

การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชน
บ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

นายสุไพล โปธีก

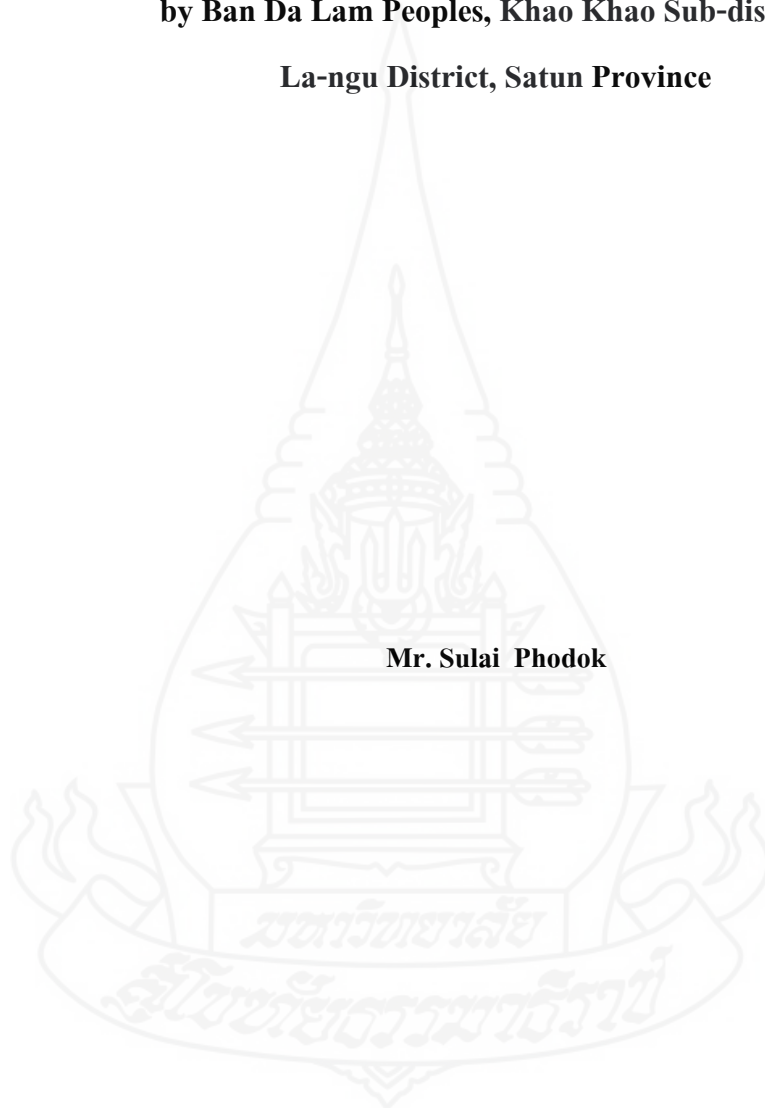

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อท้องถิ่น สถาบันราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

พ.ศ. 2564

Communication for Preserving Shredded Thai-style Instant Rice Culture
by Ban Da Lam Peoples, Khao Khao Sub-district,
La-ngu District, Satun Province

Mr. Sulai Phodok

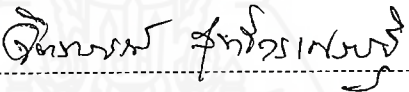
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Communication Arts in Communication Innovation for Political and Local Administration
Sukhothai Thammathirat Open University

2021

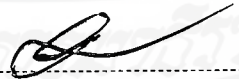
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชน
บ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล
ชื่อและนามสกุล นายสุไพล โปธิ์ดก
แขนงวิชา นวัตกรรมสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. อาจารย์ ดร.กานต์ บุญศิริ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ธร ท่อแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กานต์ บุญศิริ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทย์ธร ท่อแก้ว)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญรัตน์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว

อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ผู้วิจัย นายสุไพล โพร้ดก รหัสนักศึกษา 2611500956 **ปริญญา** นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (นวัตกรรมการสื่อสาร
ทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) อาจารย์ ดร.กานต์ บุญศิริ
(2) รองศาสตราจารย์ ดร.วิฑาธร ท่อแก้ว **ปีการศึกษา** 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของ
ประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เกี่ยวกับ 1) กระบวนการสื่อสาร และ 2) กลยุทธ์การสื่อสาร

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง
จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า รวมจำนวน 25 คน เครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการสื่อสาร ประกอบด้วย (1) ผู้ส่งสารที่เป็นผู้นำทางความคิดและเป็น
ผู้เริ่มต้นวัฒนธรรมการทำข้าวเม่าในหมู่บ้านคาลา คือ นายมาหาญ โพร้ดก และสมาชิกในครอบครัวนายมาหาญ
โพร้ดก และได้ขยายวัฒนธรรมการทำข้าวเม่าไปยังกลุ่มผู้ส่งสารที่เป็นแกนนำที่เป็นเครือข่ายญาติพี่น้องใกล้ชิด
ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา คณะครูและนักเรียน และชาวบ้านในชุมชนบ้านคาลา ซึ่งผู้ส่งสารมีความรู้ความเข้าใจใน
การสืบทอดวัฒนธรรมการทำข้าวเม่าเป็นอย่างดี (2) เนื้อหาสาร คือ วัฒนธรรมข้าวเม่า ความเป็นมา
สภาพแวดล้อม วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชุมชนบ้านคาลา และกิจกรรมทำเม่ารวมญาติสืบสานการอนุรักษ์
วัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนในอดีต (3) ใช้สื่อเสียงตามสาย หอกระจายข่าว การประชุม
การอบรม บอร์ดประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ วิทยุชุมชน โทรทัศน์ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก และไลน์กลุ่ม
(4) กลุ่มผู้รับสารเป็นผู้ร่วมกิจกรรมการทำข้าวเม่า ประธานจัดกิจกรรมซึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด นักวิชาการ
ด้านวัฒนธรรม สื่อมวลชน ผู้นำท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (5) ผลการ
สื่อสารที่คาดหวัง คือ ความรักความสามัคคีกันในชุมชนโดยใช้กิจกรรมการทำข้าวเม่าเป็นสื่อ มีการจัดกิจกรรม
รวมญาติได้สำเร็จ และทำให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี 2) กลยุทธ์การสื่อสาร ประกอบด้วย
(1) กลยุทธ์เครือข่ายที่ทำให้เกิดพลังจากการรวมกลุ่มเครือข่าย เครือข่ายญาติใกล้ชิด เครือข่ายเพื่อนสนิท เครือข่าย
องค์กรภาครัฐและเอกชน และเครือข่ายชาวบ้านชุมชนบ้านคาลา (2) กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของคนใน
ชุมชนเป็นสำคัญ โดยมีการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดในการผลิตสื่อและการเผยแพร่ (3) กลยุทธ์สร้างความสมัคร
ใจ ซึ่งมีการใช้การสื่อสารขอความร่วมมือจากสมาชิกของคนในชุมชนด้วยความสมัครใจ โดยใช้วิธีการสื่อสารไปยัง
สมาชิกในชุมชนให้เห็นประโยชน์ร่วมกัน และ (4) กลยุทธ์การสื่อสารสองทาง โดยคณะกรรมการผู้จัดกิจกรรมมีการ
ประชุมร่วมกับที่ปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า โดยมีการปรึกษาหารือกันอย่าง
อิสระเสรี เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการจัดกิจกรรม ส่วนผู้ส่งสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำ
ชุมชน จะเป็นผู้สื่อสารในการประสานหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์
วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า

คำสำคัญ การสื่อสาร การอนุรักษ์วัฒนธรรม

Thesis title: Communication for Preserving Shredded Thai-style Instant Rice Culture by Ban Da Lam Peoples, Khao Khao Sub-district, La-ngu District, Satun Province

Researcher: Mr. Sulai Phodok; **ID:** 2611500956; **Degree:** Master of Communication Arts (Communication Innovation for Political and Local Administration);

Thesis advisors (1) Dr. Karn Boonsiri; (2) Dr. Wittayatorn Torkaew, Associate Professor;

Academic year: 2021

Abstract

The objective of this research was to study communication for preserving the tradition of making shredded Thai-style instant rice of the Ban Lam Lam people in Khao Khao Sub-district, La-ngu District, Satun Province in terms of 1) the communication process and 2) communication strategies.

This was a qualitative research based on in-depth interviews with twenty-five key informants, chosen through purposive sampling from among people directly involved with communications to preserve the shredded instant rice making culture. The research tool was a semi-structured interview form. Data were analyzed by drawing conclusions.

The results showed that 1) the communication process consisted of (1) the message senders, starting with the ideological leader who initiated the shredded Thai-style instant rice making culture in Ban Da Lam Village, Mr. Maharn Phodok, and his family members. Mr. Phodok spread the culture to other core message senders who were his relatives, community leaders, religious leaders, teachers and students and other local residents. All the message senders had a good understanding of shredded Thai-style instant rice making culture; (2) the message was the background, environment, cultural practices, and community wisdom surrounding shredded instant rice culture, as well as the tradition of relatives joining together to pass down and preserve the culture while enhancing sentiments of family closeness in the community; (3) the communication channels included the public address system, bulletin boards, meetings, training sessions, pamphlets, newspapers, community radio, TV, websites, Facebook and Line groups; (4) The message receivers were people who joined in shredded Thai-style instant rice making, the activity chairman, who was the governor, academic experts in culture, the mass media, local leaders and administrators, community leaders and members of community enterprises; (5) the expected results of communication were increased cohesion and unity in the community as a result of jointly participating in the food preparation activities, family reunions, and the founding of an annual tradition. 2) Communication strategies consisted of (1) networking, that brought about group force from the joining together of relatives and friends, and government and private sector networks as well as the Da Lum community network; (2) community participation in which members of the network shared responsibilities according to their aptitude for media production or dissemination; (3) volunteerism, by using communications to ask for the voluntary participation of community members after letting them see the benefits of joining; and (4) two-way communication, through which the activity management committee met to jointly consult and plan cultural preservation activities centered around making shredded Thai-style instant rice, with free and open consultation to create a mutual understanding for the activities and for communication. The message senders who were local and community leaders communicated and coordinated with government and private sector agencies to create cooperation in the cultural preservation activities.

Keywords: Communication, Cultural preservation

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.วิฑาธร ท่อแก้ว และอาจารย์ ดร.กานต์ บุญศิริ อาจารย์ประจำสาขาวิชา
นิเทศศาสตร์ ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิด
ตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของ
ท่านเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยมีความตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และ
ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์แขนงวิชานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองการปกครอง
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อนนักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำ
วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้
ให้แก่คณาจารย์ ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง และขอ
มอบความกตัญญู แด่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น
นั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา
เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

สุไพล โปธีก

ธันวาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
ประเด็นปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	7
แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร	14
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน	24
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม	32
แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน	39
แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม	47
แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารคุณค่าสู่มูลค่า	50
แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์รวมพลังภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนการสื่อสาร ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม	59
แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์สารสื่อสารเชิงบูรณาการการใช้สื่อ	61
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
ประเภทของการวิจัย.....	69
แหล่งข้อมูลที่ศึกษา.....	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ส่วนที่ 1 กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์อนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชนบ้านคาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล.....	74
ส่วนที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการทิ่มเม่าของประชาชนบ้านคาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล.....	102
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	118
สรุปผลการวิจัย.....	118
อภิปรายผล.....	121
ข้อเสนอแนะ.....	123
บรรณานุกรม.....	124
ภาคผนวก.....	127
ก แบบสัมภาษณ์.....	128
ข แผนที่ตั้ง อำเภอละงู จังหวัดสตูล.....	131
ค ภาพประกอบลงพื้นที่.....	133
ง ตัวอย่างสื่อเอกสารข้อมูลการจัดกิจกรรมทิ่มเม่ารวมญาติฯ.....	164
จ ตัวอย่างสื่อข้อมูลแบบใหม่ๆ สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมทิ่มเม่ารวมญาติฯ.....	168
ฉ ตัวอย่างสื่อป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลในการจัดกิจกรรมประเพณีทิ่มเม่ารวมญาติ.....	170
ประวัติผู้วิจัย.....	172

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
ภาพที่ 4.1 กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล.....	75
ภาพที่ 4.2 กระบวนการสื่อสารภายในตัวบุคคล เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู.....	79
ภาพที่ 4.3 การประชุมเตรียมจัดกิจกรรมทีมแม่ฯกับกลุ่มญาติ.....	80
ภาพที่ 4.4 การประชุมกับกลุ่มผู้นำท้องที่ท้องถิ่นบ้านดาหล่า.....	81
ภาพที่ 4.5 กระบวนการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล.....	82
ภาพที่ 4.6 การประชาสัมพันธ์ผ่านรายการชุมชนคนสตูล สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดสตูล Live Radio -FM95.5 MHz.....	83
ภาพที่ 4.7 การประชาสัมพันธ์ผ่านทางรายการทีวีช่อง Hikmah Chal และ Youtube live ต.ฉลุง อ.เมือง จ.สตูล.....	83
ภาพที่ 4.8 ประชาสัมพันธ์การจัดงานทีมแม่บนไว้นิล.....	87
ภาพที่ 4.9 การประชาสัมพันธ์สื่ออินเทอร์เน็ตเว็บไซต์.....	88
ภาพที่ 4.10 การประชาสัมพันธ์สื่ออินเทอร์เน็ต Facebook.....	88
ภาพที่ 4.11 การประชุมกับกลุ่มเครือข่ายญาติใกล้ชิดและญาติที่ไกลออกไป.....	91
ภาพที่ 4.12 หน่วยงานเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมทีมแม่.....	91
ภาพที่ 4.13 ประชาสัมพันธ์การจัดงานทีมแม่ผ่านเพจ สัตตพาเทียว.....	92
ภาพที่ 4.14 สื่อกำหนดการจัดกิจกรรมทีมแม่.....	92
ภาพที่ 4.15 สื่อบุคคลให้สัมภาษณ์ผ่านประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล.....	93

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.16 ให้สัมภาษณ์ผ่านเครือข่ายสื่อสารมวลชนช่องต่างๆ.....	94
ภาพที่ 4.17 ประชาสัมพันธ์การจัดงานทิมเม่าผ่าน เพจ สัตตพาเทียว.....	94
ภาพที่ 4.18 นายเอกรัฐ หลีเส้น ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ร่วมงานกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	97
ภาพที่ 4.19 กลุ่มญาติๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	98
ภาพที่ 4.20 กลุ่มญาติๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	98
ภาพที่ 4.21 ออกรายการทีวีช่อง HIKMAHต.ฉลุง อ.เมือง จ.สตูล.....	98
ภาพที่ 4.22 ออกรายการทีวีช่อง HIKMAHต.ฉลุง อ.เมือง จ.สตูล.....	98
ภาพที่ 4.23 กลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล.....	102
ภาพที่ 4.24 เครือข่ายนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	104
ภาพที่ 4.25 เครือข่ายนักเรียนที่เข้าร่วมแสดงชุดต่างๆ ในกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	105
ภาพที่ 4.26 เครือข่ายนักเรียนที่เข้าร่วมแสดงชุดต่างๆ ในกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	105
ภาพที่ 4.27 เครือข่ายนักเรียนที่เข้าร่วมแสดงชุดต่างๆ ในกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	105
ภาพที่ 4.28 เครือข่ายวงดนตรีเพื่อชีวิตประจำถิ่น (วงกัวลาบารา) เข้าร่วมการแสดง ในกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	106
ภาพที่ 4.29 เครือข่ายศิลปินพื้นบ้าน (รอเง็ง) บ้านท่ายาง อ.ละงู จ.สตูล.....	107
ภาพที่ 4.30 เครือข่ายศิลปินพื้นบ้าน (รอเง็ง) บ้านท่ายาง อ.ละงู จ.สตูล.....	107
ภาพที่ 4.31 เครือข่ายเพื่อนดีเอสไอ และรุ่นพี่ทหาร ที่เข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	108
ภาพที่ 4.32 ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลและนายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูลเข้าร่วมกิจกรรม ทิมเม่ารวมญาติ.....	108
ภาพที่ 4.33 ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลและหัวหน้าส่วนราชการต่างๆในจังหวัดสตูลและใกล้เคียง เข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	109
ภาพที่ 4.34 เครือข่ายผู้นำศาสนาในจังหวัดสตูลเข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	109
ภาพที่ 4.35 เครือข่ายอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	110
ภาพที่ 4.36 เครือข่ายผู้นำศาสนาพุทธเข้าร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ.....	110

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.37 เครือข่ายผู้นำศาสนาพุทธเข้าร่วมกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	110
ภาพที่ 4.38 ผู้ว่าราชการร่วมเป็นประธานในพิธีเปิดกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	111
ภาพที่ 4.39 ร่วมกันเตรียมอาหารสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	112
ภาพที่ 4.40 ร่วมกันเตรียมอาหารสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	112
ภาพที่ 4.41 ร่วมกันทิมเม่าในกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	112
ภาพที่ 4.42 ร่วมกันทิมเม่าในกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	112
ภาพที่ 4.43 ร่วมกันทิมเม่าในกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	112
ภาพที่ 4.44 ร่วมกันเขียนป้ายพื้นหลังบนเวทีจัดกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	113
ภาพที่ 4.45 ร่วมกันเขียนป้ายพื้นหลังบนเวทีจัดกิจกรรมทิมเมารวมญาติ.....	113
ภาพที่ 4.46 ร่วมกันแทงสีกหรือเจาะรู เพื่อปลูกข้าวเม่า.....	114
ภาพที่ 4.47 ร่วมกันปลูกข้าวเม่า.....	114
ภาพที่ 4.48 ร่วมกันเก็บข้าวเม่าที่สุกพอจะนำไปแปรรูปเป็นอาหาร.....	115
ภาพที่ 4.49 ข้าวเม่าที่เก็บแล้วพร้อมที่จะนำไปคั่วแล้วก็ทิม.....	115
ภาพที่ 4.50 การประชุมเพื่อเตรียมงานทิมเม่าอย่างไม่เป็นทางการ.....	117

บทที่ 1

บทนำ

การวิจัยการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารและศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยบทที่ 1 ซึ่งเป็นบทนำ ประกอบไปด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาประเด็นคำถาม การวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัยกรอบแนวคิดการวิจัย ขอบเขตการวิจัย นิยามศัพท์ ประโยชน์ที่ได้รับ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะโลกของการติดต่อสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมานำพามนุษยชาติออกจากโลกใบเดิมที่จำกัดการรับรู้ ความรู้ ประสบการณ์ ฯลฯ เพียงแค่ในชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่เท่านั้นแต่ด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารยังได้ขยายการรับรู้ของประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การดมกลิ่น การสัมผัส และการลิ้มรส ได้กว้างไกลมากขึ้นผ่านสื่อเทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ และอื่นๆ จึงทำให้มนุษย์สามารถแสวงหาความรู้จากข่าวสารต่างๆ ในแต่ละวันที่มีจำนวนมหาศาลได้อย่างง่ายดาย สังคมจึงก้าวเข้าสู่ยุคของสังคมข่าวสาร (Information Society) ที่ทำให้ผู้คนสามารถแสวงหาความรู้จากข่าวสารเหล่านั้นทำให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างไกลมากขึ้น จึงทำให้ทุกๆ องค์การทุกๆ ภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชนปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารเพื่อที่จะนำข้อมูลข่าวสารของตนเองสื่อสารออกไปสื่อสารให้กับคนภายนอกให้รับรู้

สำหรับชุมชนเล็กๆ ในชนบท ที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย มีการรวมกลุ่มการทำกิจกรรมอย่างอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้กับคนรุ่นหลังหรือคนต่างชุมชนได้รับรู้ถึงวิถีของคนในชุมชนตัวเองได้อย่างชัดเจน เช่นการนำ เสียงตามสายเข้ามาช่วยในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ

ของชุมชนให้คนในชุมชนได้รับทราบ การเขียนจดหมายเชิญเพื่อนต่างชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญๆ ของหมู่บ้านตนเอง ฯลฯ

สำหรับชุมชนบ้านคาหล้า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู ก็เป็นชุมชนเล็กชุมชนชนหนึ่งในจังหวัดสตูล ที่มีวิถีชีวิตแบบสังคมชนบทที่คนส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำการเกษตร เพราะปลูก โดยเฉพาะการปลูกข้าวเอาไว้รับประทานเอง ถ้าเหลือก็จะขายบ้าง และในอดีตการเก็บเกี่ยวข้าวของคนในชุมชนบ้านคาล้านั้น มีการช่วยเหลือกันด้วยความจริงใจไม่มีการคิดเป็นเงินค่าตอบแทนใดๆ ในลักษณะการลงแขก ไม่ว่าจะเป็นลงแขกไถ่นา ลงแขกถอนกล้า ลงแขกดำนา ลงแขกปลูกข้าวไร่ ลงแขกเกี่ยวข้าว โดยเฉพาะเมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว จะมีกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ญาติพี่น้องคนในชุมชนได้มาช่วยเหลือกัน คือกิจกรรมทึ่มเม่า จะเป็นการเก็บเกี่ยวข้าวเม่า แล้วนำมาแปรรูปเป็นอาหารรับประทานกันในชุมชน และแน่นอนเมื่อมีการลงแขกในกิจกรรมต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ทำให้มีการรวมตัวกันของคนในชุมชน มีการทำอาหารเลี้ยงกัน เกิดความร่วมมือแรงร่วมใจกันทำ จึงทำให้ชุมชนมีความผูกพันมีความรักความสามัคคีกัน

ฉะนั้นเมื่อชุมชนบ้านคาหล้า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีวิถีชีวิตในการดำเนิน “กิจกรรมทึ่มเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ก็ย่อมที่จะต้องมีความจำเป็นในการสื่อสารไปให้คนในชุมชนตนเอง ต่างชุมชนหรือเยาวชนคนรุ่นหลังได้รับรู้รับทราบถึงกิจกรรมดังกล่าวตามช่วงเวลาหรือเหตุการณ์ที่จัดกิจกรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษากลยุทธ์การสื่อสารและกระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าที่ชุมชนบ้านคาหล้า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ใช้ในการสื่อสารข้อมูล “กิจกรรมทึ่มเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ของชุมชนไปให้คนในชุมชนตนเอง ต่างชุมชนได้ศึกษาและเรียนรู้ และนำไปเป็นสื่อการเรียนรู้ให้กับลูกหลานเยาวชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และพัฒนาต่อยอดกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนตนเองเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีและเกิดความสันติสุขในชุมชนต่อไป

2. ประเด็นคำถามการวิจัย

กระบวนการสื่อสารและกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาหล้า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชน บ้านศาลาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

3.2 เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านศาลาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ด้านเนื้อหา

ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ผลสะท้อนกลับปฏิกิริยาได้ตอบ รูปแบบการสื่อสารและวิธีการสื่อในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านศาลาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสาร

คุณค่าสู่มูลค่า และกลยุทธ์ร่วมพลังภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรม พร้อมทั้งใช้กลยุทธ์สื่อสารเชิงบูรณาการการใช้สื่อ

5.2 ด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

- นายมาหาญ โพธิ์คก
- สมาชิกในชุมชนบ้านคาลา หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลและชุมชนใกล้เคียง จำนวน 10 คน
- กลุ่มพันธมิตรที่ให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเฒ่า จำนวน 8 คนซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนกำแพงวิทยา เนื่องจากให้การสนับสนุนนำกิจกรรมนักเรียนมาแสดงบนเวที ทานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล นายอำเภอละงู ซึ่งให้เงินสนับสนุนในการจัดกิจกรรมและคนอื่นๆ ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมทีมเฒ่าในรูปแบบต่างๆ
- เครือข่ายที่ช่วยเผยแพร่เรื่องราวการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเฒ่า จำนวน 7 คนซึ่งได้แก่ เครือข่ายประชาสัมพันธ์ เช่น ชมรมสื่อมวลชนจ.สตูล สถานีวิทยุ สวท.สตูล เพจอิกมะห์ชาแนล เพจโจรสลัด สลัดพาเที่ยว และเครือข่ายอื่นๆ ที่ได้ช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมเฒ่า

5.3 ด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านชุมชนเขาขาว มีการปลูกข้าวไว้สำหรับรับประทานเอง และเหลือก็จะมีการขายบ้าง โดยมีการปลูกทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว และเมื่อก่อนข้าวจะสุกเต็มที่ ชาวบ้านมีการร่วมกลุ่มการเก็บเกี่ยวข้าวเหนียวมาคั่วแล้วตำ เพื่อแปรรูปเป็นข้าวเฒ่าใช้รับประทานกัน และเป็นกิจกรรมที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

- ด้านสถานที่

การวิจัยครั้งนี้ใช้บ้านของนายมาหาญ โพธิ์คก เป็นสถานที่ในการเก็บข้อมูล เพราะบ้านนายมาหาญเป็น สถานที่ใช้ในการ “จัดกิจกรรมทีมเฒ่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ในทุกๆ ปี และในแต่ละปีก็จะมีพัฒนาการจัดกิจกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้น

6. นิยามศัพท์

6.1 ศิลปวัฒนธรรมทีมเฒ่า หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีในชุมชนบ้านคาลา ที่มีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษในอดีตจนถึงปัจจุบัน

6.2 กระบวนการสื่อสาร หมายถึง ขั้นตอนการแสดงผลข้อมูลข่าวสาร รูปแบบการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารที่ประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล (ผู้ส่งสาร/Sender) แจ้งข้อมูลข่าวสาร ผ่านกิจกรรมการทำข่าวมาในแต่ละปี (สาร/Message) ที่จัดขึ้นในชุมชน ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ (ช่องทางการสื่อสาร/สื่อ Channel/Media) เพื่อชุมชนอื่นๆ หรือผู้ที่มาร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข่าวมาของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ได้แลกเปลี่ยนทัศนะ ความคิดเห็น ความรู้สึก ประสบการณ์ที่ผ่านมาสู่กันและกัน (ปฏิกริยาโต้กลับ/Feedback) เกิดความเข้าใจกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมแสวงหาแนวทาง (ผล/Effect) ในการพัฒนาชุมชนของตนเองอันนำไปสู่การเป็นชุมชนการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

6.3 รูปแบบการสื่อสาร หมายถึง ประเภทของการติดต่อสื่อสารซึ่งประกอบด้วยทิศทางการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ตามลักษณะการใช้ที่เป็นการสื่อสารแบบทางการ และการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ และตามทิศทางการไหลของข่าวสารตามแนวดิ่ง (Vertical Communication) ที่มีทั้งการสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down Communication) จากล่างขึ้นบน (Bottom-up Communication) และการสื่อสารตามแนวนอนหรือแนวราบ (Horizontal Communication)

6.4 วิธีการสื่อสาร หมายถึง การใช้สื่อและกิจกรรมเพื่อการสื่อสาร ได้แก่ สื่อบุคคลที่เป็นกลุ่มย่อย/กลุ่มเล็ก สื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นใบประกาศ ใบปลิว แผ่นพับ สื่อเฉพาะกิจ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นการสื่อสารออนไลน์ เป็น Line Facebook Web Site Tik tak และกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อความหมายระหว่าง คนในชุมชนและต่างชุมชนที่เข้าร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข่าวมาของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจนและตรงตามที่ต้องการ

6.5 การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการฟื้นฟูการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการสื่อสาร ที่รูปแบบและวิธี การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดการสนับสนุนในการดำรง รักษา ฟื้นฟู ดูแลศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ให้คงสภาพหรือปรับปรุงในส่วนที่ดิ่งงามของสิ่งเหล่านั้นไว้ได้อย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อให้คนในชุมชน และนอกชุมชนเห็นคุณค่ารวมถึงการมีความรู้ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมดังกล่าวและเพื่อให้คงอยู่สำหรับคนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า

6.6 กลยุทธ์การสื่อสารคุณค่าสู่มูลค่า หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการเพื่อการพัฒนาชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องร่วมในดำเนินงานในการพัฒนาการอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมลักษณะการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมสู่ความเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

6.7 กลยุทธ์รวมพลังภาคีเครือข่ายรวมกันขับเคลื่อนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการเพื่อการพัฒนาชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในดำเนินงานพัฒนาในลักษณะของการร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลในรูปแบบชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา

6.8 กลยุทธ์สื่อสารเชิงบูรณาการการใช้สื่อ หมายถึง การพิจารณาวิธีการหรือแนวทางในเลือกสารที่จะใช้ในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำองค์ประกอบของการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่ารูปแบบต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การโฆษณา การส่งเสริมการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์ การขยายผลประโยชน์ของกิจกรรมโดยคนในชุมชน โดยคนในชุมชนไปใช้ร่วมกันเพื่อเชิญชวนโน้มน้าวให้สมาชิกในชุมชนและนอกชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ (Objective) ที่กำหนดไว้เช่น ให้คนในชุมชนและนอกชุมชนเปลี่ยนพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าให้มากขึ้นในทุกๆ ปี

7. ประโยชน์จากผลการวิจัย

7.1 มีกระบวนการสื่อสาร รูปแบบสื่อสาร เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการทำข้าวเม่า และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนแบบยั่งยืน

7.2 มีกลยุทธ์การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชน บ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูล

7.3 ทราบถึงสภาพทั่วไปของชุมชนที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการฟื้นฟูการท่องเที่ยว ของชุมชนการท่องเที่ยว บ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูล

7.4 ผลการศึกษาอาจใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการฟื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะการดำเนินการในทำนองเดียวกันต่อไป

7.5 ผลการศึกษายเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่จะศึกษาวิจัยต่อในเรื่องเกี่ยวกับชุมชนการท่องเที่ยว บ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูล

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การวิจัยการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีกระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชน บ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล และกลยุทธ์การสื่อสาร โดยบทที่ 2 ซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบไปด้วย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชาสังคม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารคุณค่าสู่มูลค่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์ร่วมพลังภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์สื่อสารเชิงบูรณาการการใช้สื่องานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

คาสเปอร์สัน และเบรทแบงค์ (Kasperson & Breitbank, 1974 อ้างถึงใน ทานตะวัน อินทร์จันทร์, 2546, หน้า 19) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนทำตนเป็นผู้สร้างสรรค์กิจกรรมในกระบวนการพัฒนาซึ่งจะบังเกิดผล คือ สามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ได้และผลของกิจกรรมจะต้องย้อนกลับมาสู่พวกเขาเอง United Nations Research Institute of Social Development (UNRISD) ระบุความหมายว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่อง 1. การตัดสินใจ 2. การเข้าร่วมกิจกรรม 3. การร่วมรับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมที่เกิดจากกิจกรรมนั้นๆ

และในการดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีการตั้งกลุ่มญาติพี่น้องของประชาชนบ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว บางกลุ่มขึ้นเป็นแกนนำในการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมทำข้าวเม่าในชุมชนบ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มเพื่อให้ญาติพี่น้องที่ไม่ค่อยได้เจอกันได้พบปะ

สังสรรค์พูดคุยช่วยเหลือกัน และการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพความสัมพันธ์ของพี่น้องในชุมชนโดยใช้กิจกรรมการทำข้าวเม่าเป็นสื่อ จนกระทั่งพัฒนาไปเป็นกิจกรรมหนึ่งในการท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

การรวมกลุ่มของประชาชน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิ

Edger Schein (1992) ได้ให้คำจำกัดความของกลุ่มว่า กลุ่ม เป็นบุคคลจำนวนหนึ่งที่เกิดต่อดึงดูดระหว่างกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีจำนวนน้อยพอที่จะทำให้บุคคลแต่ละคนติดต่อดึงดูดกับบุคคลอื่นได้ทั้งหมด และเป็นการติดต่อดึงดูดแบบเผชิญหน้า

Feldmars and Arnold (อ้างถึงใน บุญเกิด มาอ่อน, 2537: 8) ให้คำนิยามไว้ว่า “กลุ่ม” หมายถึงคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มารวมตัวกัน โดยมีลักษณะสำคัญคือ มีความสัมพันธ์กันรับรู้ว่า ตนเองมีความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน และมารวมตัวกันเพื่อความสำเร็จของกิจกรรมในการทำงาน

Marvin E. Shaw (1971) ได้ให้ความหมายว่า กลุ่มคือ บุคคลสองคนหรือมากกว่า ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในลักษณะที่บุคคลแต่ละคนมีอิทธิพลและได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน และจากการที่กลุ่มบุคคลมีการปะทะสัมพันธ์ซึ่งกันและกันนี้เอง ทำให้กลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างจากการรวมตัวกันเฉยๆ

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517: 17) กล่าวถึงกลุ่มในลักษณะที่เรียกว่า “กลุ่มสังคม” หมายถึงกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปได้มีปฏิริยาโต้ตอบ ในทางสังคมซึ่งกันและกัน (Social Interaction) พฤติกรรมทางสังคมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระตุ้น หรือเร้าใจอีกฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการตอบสนองอีกฝ่ายหนึ่งได้ การแสดงปฏิริยาโต้ตอบกันในกลุ่มนี้อาจมีได้ทั้งลักษณะติดต่อทางตรง หรือทางอ้อมสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนจะต้องมีสิทธิ (Right) และความรับผิดชอบในหน้าที่ จะสามารถแยกผู้ที่เป็นสมาชิกออกจากผู้ที่มีได้เป็นสมาชิกและสามารถใช้เป็นแนวทางให้สมาชิกของกลุ่มคาดหวังท่าทีบทบาทของสมาชิกแต่ละคนได้ ตลอดจนอาจจะทำให้เกิดมีการบังคับโดยตรง หรือทางอ้อม ที่จะให้สมาชิกแต่ละคนยอมรับและประพฤติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนอีกด้วย การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองนั้นจะต้องอาศัยการรวมพลังกันทุกฝ่ายในชุมชน เพื่อให้เกิดการและเปลี่ยนความรู้ ความคิดซึ่งกันและกันและร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหา นั่นก็คือ การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนนั่นเอง

ดังคำกล่าวของ ดิเรก เต็งจรรย์ (อ้างถึงใน สุวีริรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, 2540: 9) ว่าการรวมพลังประชาชน จัดตั้งเป็นองค์กรประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของชุมชน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คิดปรึกษาหารือ วางแผนและร่วมกันลงมือกระทำจนกระทั่งถึงสิ่งสุดท้าย คือการได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งรวมตัวกันเป็นองค์กรประชาชนนั้นจึงไม่ใช่เป็นการรวมตัวกัน เพื่อต้องการแก้ปัญหาเฉพาะ

หน้าเท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในการพัฒนาชุมชน จึงถือได้ว่ากลุ่มเป็นหัวใจสำคัญในการทำงาน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชน

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของกลุ่ม คือต้องการประกอบด้วยคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมตัวกัน การรวมตัวกันของบุคคลซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กัน มีความสนใจร่วมกัน หรือการแสดงออก ร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างสมัครใจ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

Marvin E-Shaw (อ้างถึงใน หลุย จำปาเทศ, 2532: 48) ได้เน้นว่าสาเหตุที่คนเข้าร่วมกลุ่มนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการสำคัญคือ

1. ความน่าสนใจอันเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัว (Interpersonal Attraction) Show ได้เน้นถึงกลุ่มคนที่รวมกันว่ามีส่วนสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกัน การติดต่อกันบ่อยๆ จนกระทั่งเกิดจากความเหมือนกันในทัศนคติ รูปร่าง ความสามารถ ฯลฯ การมีลักษณะท่าทาง และบุคลิกที่น่าศรัทธาก็เป็นไปได้

2. กิจกรรมของกลุ่ม (Activities) การที่คนเราเข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่มมีความสำคัญไม่น้อย กิจกรรมของสมาชิกกลุ่ม หรือผู้เข้าไปร่วมกับกิจกรรมที่กลุ่มจัดนั้น สอดคล้องพ้องกับความสนใจของผู้เข้าร่วม ความสนใจในกิจกรรมในที่นี้มิจำเป็นว่าผู้เข้ากลุ่มจะต้องมีความสามารถ แต่เขามีความสนใจในกิจกรรมนั้น

3. เป้าหมายของกลุ่ม (Group Goal) การมีเป้าหมายของกลุ่มที่น่าสนใจ หรือเป้าหมายเดียวกันในคนอาชีพเดียวกัน มีความสนใจเหมือนกัน แม้คนต่างอาชีพกันแต่หากมีงานอดิเรกที่มีเป้าหมายตรงกันก็คบกันและรวมกลุ่มกันได้ เป้าหมายของกลุ่มที่ทำให้คนรวมกันหรือเข้ากลุ่มกันก็เพราะเขามีความชอบในเป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้เหมือนกัน

4. ความเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Group membership) ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มใดก็ตามสมาชิกย่อมได้รับรางวัลอยู่ด้วยเสมอ อย่างน้อยก็คือ ความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เป็นพี่น้องกัน มีภราดรภาพอย่างไม่เคยคิดมาก่อน ความสบายใจ ชื่อเสียง (Prestige) จะติดตามมา มีการยอมรับกันในกลุ่ม มีสิทธิในกลุ่ม ฯลฯ

5. การเอาความเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นเครื่องหาผลประโยชน์ (Instrumental Effects of Group Membership) จากการศึกษาเรื่องกลุ่มได้ค้นพบว่า สมาชิกบางคนเข้ากลุ่มเพื่อหวังผลประโยชน์บางประการ ที่มีใช้เป็นเป้าหมายของการรวมกลุ่ม การเข้าสมาคมที่มีชื่อเสียง เพราะจะได้มีโอกาสสนิทสนมกับผู้ใหญ่ อันเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงาน หรือธุรกิจที่ประกอบอยู่เพราะคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ก็อยากให้กลุ่มได้บรรลุถึงเป้าหมายเหมือนกัน แต่หากเป้าหมายส่วนตัวของคนในกลุ่มยังไม่บรรลุ การเห็นอกเห็นใจกันจะเกิดขึ้น การช่วยเหลือส่วนตัวมักจะเกิดขึ้น

นอกจากนี้ Scott Peck (1987) ได้เสนอว่า การที่จะเกิดการรวมตัวของในชุมชนได้เมื่อเกิดภาวะวิกฤตในชุมชน หรือ คนในชุมชนเห็นปัญหาร่วมกันในชุมชนแล้ว จึงรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหา และเมื่อปัญหาต่างๆ หดไป การรวมตัวของคนในชุมชนจะลดลงไปด้วยเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม เราสามารถที่จะสร้างสรรค์การรวมตัวของคนในชุมชนขึ้นมาได้ โดยจะเรียกการรวมตัวในลักษณะนี้ว่า “Community By Design” โดยได้เสนอพื้นฐานต่างๆ ในการรวมตัวของประชาชนในลักษณะนี้ไว้ 6 ประการ คือ

1. มีกระบวนการในการรวมตัว ซึ่งในกระบวนการต่างๆ เหล่านี้จะใช้การสื่อสารเป็นกลไกหลักในกระบวนการต่างๆ
2. มีการสื่อสารระหว่างบุคคลต่างๆ ที่เข้าร่วมตัวกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการรวมตัว และควรมีการสื่อสารที่ดีเป็นพื้นฐานในการรวมตัวกัน
3. ควรมีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้คนที่เข้าร่วมได้มีการเรียนรู้ เพื่อที่จะนำไปสู่การสนใจเข้าร่วมในที่สุด
4. การรวมตัวกันเป็นชุมชน สามารถที่จะถ่ายทอดให้ คนในชุมชนได้รู้ได้ในวิธีการต่างๆ
5. การสื่อสารในการสร้างชุมชนควรมีการเรียนรู้จากความเคยชิน
6. คนในชุมชนส่วนใหญ่ จะรับรู้ว่าการทำตามกระบวนการเข้าร่วมเป็นอย่างไร แต่ถ้าพวกเขารู้ว่าการเข้าร่วมเป็นไปเพื่ออะไร จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

นอกจากนี้ การที่กลุ่มมีการพัฒนาจนเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้นั้น ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่ประสบกับสถานการณ์ปัญหาหรือความกดดันร่วมกัน จนทำให้บุคคลที่เข้าร่วมตัวกันเกิดสำนึกร่วมกัน มีความศรัทธาในการมารวมตัวและเห็นผลประโยชน์ในการรวมตัวกัน หรืออาจเกิดจากความสัมพันธ์อันเครือญาติภายในองค์กรประชาชนที่มีต่อกัน โดยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีอันเดียวกัน (กองบรรณาธิการ “เครือข่าย: จุดหักเหการรวมตัว” อ้างถึงใน นริศรา นงนุช, 2544: 40)

นอกจากนี้ Robert Putnam (ฐิรวุฒิ เสนาคำ แปล, 2540: 5) พบว่า องค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดประชาสังคมที่เข้มแข็ง คือ โครงสร้างฐานสาธารณะ และช่องทางการสื่อสาร โดยได้ค้นพบว่า ชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีสถานที่ที่ผู้คนสามารถพูดถึงปัญหาร่วมกัน ทั้งเป็นการพูดคุยแบบเป็นทางการ เช่นเวที หรือ การประชุมของเมือง และการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาของคนสองคน หรือการสนทนาของคนกลุ่มเล็กซึ่งสถานที่ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการเกิดความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันและจะช่วยสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้กับประชาชน

โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะที่คนในชุมชน จะได้มีโอกาสมาพบปะกันแยกได้เป็นหลายระดับ คือ

- ระดับพื้นฐานที่สุด คือ การพบปะของผู้คนเป็นครั้งคราว (ad hoc associations) การพบปะนี้อาจจะเป็นการพบปะกันในสถานการณ์พัฒนาท้องถิ่น หรือ การพบปะของเพื่อนบ้าน ซึ่งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีความสัมพันธ์กัน

- ระดับถัดมา คือ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มที่เน้นงานด้านใด ด้านหนึ่ง หรือเป็นองค์กร กระตุ้น เช่น มูลนิธิชุมชน

- ระดับสูงสุด คือ การเป็นองค์กรเครือข่าย ทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน หรือช่วยเหลือ แก่องค์กรสมาชิก (องค์กรร่วม) ซึ่งเป็นการเชื่อมองค์กรสมาชิก และสมาชิกเข้าหากัน

ดังนั้น การพบปะหรือองค์กรทุกประเภทข้างต้นเป็นช่องทางการสื่อสาร (Channel of communication) ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะกับโครงสร้างพื้นฐานการสื่อสาร เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งเราจะเห็นได้ว่า โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะกับโครงสร้างพื้นฐานการสื่อสาร เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะจะอิงอยู่กับระบบสังคมที่ไม่เป็นทางการ เช่น งานเทศกาลต่างๆ เป็นการดึงดูดผู้คนให้เข้ามาพบปะพูดคุยกัน ซึ่งการพูดคุยดังกล่าว อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันจนไปถึงประเด็นลึกๆ เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปด้วย ก็ได้

นอกจากนี้ การพบปะสมาคมจำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษ คือ จะเป็นการพบปะสมาคมกัน ที่วางอยู่บนความซื่อสัตย์ ความเชื่อถือกันและกันของเพื่อนบ้าน คนในครอบครัว และคนแปลกหน้าที่เข้ามาทำงานในชุมชนด้วย ซึ่งเป็นการรู้จักกันในฐานะที่เป็นปัจเจกชน และประชาชนทุกคนจะต้องมีโอกาสในการเข้าร่วมในการพูดถึงปัญหาความเป็นอยู่ของ ชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเวทีวงเล็ก หรือเวทีสาธารณะขนาดใหญ่ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้รู้จักกับคนที่สนใจในเรื่องเดียวกัน

ในการจัดการด้านต่างๆ ภายในชุมชน ประชาชนในชุมชนจะมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อรวมพลังกันในการพัฒนาชุมชน และในงานวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาตั้งแต่การรวมกลุ่มกันของประชาชนในชุมชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เพื่อร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า เพื่อให้กิจกรรมค่อยๆ ไปสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชน การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งกลุ่มไม่มีการหยุดนิ่ง แต่มีการพัฒนาระดับ การจัดการกิจกรรมทำข้าวเม่าและเปลี่ยนแปลงลักษณะกิจกรรมตลอดเวลา Tuckman ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงภาวะภายในกลุ่ม จากทฤษฎีของการพัฒนากลุ่ม (Theory of Group Development) โดยสรุปว่า ในกลุ่มปฏิบัติงานและกลุ่มพัฒนา จะมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการในกลุ่มเป็น 4 ระยะคือ

ระยะที่ หนึ่ง ระยะจัดตั้ง (Forming)

เป็นระยะแรกที่สมาชิกในกลุ่มเพิ่งมาพบกัน โดยต่างคนต่างมีความหวังตั้งใจตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม หรือเป็นการเตรียมตัวเตรียมใจที่จะมาตกลงกัน ปฏิบัติภารกิจร่วมกัน ในระยะนี้ถ้าเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่ยังไม่มีหัวหน้า สภาพของกลุ่มยังรวมกันไม่ติด มักจะต่างคนต่างพูดในเรื่องต่างๆ แยกเป็นกลุ่มย่อยๆ คนที่มีลักษณะเป็นผู้นำ ก็เริ่มส่อพฤติกรรมในการนำไปปรากฏ แม้จะนำกันไปคนละเรื่องก็ตาม ส่วนใหญ่เป็นการแสดงออกให้คนอื่นยอมรับตนเองในเรื่องต่างๆ

ระยะที่ สอง ระยะขัดแย้ง (Storming)

จากการที่ต่างคนต่างแข่งขันกันเป็นผู้นำในเรื่องต่างๆ จะทำให้เกิดการไม่พอใจขึ้นอย่างแพร่หลาย ทั้งผู้ที่พยายามนำและผู้รับฟัง ทั้งนี้ เพราะต่างคนต่างไม่ค่อยจะยอมกันง่ายๆ หากปรากฏผู้มีผู้นำเป็นทางการขึ้นในกลุ่มระยะนี้ สมาชิกแต่ละคนมักจะคอยจับผิด ในแง่ของความสามารถ หรือข้อบกพร่องต่างๆ ที่ปรากฏ และเกิดความข้องคับใจ การนึกคิดในทางต่อต้านต่อกลุ่มจะมีในระยะนี้ ถ้ากลุ่มใหญ่จะใช้เวลาในระยะนี้นานกว่ากลุ่มเล็กเป็นระยะที่จะตกลงในเรื่องต่างๆ ได้ยาก ทั้งนี้ ก็เพราะว่า สมาชิกยังไม่รู้จักสนิทสนมกันมาก่อน จึงมักจะไม่ค่อยยอมกันง่ายๆ ทางที่ดีควรให้สมาชิกได้ทำความรู้จักสนิทสนมกันเสียก่อนที่จะเริ่มประชุมปฏิบัติงาน

ระยะที่สาม ระยะยินยอม(Naming)

เป็นระยะที่สมาชิกจะเรียนรู้อะไรเป็นอะไรจากกลุ่มมากขึ้น เช่น ชักจะรู้ว่าต่อต้านเขามากเกินไป หรือพูดมากเกินไป หรือใช้อารมณ์มากเกินไป หรือรู้สึกเหนื่อย หรือได้ข้อคิดจากการอภิปรายของสมาชิกอื่นๆ มากขึ้น จนจำนนด้วยเหตุผล ภาวะของกลุ่มก็ชักจะเข้ารูปเข้ารอยตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สมาชิกส่วนใหญ่จะยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่ม หรือข้อตกลงต่างๆ ง่ายดายขึ้นถึงแม้จะมีบางคนยังไม่ยอม ก็ต้องยอมตามความคิดส่วนใหญ่

ระยะที่สี่ ระยะดำเนินการ(Performing)

ระยะที่กลุ่มจะมีอิทธิพลโดยสมบูรณ์ พลังของกลุ่มจะบังคับสมาชิกทุกคนให้ดำเนินการตามเป้าหมายของ กลุ่ม เป็นระยะที่ทำให้เกิดมีผลงานของกลุ่มขึ้น การขัดแย้งต่างๆ จะสอดคล้องต้องกัน (consensus) ระยะนี้อาจมีสมาชิกที่ไม่ยอมใครอาจจะมีการออกไปจากกลุ่ม อิทธิพลของกลุ่มจะสอนให้สมาชิกทุกคนต้องยอมอดทนต่อความนึกคิดขัดแย้ง เป็นการพัฒนาตนเองอีกแบบหนึ่งที่ได้รับจากอิทธิพลของกลุ่ม

Judith Dwyer (1997: 140) ได้เสนอพัฒนาการอีกระยะหนึ่งของกลุ่ม คือ ระยะเปลี่ยนแปลง (Adluming) เป็นระยะที่กลุ่มเริ่มมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ หลังจากทีกลุ่มได้ทำงานสิ้นสุดหรือบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มแล้ว หรือผู้บริหาร คณะกรรมการของ กลุ่มหมดวาระลง จะเกิด

ความชัดเจนในเรื่องผลงาน และความสัมพันธ์กับสมาชิก สมาชิกจะตรวจสอบถึงผลการดำเนินงาน และวางแผนการทำงานครั้งต่อไป และจะละทิ้งออกจากกลุ่มไปในที่สุด

นอกจากนี้ ได้มีการสรุปกระบวนการเกิดกลุ่มของนักวิชาการหลายท่านไว้ในแนวเดียวกัน (อ้างถึงใน สุริรัตน์ กฤษณะรังสรรค์, 2540: 1) ดังนี้

ขั้นก่อตัวของกลุ่ม ที่เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนกระทั่งกลายเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกถึงสิ่งที่เผชิญอยู่

ขั้นดำเนินการเคลื่อนไหว หรือ การรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม หลังจากที่ถูกคุกคามลงกันจึงต้องมีการวางแผนงาน วางระเบียบและวางแผนงานในการทำงานกลุ่ม

ขั้นเจริญเติบโตและการขยายกิจกรรมของกลุ่ม ระดมทรัพยากรจากภายในและภายนอกชุมชน ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในการสร้างเครือข่ายกลุ่ม

นอกจากนี้ จุมพล หนิมพานิช, (มปป.: 4-8) ได้กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่มและขั้นตอนต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน สรุปได้ว่ามี 4 ขั้น คือ

1. ขั้นพบปะพูดคุยและเปลี่ยนความคิดเห็น (Orientation)
2. ขั้นการแก้ปัญหาภายใน (Internal Solving)
3. ขั้นเจริญก้าวหน้าและประเมิณผล (Growth and Productivity)
4. ขั้นการควบคุมและประเมิณผล (Control and Evaluation)

การที่ประชาชนจะรวมตัวกันเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้นั้น กลไกหนึ่งที่สำคัญคือ การสื่อสารที่จะทำหน้าที่เชื่อมโยง ประสานความสัมพันธ์ เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกของประชาชน จนกระทั่งหลอมรวมความเป็นหนึ่งอันเดียวกันในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จ เป็นไปตามเป้าหมายที่สมาชิกของกลุ่มนั้นต้องการให้เกิดขึ้น

การสื่อสารนับเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญประการหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องในการรวมกลุ่ม และการบริหารจัดการหน่วยงานต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ โดยการสื่อสารเปรียบเสมือนสายใยของสังคมที่ประสานหน่วยงานต่างๆ ของสังคมให้รวมเข้าด้วยกัน การที่มนุษย์สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคมได้นั้น เกิดจากการที่มนุษย์ทำการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสร้างกฎระเบียบของสังคมให้เป็นที่ยอมรับระหว่างสมาชิก

นอกจากนี้ การสื่อสาร จะเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้เข้ามารวมกลุ่มกัน โดยผ่านกระบวนการพบปะพูดคุย การประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดแผนการดำเนินการในการพัฒนาชุมชน

ในการนี้ Everett M. Rogers (1983) ได้เสนอว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างราบรื่น คุณลักษณะระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะอธิบายว่าใครถ่ายทอดข่าวสารไปยังใคร จะมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข่าวสารแค่ไหน ทั้งนี้การสื่อสารจะเป็นไปด้วยความราบรื่น เมื่อผู้ส่งสารมีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน (Homophile) เช่น ทัศนคติ ค่านิยมการศึกษา สถานะสังคม ฯลฯ โดยบุคคลส่วนใหญ่จะมีความสบายใจที่จะติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกับตนเองมากกว่า การพูดคุยกับบุคคลที่แตกต่างกับตน ซึ่งต้องใช้ความพยายามมากที่จะทำให้สื่อสารประสบผล เพราะการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีคุณลักษณะแตกต่างกัน (Heterophony) อาจทำให้เกิดการรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกันก็ได้ และผู้รับสารเองอาจจะมีความรู้สึกไม่สะดวก หรือไม่สบายใจที่จะทำสื่อสาร

สำหรับการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เมื่อเกิดการรวมตัวกันของประชาชน เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการสื่อสารอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ตลอดจนร่วมกันวางแผน และจัดการปัญหา เพื่อสู่ความต้องการของชุมชนร่วมกันนั้น ต้องใช้ “การสื่อสาร” เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจเพื่อให้สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และเข้ามามีส่วนร่วมในการหาทางออกของปัญหาที่กำลังประสบในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นกระบวนการ (Process) ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา จนอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นฟังก์ชันของเครื่องจักรกลแห่งสังคมที่ทำให้สังคมดำเนินไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจากการสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือ (Instrument) และวิธีการ (Means) ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งต่อปัจเจกบุคคล ต่อองค์กร และสังคม เราจึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการสื่อสารเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง จนไม่อาจจะละเลยได้ (กิตติมา สุรสนธิ, 2541: 1)

2.1 วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

ในการที่มนุษย์ทำการสื่อสารกันนั้น จำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดในการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ ซึ่งสามารถสรุปวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารและผู้รับสารในการสื่อสารได้ดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529: 15-17)

1. วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักๆ ของผู้ส่งสารในการทำการสื่อสารได้แก่

1.1 เพื่อแจ้งให้ทราบ (to inform) โดยผู้ส่งสารมีความต้องการที่จะบอกแจ้งหรือชี้แจงข่าวสารเรื่องราว เหตุการณ์ ข้อมูล หรือสิ่งอื่นใดให้ผู้รับสารได้รับทราบหรือเกิดความเข้าใจ

1.2 เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (to teach or educate) ผู้ส่งสารมีความต้องการที่จะสอนวิชาความรู้หรือเรื่องราวที่มีลักษณะเป็นวิชาการเพื่อให้ผู้รับสารได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม

1.3 เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (to please or entertain) ผู้ส่งสารมีความต้องการที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดความรื่นเริงบันเทิงใจจากสารที่ตนส่งออกไป ไม่ว่าจะเป็นรูปของการพูด การเขียนหรือการแสดงกิริยาท่าทาง

1.4 เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (to propose persuade) ผู้ส่งสารได้เสนอแนะสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อผู้รับสารและมีความต้องการชักจูงให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตามหรือยอมรับปฏิบัติตามการเสนอแนะของตน

2. วัตถุประสงค์ของผู้รับ ในส่วนของผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางการสื่อสารกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งผู้รับสารก็มีวัตถุประสงค์หรือความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างจากการสื่อสารนั้นๆ กล่าวโดยสรุปวัตถุประสงค์หลักๆ ของผู้รับสารในการทำการสื่อสารได้แก่

2.1 เพื่อทราบ (to know or understand) ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการสื่อสารนั้นผู้รับสารมีความต้องการที่จะทราบเรื่องราวข่าวสาร เหตุการณ์ ข้อมูล หรือสิ่งอื่นใดที่มีผู้แจ้งหรือรายงานหรือชี้แจงหากข่าวสารที่ได้รับทราบนั้นเป็นของใหม่ ก็ทำให้ผู้รับสารได้ข่าวสารเพิ่มเติมหากข่าวสารที่ได้รับทราบนั้นเป็นสิ่งที่ตนได้เคยทราบมาก่อน ก็เป็นการยืนยันความถูกต้องของข่าวสารที่ตนมีอยู่ให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากข่าวสารที่ได้มาใหม่ขัดแย้งกับข่าวสารที่ตนมีอยู่เดิม ผู้รับสารก็จะได้ใคร่ครวญว่าข่าวสารใดมีความน่าเชื่อถือหรือมีความถูกต้องมากกว่ากัน

2.2 เพื่อเรียนรู้ (to learn) การแสวงหาความรู้ของผู้รับสารจากการสื่อสารลักษณะของสารในกรณีนี้ มักจะเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิชาความรู้และวิชาการเป็นการหาความรู้เพิ่มเติม และเป็นการทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระในการสอนของผู้ส่งสาร

2.3 เพื่อหาความพอใจ (to enjoy) โดยปกติคนเรานั้นนอกจากต้องการจะทราบข่าวสารเหตุการณ์ และศึกษาหาความรู้แล้ว ยังต้องการความบันเทิงต้องการการพักผ่อนหย่อนใจด้วย

2.4 เพื่อการกระทำหรือตัดสินใจ (to dispose or decide) ในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นสิ่งหนึ่งที่เรากำลังกระทำอยู่เสมอก็คือ การตัดสินใจการทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในการตัดสินใจของ

เรานั้น มักจะได้รับการเสนอแนะหรือชักจูงใจให้กระทำอย่างนั้นอย่างนี้จากบุคคลอื่นอยู่เสมอ ทางเลือกในการตัดสินใจของเราขึ้นอยู่กับว่าข้อเสนอแนะนั้นๆ มีความน่าเชื่อถือและเป็นไปได้เพียงใด รวมทั้งอาศัยจากข่าวสาร ข้อมูลความรู้ และความเชื่อที่เราสั่งสมมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของเรา

จะเห็นได้ว่า ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็มีวัตถุประสงค์ของตนเอง มีความต้องการของตนเอง เมื่อใดก็ตามที่วัตถุประสงค์หรือความต้องการของทั้งสองฝ่ายสอดคล้องต้องกัน การสื่อสารก็ประสบความสำเร็จ ทั้งสองฝ่ายได้สิ่งที่ตนต้องการ ในทางตรงกันข้าม เมื่อใดก็ตามที่วัตถุประสงค์หรือความต้องการของทั้งสองฝ่ายไม่สอดคล้องต้องกันหรือขัดแย้งกัน การสื่อสารก็จะประสบความสำเร็จล้มเหลว

2.2 กระบวนการของการสื่อสาร

สืบเนื่องจากการสื่อสารเป็นกระบวนการ และภายในกระบวนการสื่อสารนั้นก็มีส่วนประกอบย่อยๆ ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะพิจารณาองค์ประกอบเหล่านั้นได้ดังต่อไปนี้ (กิตติมา สุรสนธิ, 2540: 6-17; บุญเลิศ ศุภจิตก, 2523: 16-18)

1. ผู้ส่งสาร (Sender) เป็นองค์ประกอบแรกในกระบวนการสื่อสารเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการ ผู้ส่งสาร หมายถึง ทั้งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิด มีความต้องการมีความตั้งใจที่จะส่งข่าวสาร อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ทศนคติ ความเชื่อ และอื่นๆ ไปยังผู้รับสาร ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้ส่งสารเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ ทั้งการเลือกข้อมูลข่าวสาร สารที่จะส่งถ่ายทอดไป การเลือกวิธีการ และช่องทางที่จะทำให้สารไปถึงผู้รับ รวมทั้งการเลือกและกำหนดผู้รับสารที่จะเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับใดระดับหนึ่ง หรือในด้านใดด้านหนึ่งกับบุคคลที่ตนสื่อสารด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรมของบุคคล กลุ่มหรือสังคม เป็นต้น

2. สาร (Message Codes) คือ ภาษา (Language) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) หรือ สัญญาณ (Signal) ที่มนุษย์คิดขึ้น เพื่อแสดงออกแทนความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยมวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้ส่งสาร ซึ่งรหัสสารอาจถูกแสดงออกมาเป็นสารที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน (Verbal Message Code) และรหัสของสารที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียน (Non – verbal Message Codes)

2.1 รหัสสาร (Message Codes) คือ ภาษา (Language) หรือสัญลักษณ์ (Symbol) หรือสัญญาณ (Signal) ที่มนุษย์คิดขึ้น เพื่อแสดงออกแทนความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยมวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้ส่งสาร ซึ่งรหัสสารอาจแสดงออกมาเป็นสารที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน (Verbal Message Code) และรหัสของสารที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียน (Non-verbal Message Code)

2.2 เนื้อหาของสาร (Message Content) หมายถึง เรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการจะถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร ซึ่งเนื้อหาของสารนั้นอาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทหลายลักษณะตามเนื้อหาของสารในรูปแบบต่างๆ เช่น เนื้อหาโดยทั่วไป และเนื้อหาเฉพาะเนื้อหาเชิงวิชาการต่างๆ และเนื้อหาที่ไม่ใช่วิชาการ หรืออาจเป็นเนื้อหาประเภทบอกเล่ากับเนื้อหาประเภทนาร์รหัสสารมาเรียบเรียง เพื่อให้เข้าใจความตามเนื้อหาที่ต้องการ ซึ่งมักจะขึ้นกับลักษณะโครงสร้างของภาษา (Structure) และบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคลซึ่งส่วนใหญ่จะจัดเรียงลำดับสารจะออกมาในรูปแบบลีลา (Styles) ส่วนตัวที่ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของผู้ส่งแต่ละคนว่ามีบุคลิกลักษณะแตกต่างกันไปอย่างไร เช่น คนที่อารมณ์เย็น มักพูดจาด้วยวิธีการที่สุภาพ สุขุมเยือกเย็น ในขณะที่คนอารมณ์ร้อนมักพูดรวบรัดสรุป เพื่อให้จบเร็วๆ เป็นต้น

3. ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) หมายถึง พาหนะที่นำหรือพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ดังนั้น ช่องทางการสื่อสาร จึงอาจหมายถึง ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ที่รับรู้ความหมายจากสิ่งต่างๆ อันได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การดมกลิ่นการสัมผัส และการลิ้มรส เป็นต้น นอกจากนี้ ช่องสารหรือสื่อยังอาจหมายถึง คลื่นแสง คลื่นเสียงและอากาศที่อยู่รอบๆ ตัวเราด้วย สื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สื่อที่เป็นมนุษย์ หรือสื่อบุคคล (Personal Media) อันได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้นำสารไปยังผู้รับสาร หรือในอีกแง่หนึ่งก็คือ ผู้ส่งสารนั่นเองที่ทำการเข้ารหัสสาร (Encode) ให้ผู้รับสารได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่ตนต้องการ

2. สื่อที่ไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งอาจหมายถึง สื่อธรรมชาติ หรือประดิษฐ์ขึ้น อันได้แก่ สื่อมวลชน (Mass Media) และสื่อระยะไกล (Telecommunication) สำหรับสื่อที่เป็นสื่อมวลชนนี้แบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) อันได้แก่หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ แผ่นพับ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Media) อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ (กิตติมา สุรสนธิ, 2540, น. 6-17)

4. ผู้รับสาร (Receiver) หมายถึง ผู้รับข่าวสารจากแหล่งสาร เป็นจุดหมายปลายทางที่สารส่งไปถึงอาจเป็นบุคคลธรรมดาที่กำลังรับฟัง ดู หรืออ่านข่าวสาร หรือเป็น สมาชิกของกลุ่มหรือไม่ก็เป็นมวลชน

5. ผล (Effect) ผลของการสื่อสาร หมายถึง การเปลี่ยนแปลง หรือ ข้อแตกต่าง (Change or discrepancy) ซึ่งเกิดขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อันเนื่องจากข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสามารถแยกเป็นระดับบุคคลหรือระดับส่วนรวม หรือกระทั่งระดับระหว่างบุคคลก็ได้ ในระดับบุคคลซึ่งเป็นระดับจุลภาพ (Micro-individual lever) ผลของการสื่อสารมักจะปรากฏในรูปของการเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และพฤติกรรม

6. ปฏิกริยาโต้ตอบ (Feedback) หมายถึง วิธีการหรือกิริยาท่าทางที่ฝ่ายผู้รับสารใช้หรือแสดงออกมาให้ผู้ส่งสารได้รับทราบ ทั้งนี้สืบเนื่องจากผล (Consequence) ของข่าวสารปฏิกริยาโต้ตอบนับว่าเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้ส่งสารสามารถหยั่งทราบข่าวสารที่ส่งออกไปนั้นได้รับผลตามเป้าหมายหรือไม่เพียงไร ลักษณะของปฏิกริยาโต้ตอบอาจเป็นไปด้วยตั้งใจและโดยสำคัญก็ได้ และมีลักษณะที่เป็นทั้งผลดีและผลเสียได้เช่นเดียวกัน ปฏิกริยาโต้ตอบนั้นมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นกลไกควบคุม (Control or Cybernetic Mechanism) ของกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิกริยาโต้ตอบที่เป็นผลเสียหรือเชิงลบ มีบทบาทสำคัญมากเพราะจะคอยแจ้งให้ผู้ส่งสารทราบว่าการส่งสารผิดพลาด ล้มเหลว หรือบกพร่องแค่ไหนเพียงไร เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงและแก้ไขให้ดีขึ้น

2.3 รูปแบบการสื่อสาร

ทั้งนี้โดยอาศัยรูปแบบของการสื่อสารลักษณะต่างๆ ซึ่งได้มีการจำแนกรูปแบบการสื่อสารในหลายลักษณะตามหลักเกณฑ์ ที่ใช้ในการพิจารณาที่แตกต่างกันไป ในที่นี้จะกล่าวถึงรูปแบบของการสื่อสาร 3 ลักษณะ คือ (นพรัตน์ มณีรัตน์, 2541: 30-34)

1. จำแนกตามทิศทางการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1.1 การสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) หมายถึง การสื่อสารที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดสารไปยังผู้รับสารแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็น จึงไม่มีปฏิกริยาย้อนกลับจากผู้รับสาร การสื่อสารแบบนี้มีลักษณะเป็นเส้นตรงปราศจากการคำนึงถึงปฏิกริยาโต้กลับจากผู้รับสาร ทำให้ปริมาณของข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) จากผู้รับสารมีน้อยหรือไม่มีเลย

1.2 การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) หมายถึง การสื่อสารที่ผู้ส่งสารข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสารทางหนึ่งในขณะเดียวกันเมื่อผู้รับสารได้รับข้อมูลแล้วส่งข้อมูลข่าวสารตอบกลับมายังผู้ส่งสารด้วยอีกทางหนึ่งจึงเป็นการสื่อสารที่ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างก็สามารถรับและส่งข่าวสารซึ่งกันและกัน มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ซักถามข้อข้องใจหรือข้อสงสัยต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน มีการโต้ตอบกัน ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะตอบสนองต่อกันเพื่อสร้างความเข้าใจได้อย่างชัดเจน การสื่อสารแบบนี้ผู้ส่งสารจะให้ความสำคัญกับปฏิกริยาโต้ตอบ (Feedback) ของผู้รับสาร

2. จำแนกตามลักษณะการใช้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

2.1 การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) หมายถึงการติดต่อสื่อสารที่คำนึงถึงบทบาทหน้าที่และตำแหน่งระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารเป็นสำคัญตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่นประกาศแจ้งนโยบายคำสั่งปฏิบัติงาน เป็นต้น

2.2 การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) หมายถึงการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยไม่พิจารณาถึงตำแหน่งหน้าที่และมีได้ดำเนินไปตามระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้ แต่เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นจากความสนิทสนมคุ้นเคย และจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในทางส่วนตัวมากกว่า การติดต่อสื่อสารในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารโดยใช้คำพูด ได้แก่ การพูดคุยสนทนากัน

3. จำแนกตามทิศทางการไหลของข่าวสาร การสื่อสารในลักษณะนี้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ

3.1 การสื่อสารตามแนวดิ่ง (Vertical Communication) โดยแบ่งออกเป็น

3.1.1 การสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down หรือ Downward Communication) หมายถึง การส่งข่าวสารจากบุคคลที่มีตำแหน่งสูงกว่าลงมายังตำแหน่งที่ต่ำกว่าโดยออกมาในรูปแบบของนโยบาย แผนงาน ประกาศ เป็นต้น ซึ่งการสื่อสารรูปแบบนี้จะทำให้ผู้รับสารที่อยู่ในตำแหน่งต่ำกว่าไม่เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ขาดความริเริ่ม คอยรับฟังคำสั่งอยู่เสมอ หลีกเลี่ยงการตัดสินใจ และไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3.1.2 การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up หรือ Upward Communication) หมายถึง การส่งข่าวสารจากผู้ส่งสารซึ่งอยู่ในระดับหรือตำแหน่งที่ต่ำกว่า ขึ้นไปสู่ผู้รับสารซึ่งอยู่ในระดับหรือตำแหน่งที่สูงกว่า ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้ติดต่อสื่อสารกัน โดยมีทั้งส่งสารและรับสารอย่างเท่าเทียมกัน การสื่อสารรูปแบบนี้จะออกมาในลักษณะของการประชุมปรึกษาหารือ การสัมมนา เป็นต้น ทั้งนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เสริมสร้างให้มีความคิดสร้างสรรค์ และทำให้สมาชิกทุกส่วนของสังคมนั้นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเต็มที่

3.2 การสื่อสารตามแนวนอนหรือแนวนราบ (Horizontal Communication) หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ที่มีระดับหรือตำแหน่งที่เสมอกัน ใกล้เคียงกัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น เพื่อนฝูงญาติพี่น้อง การสื่อสารรูปแบบนี้จะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันของหมู่คณะ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และเป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม

2.4 วิธีการของการติดต่อสื่อสาร

2.4.1 การสื่อสารแบบใช้ถ้อยคำหรือแบบวจนะ (Verbal Communication) หมายถึง การสื่อสารที่อาศัยคำพูด หรือตัวเลขเป็นสัญลักษณ์ของข่าวสาร สัญลักษณ์นี้อาจเป็นในรูปของภาษาพูด ภาษาเขียน หรือภาษาทางคณิตศาสตร์ เพื่อใช้ในการสื่อความหมายให้ผู้รับสารเข้าใจ

ความหมายได้อย่างชัดเจนและตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการ ลักษณะการสื่อสารแบบวัจนะได้แก่การสนทนา การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึก การเขียนรายงาน การประกาศข่าวสาร การประชุม เป็นต้น

2.4.2 การสื่อสารแบบไม่ใช้ถ้อยคำหรือแบบอวัจนะ (Non-Verbal Communication)

หมายถึง การสื่อสารโดยปราศจากคำพูด แต่แสดงออกทางท่าทางสีหน้า การเคลื่อนไหวส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายตามธรรมชาติของคน ซึ่งแต่ละบุคคลก็สื่อสารกับบุคคลอื่น โดยมีความหมายเฉพาะตนเอง ซึ่งทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเราอยู่ในสภาพเช่นใด เช่น การสั่นศีรษะแสดงถึงการปฏิเสธการพยักหน้าแสดงถึงการเข้าใจ หรือเห็นด้วย เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การตีความหมายของแต่ละคนที่รับข่าวสารว่าจะสอดคล้องและตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการหรือไม่

2.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสาร รูปแบบหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การประชาสัมพันธ์ จะเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร พร้อมเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดี ระหว่างองค์กรหรือสถาบันกับกลุ่มประชาชนภายนอก เพื่อหวังผลให้เกิดความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนภายนอกอย่างกว้างขวาง

สำหรับการประชาสัมพันธ์นั้น ได้มีผู้ให้นิยามความหมายไว้มากมาย ซึ่งมีทั้งส่วนเหมือนและต่างกัน ดังนี้

Boon and Kurtz (1995) ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ว่า “เป็นการติดต่อสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ของบริษัทกับกลุ่มชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทชุมชนเหล่านี้ ได้แก่ การที่ลูกค้า ปัจจัยการผลิต ผู้ถือหุ้น พนักงานของบริษัท รัฐบาล สาธารณชนทั่วไป และสังคม ซึ่งองค์การนั้นดำเนินอยู่”

การประชาสัมพันธ์ คือ การกระทำทั้งสิ้น ทั้งหลาย ทั้งปวง ที่เกิดจากการวางแผนล่วงหน้าในการที่สร้างความเข้าใจกับสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี ภาพพจน์ที่ดี อันนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงานและสาธารณชนที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการสนับสนุนและความสนับสนุนและความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

ส่วนการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาดนั้น Thomas L. Harris ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “การประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาดเป็นกระบวนการของการวางแผน, ปฏิบัติงาน และการประเมินผล ซึ่งกระตุ้นการซื้อและความพอใจของผู้บริโภค ตลอดจนการสร้างการสื่อสารที่น่าเชื่อถือ ทำให้เกิดความประทับใจ โดยระบุชื่อบริษัทและสินค้าของบริษัท ซึ่งตรงกับความต้องการความเกี่ยวพันและความสนใจของผู้บริโภค

หนังสือ The Market's Guide to Public Relations ได้ให้คำนิยามของการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาดไว้ว่า กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ และประเมินผลโปรแกรมที่สนับสนุนการซื้อและความพึงพอใจของผู้บริโภคผ่านการสื่อสารที่น่าเชื่อถือ โดยใช้ข้อมูลและสิ่งที่น่าสนใจที่เป็นเอกลักษณ์ของบริษัท และสินค้าที่เป็นความต้องการ ความปรารถนา เอาใจใส่และน่าสนใจของผู้บริโภค (อ้างถึงใน เสรี วงษ์มณฑา, 2540)

Rene A. Herry Jr. ได้ให้คำจำกัดความของการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาดไว้ว่า คือ สิ่งที่ครอบคลุมเนื้อหา โดยรวบรวมเอาไว้ทั้งหมดที่เกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชน และแสดงข้อมูลข่าวสาร หรือการรณรงค์ไปถึงคนส่วนใหญ่ หรือรับเฉพาะเจาะจง เพื่อให้มีอิทธิพลในการเพิ่มการขาย หรือการใช้สินค้าหรือบริการขององค์กร Marketing Public Relations จะประสบความสำเร็จได้เกิดจากการรวมกันของเทคนิคสื่อสารที่หลากหลาย และใช้อย่างชำนาญและเป็นมืออาชีพ จะช่วยให้บริษัทบรรลุยอดขายและวัตถุประสงค์ทางการตลาด (อ้างถึงใน ดารา ทีปะปาล, 2541)

Richard Weiner ให้คำจำกัดความของการประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาดไว้ว่า คือ การใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และเทคนิคเพื่อ การบรรลุวัตถุประสงค์ของ Marketing Public Relations คือ เพิ่มการรับรู้ กระตุ้นยอดขาย ช่วยให้การสื่อสารได้ง่ายขึ้น และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับบริษัทและตราสินค้า หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของ Marketing Public Relations คือ การสื่อสารด้วยข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้สนับสนุนเหตุการณ์ที่สำคัญ และช่วยเหลือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ส่วนการเผยแพร่ข่าวสาร (Publicity) หมายถึง ข่าวสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนเกี่ยวกับบริษัทสินค้าและบริการปรากฏในสื่อมวลชนต่างๆ ในรูปของข่าว โดยไม่ต้องเสียค่าที่สุุดอย่างหนึ่ง ในบรรดาเครื่องมือต่างๆ ที่นำมาใช้ในงานประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร

Chris Fill ได้อธิบายถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างไปจากเครื่องมือการสื่อสารการตลาดอื่นๆ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการประชาสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นการใช้ข่าวสาร หรือการจัดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ใดๆ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหรือเช่าเวลาหรือพื้นที่ของสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ จึงทำให้ผู้รับข่าวสารเป้าหมายให้ความเชื่อถือในข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์มากกว่าข่าวสารจากการโฆษณา

2. ผลจากการเผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าเช่าหรือซื้อพื้นที่หรือเวลาของสื่อ ทำให้การควบคุมการเผยแพร่ข่าวสารให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรธุรกิจนั้นทำได้ยาก ภาพข่าวแจก (Press Release) ที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ขององค์กรธุรกิจ

จัดทำขึ้นจึงอาจไม่ได้รับความร่วมมือลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ หรืออาจถูกตัดทอนข้อความบางอย่างออกไปหรืออาจถูกจัดวางตำแหน่งที่ไม่สะดวกตาผู้อ่าน เป็นต้น

3. ต้นทุนการประชาสัมพันธ์ขององค์กรถือว่าต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนของเครื่องมือสื่อสารการตลาดอื่นๆ เว้นเสียแต่ว่าองค์กรนั้นๆ จะใช้บริการการประชาสัมพันธ์จากตัวแทนการประชาสัมพันธ์ แต่ค่าใช้จ่ายดังกล่าวก็ยังจัดว่าต่ำกว่าค่าใช้จ่ายในการโฆษณาผ่านตัวแทนโฆษณาต้นทุนการเข้าถึงผู้รับข่าวสารเป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ (C.P.M. of Public Relations) จึงต่ำมาก เนื่องจากมีเฉพาะต้นทุนการจัดทำเอกสารข่าวแจก การผลิตวัตถุ อุปกรณ์ ตกแต่ง การจัดนิทรรศการ ฯลฯ

4. การประชาสัมพันธ์สามารถนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่นการจัดอบรมผู้นำเยาวชนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การจัดนิทรรศการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ การสัมมนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น การอบรมเหล่านี้มักจะไม่นับค่าใช้จ่ายหรือเก็บค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยในการเข้ารับการสัมมนา หรือการอบรม จึงทำให้กลุ่มเป้าหมายเปิดรับต่อข่าวสารและให้ความสนใจต่อข่าวสารประชาสัมพันธ์มากขึ้น

ข้อได้เปรียบของการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข่าว คือ เสียค่าใช้จ่ายต่ำเมื่อเทียบกับเครื่องมือการส่งเสริมการตลาดอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้นข่าวสารที่เผยแพร่ทางสื่อมวลชนต่างๆ ยังไม่ได้รับความเชื่อถือมากกว่าเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ อีกด้วยเช่น การโฆษณา เป็นต้น

2.6 การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารหรือปฏิริยาโต้ตอบระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่านั้น อาจจะเป็น 3 คน หรือกลุ่มย่อย (small Group) ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถที่จะซักถามทำความเข้าใจและมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันได้ทันที การสื่อสารระหว่างบุคคลมีองค์ประกอบของการสื่อสารครบถ้วน คือผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร ผลและปฏิริยาสนองกลับ Roger และ Shoemaker กล่าวว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดๆ เกิดการยอมรับสารนั้นควรใช้การศึกษาระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารสื่อบุคคลนี้มีประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมในการรับสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสารและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น

2.6.1 ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

เสถียร เขยประทับ (2528) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ดังนี้

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิถิ ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถที่จะไต่ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ออกไปให้เข้ากับความต้องการ และความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน การที่ช่องทางที่เป็นสื่อระหว่างบุคคลมีระดับปฏิกิริยาตอบสนองหรือปฏิกิริยาตอบสนองที่อ่อนกลับสูง สามารถทำให้ลดอุปสรรคของการสื่อสาร การเลือกตีความหมาย และการเลือกจดจำสารได้

2. สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนทัศนคติที่ฝังรากลึกได้ Lazarsfeld และ Menzel (1983) ได้ให้เหตุผลในควมมีประสิทธิภาพของสื่อบุคคลว่า

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิถิ การพูดคุยเป็นกันเอง โดยส่วนตัวทำให้ผู้พูดและผู้ฟังเกิดความเป็นกันเอง และทำให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของผู้พูดง่ายขึ้น

2. การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน ทำให้ผู้พูดสามารถดัดแปลงเรื่องราวต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้

3. การสื่อสารแบบนี้ทำให้ผู้ฟังรู้สึกกว่าตนเองได้รับรางวัลในเรื่องที่ว่าสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้พูดได้

Roger and Shoemaker (1971) กล่าวว่า “ในกรณีต้องการให้บุคคลใดๆ เกิดการยอมรับข่าวสารที่เสนอไป หรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้มีการตัดสินใจยอมรับข่าวสารนั้น ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการรับข่าวสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับข่าวสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสารและตัดสินใจรับข่าวสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย”

เสถียร เขยประทับ, 2528 ได้กล่าวว่า “ในกรณีสื่อสารระหว่างบุคคลนี้จะเป็นต้องใช้สื่อบุคคล (Personal media) ซึ่งหมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งโดยอาศัยสื่อสารระหว่างตัวต่อตัวระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป”

สำหรับประสิทธิภาพของสื่อมวลชนและสื่อบุคคลนั้น นักวิชาการทางการสื่อสารส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า สื่อมวลชนจะมีประสิทธิภาพมากกว่าสื่อบุคคลในการให้ข่าวสารแก่คนจำนวนมาก เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้อง ส่วนสื่อบุคคลจะมีประสิทธิภาพมากกว่าในการชักจูงใจให้บุคคลมีทัศนคติต่อเรื่องนั้นๆ ตามแนวทางที่มุ่งหวังดังเช่น

การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาลำ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ทั้งนี้เนื่องจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่ทางชุมชนบ้านดาลำ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล จัดขึ้น เพื่อเชิญชวนให้บุคคลภายนอกได้แก่นักท่องเที่ยว พันมิตร และสื่อมวลชน ได้รู้จักกิจกรรมที่มาร่วมญาติชุมชนบ้านดาลำ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล และเข้ามาสัมผัสบรรยากาศในชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้น ยังมีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก ย่อมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ตลอดจนเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดียิ่งขึ้นด้วย

อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสาร มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะสื่อมวลชนที่จะช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งที่เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้ง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน ขณะเดียวกันสื่อบุคคล และสื่อพื้นบ้านเองก็เข้ามามีบทบาทโดยเด่นมากขึ้นในอันที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

3.1 ความหมายของวัฒนธรรมชุมชน

คำว่า วัฒนธรรมชุมชน หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นคำที่มีความหมายบ่งบอกถึงความเจริญงอกงามในแต่ละชุมชน ซึ่งส่งผลให้แก่วัฒนธรรมชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น และลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ก็มีส่วนเกี่ยวพันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน มีนักวิชาการและหน่วยงานได้ให้ความหมายวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

3.1 ความหมายของวัฒนธรรมชุมชน

คำว่า วัฒนธรรมชุมชน หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นคำที่มีความหมายบ่งบอกถึงความเจริญงอกงามในแต่ละชุมชน ซึ่งส่งผลให้แก่ชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น และลักษณะของวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านี้ก็มีส่วนเกี่ยวพันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน มีนักวิชาการและหน่วยงานได้ให้ความหมายวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

เดวิดสัน (Davison, 1978: 30) ให้ความหมาย วัฒนธรรมชุมชน หมายถึงวัฒนธรรมของสามัญที่ปรากฏว่าในรูปของความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติ รวมทั้งวัตถุที่ชุมชนประดิษฐ์คิดสร้างขึ้นมาแล้วมีการเอาแบบอย่างสืบทอดกันมา มีการสืบทอดทั้งที่เป็นด้วยความจงใจและไม่จงใจ เพื่อให้สภาพหรือคงคุณภาพไว้ จนปรากฏให้เห็นเป็นประเพณีหรือเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้

ยิ่งยง เรืองทอง(2542: 21) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมระดับชุมชนไว้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบของพฤติกรรมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือท้องถิ่นหนึ่งแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ของประเทศไทย
2. เป็นแนวปฏิบัติของกลุ่มในท้องถิ่นนั้น มีเอกลักษณ์หรือแนวปฏิบัติของตนโดยเฉพาะ
3. วัฒนธรรมท้องถิ่นมีลักษณะเด่นเฉพาะตนก็จริงแต่ยังมีลักษณะสอดคล้องกับวัฒนธรรมระดับชาติ

กรมศิลปากร (2542: 25) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมชุมชน หมายถึง วัฒนธรรมของประชาชน โดยทั่วไป ประชาชนหรือชาวบ้านกำหนดหรือสร้างขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมพื้นบ้าน ซึ่งสังคมย่อยในสังคมไทย

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2543: 17) ให้ความหมายของวัฒนธรรมชุมชนว่า หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านทั่วไป สามารถมองเห็นได้จากพฤติกรรมผลงานทั้งมวลที่สร้างสรรค์เป็นความคิด ความเชื่อ ความรอบรู้ในการประกอบอาชีพและงานฝีมือช่างสรุปได้ว่า วัฒนธรรมชุมชน หมายถึง รูปแบบการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ในชุมชนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้ทั่วไปมีการสืบทอดสู่ชุมชนรุ่นหลัง

3.2 ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมชุมชนมีการสืบทอดต่อกันด้วยวิธีการต่างๆซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมมีนักวิชาการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมชุมชน ดังนี้

ประเทือง คล้ายสุบรรณ์ (2531: 7) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. ประเภทมุขปาฐะ หมายถึง การสืบทอดที่สามารถรับรู้โดยปะสารทสัมผัสด้วยการฟัง เนื่องจากใช้การถ่ายทอดด้วยวาจาเป็นสำคัญเพราะวัฒนธรรมเหล่านี้มีลักษณะที่จำเป็นต้องใช้การบอกเล่าซึ่งอาจทำได้ด้วยการพูด การสวด การร้องเป็นทำนอง วัฒนธรรมชุมชนที่สืบทอดแบบมุขปาฐะ ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน ความเชื่อ ภาษิต ปริศนาคำทาย

2. ประเภทमुखปาฐะ หมายถึง การถ่ายทอดที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสต่างๆ ที่นอกเหนือไปจากการรับรู้ด้วยการใช้การสังเกต และปฏิบัติฝึกฝน ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม ศิลปกรรม งานช่างต่างๆ การแต่งกาย กิริยาท่าทาง อาหารพื้นบ้าน

3. ประเภทสืบทอดวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการสืบทอดที่สามารถกระทำได้ทั้งประเภทมุขปาฐะและอมุขปาฐะประกอบกัน ซึ่งได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้านกีฬาพื้นบ้าน

อร เนติพงษ์(2543: 38) ได้แบ่งวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นชุมชน ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมระดับท้องถิ่นภาคเหนือ
2. วัฒนธรรมระดับท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. วัฒนธรรมระดับท้องถิ่นภาคกลาง
4. วัฒนธรรมระดับท้องถิ่นภาคใต้
5. วัฒนธรรมระดับท้องถิ่นภาคตะวันออก

กรมศิลปากร (2544: 63-64) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมการดำรงชีวิต (Cultural Life) ได้แก่ การทำมาหากิน อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ละที่อยู่อาศัย
2. วัฒนธรรมด้านภาษา (Language) ที่สามารถสร้างสื่อสารกันเข้าใจสร้างความสามัคคีและพัฒนาความรู้
3. วัฒนธรรมด้านศาสนา (Religion) ที่สามารถสร้างสันติสุข ความเข้าใจให้แก่สังคมมนุษย์
4. ศิลปะและการละเล่น (Aesthetics) คือ ความงามทางสุนทรีภาพ ความสะอาด ร่มรื่น ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ
5. สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง คือรูปแบบการอบรมต่อครอบครัว ชุมชน หรือร่วมสุขร่วมเสพในสภาพแวดล้อมและทรัพยากรอย่างเอื้ออาทร ตลอดจนการแก้ไขความยุติธรรมในสังคม

ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ (2546: 9-10) ได้แบ่งวัฒนธรรมชุมชนออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมชุมชนในเมือง จากการที่สังคมในเมืองที่อัตราการเพิ่มประชากรเป็นไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ประสบปัญหาทางด้านการดำรงชีวิตและด้านการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จนทำให้กลายเป็นวัฒนธรรมชุมชนไว้เช่นเดิม

2. วัฒนธรรมชุมชนในชนบทแม้ว่าในปัจจุบันการดำรงชีวิตของคนในชนบทมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้น แต่การใช้ชีวิตส่วนใหญ่ของชุมชนชนบท ยังคงผูกพันอยู่กับอาชีพการเกษตรโดยทั่วไป ที่เรียกว่า วัฒนธรรมชุมชนเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านในชุมชนชนบทนั่นเอง

จากที่กล่าวมาสามารถแบ่งประเภทของวัฒนธรรมชุมชน โดยยึดหลักการสืบทอดด้วยวาจาและการรับรู้จากการฟัง การใช้การสังเกตและปฏิบัติฝึกฝน จนทำให้เกิดวัฒนธรรมแบบผสมผสาน มีผลให้วัฒนธรรมระดับท้องถิ่น ประจำภาคต่างๆ มีความแตกต่างด้านการดำรงชีวิต ภาษา ศาสนา ศิลปะ และการละเล่น สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

3.3 ลักษณะของวัฒนธรรมชุมชน

นักวิชาการได้แบ่งลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2552: 3-12) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมชุมชนมีลักษณะที่เป็นตัวรวมมากกว่าตัวแปร ลักษณะที่สำคัญที่สุดของวัฒนธรรมชุมชน คือลักษณะที่เป็นมรดกร่วมของกลุ่มชน

2. วัฒนธรรมชุมชนมีการสืบทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ

3. วัฒนธรรมชุมชนมีธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสาน

4. วัฒนธรรมชุมชนมีลักษณะเป็นวิทยาการ

ประเทือง คล้ายสุบรรณ์ (2531: 4) ได้อธิบายลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นสิ่งที่รับทอดกันต่อมาจากบรรพบุรุษชั่วอายุคนหนึ่งๆ ต่อๆ กันมา

2. เป็นอมตะหรือสิ่งที่ไม่ตาย

3. ไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้คิด ผู้ประดิษฐ์หรือผู้แต่ง

4. รับทอดกันมาด้วยการบอกเล่า หรือมุขปาฐะ

5. รักษาไว้ด้วยการจดจำหรือปฏิบัติกันต่อๆ มา มากกว่าจะรักษาไว้ด้วยการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

ยิ่งยง เรืองทอง (2542: 21-25) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. กำเนิดหรือที่มาของความคิดในการผลิต จะมีลักษณะเป็นแบบประเพณีหรือมีแรงบันดาลใจจากความเชื่อทางศาสนาในท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกลความเจริญทางวัตถุ ย่อมมีความยึดมั่นในประเพณีหรือศาสนาซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ผลงานทางศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่จึงมีลักษณะเป็นแบบประเพณีซึ่งสร้างขึ้นตามความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อศาสนา

2. มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองหรือพึ่งตนเองได้ เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจพอเพียงผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองไม่ต้องพึ่งโลกภายนอก คือ มีการปลูกข้าวเพื่อใช้กินเอง การทอผ้าพื้นเมือง การดำข้าว ไม่มีแรงงานรับจ้างและไม่ใช้แรงงานรับจ้าง

3. ศิลปินหรือปัจเจกชนที่ผลิตหรือสร้างสรรค์งานพื้นเมือง มิได้ผลิตงานโดยทำเป็นอาชีพตามที่ทำงานนั้นๆ ในเวลาว่างจากอาชีพหลักคือทำไร่นา

4. เป็นสังคมเคร่งประเพณีและพิธีกรรมที่ยังคงดำรงรักษาวัฒนธรรมแบบท้องถิ่นไว้ได้เป็นสังคมที่อยู่ห่างไกลความเจริญทางวัตถุโดยอาศัยเกษตรกรรมเป็นเครื่องยังชีพ วิถีชีวิตของชาวชนบทจึงพึ่งพาและผูกพันกับธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับประเพณี พิธีกรรมในฐานะเป็นสื่อที่อบรมสั่งสอนมนุษย์ให้ตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชีวิต

5. สังคมในท้องถิ่นมิได้อยู่โดดเดี่ยวแยกออกจากสังคมอื่น แต่จะมีความสำคัญกับสังคมใหญ่ที่มีอารยธรรมพัฒนามากกว่า ในขณะที่ยังรักษาลักษณะบางอย่างของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยรับจากเผ่าพันธุ์ดั้งเดิมไว้ได้ แต่ก็ยอมรับและต้องการนำรูปแบบของวัฒนธรรมแบบเมืองเข้ามาผสมผสาน และเปลี่ยนแปลงรูปแบบเดิมของตนอยู่เรื่อยๆ

6. ผลงานนั้นๆ ต้องดำรงอยู่ในชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับชุมชน และมีบทบาทหน้าที่ทั้งยังเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ผลงานในท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่สภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่น

สรุปได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมชุมชน คือ ลักษณะที่มีการถ่ายทอดด้วยปากเปล่า ไม่มีการจัดบันทึก และเป็นสิ่งที่รับทอดต่อกันมาจากรุ่นก่อนสู่คนรุ่นหลัง เป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลในชุมชนนั้นๆ ไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้คิดค้นขึ้นเป็นคนแรก เป็นสิ่งที่ยั่งยืน ไม่มีสูญหายและเป็นมรดกร่วมของกลุ่มชนในสังคมนั้นๆ

3.4 ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชน

วัฒนธรรมชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีคุณค่าสำหรับมนุษย์และสังคมเป็นอย่างยิ่งได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2525: 224) กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. ช่วยคงเสถียรภาพและเป็นกำลังสนับสนุนการแผ่ขยายของแบบอย่างดำเนินชีวิตเป็นแบบของ การควบคุมความประพฤติและให้ศึกษาแก่เยาวชน เป็นเครื่องกระตุ้นให้มวลชนรวมพลังและทำให้สังคมเพิ่มความมั่นคงขึ้น

2. มีบทบาทสำคัญในการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจ และถ้ามีวิธีการที่ดีแล้ว วัฒนธรรมชุมชนจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจทั้งลดประมาณการบริโภค และยังเพิ่มพูนรายได้

และผลผลิตการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนจะลดข้อขัดแย้งและเกิดความสำนึกว่าคนเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความห่วงแหนและปกป้องวัฒนธรรมชุมชน ดังนั้นวัฒนธรรมชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงของชาติเพราะได้ส่งเสริมความเป็นชาตินิยมมากกว่าสากลนิยม

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2529: 100-111) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนพอสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านให้ความบันเทิง หน้าที่แรกที่เห็นเด่นชัดวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ การให้ความบันเทิง วัฒนธรรมชุมชนประเภทนิทาน เพลงที่ร้องในโอกาสต่างๆ เช่น เพื่อกล่อมเด็กเพื่อทำงานเป็นต้น เป็นสิ่งที่ช่วยให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกรื่นเริง ทำให้งานที่น่าเบื่อหน่ายกลายเป็นงานที่ทำให้เพลิดเพลินได้

2. ช่วยให้อารมณ์เก็บกดและคับข้องใจของชาวบ้านคลี่คลายไป

3. ช่วยให้วัฒนธรรมเข้มแข็งขึ้นวัฒนธรรมของสังคมดำเนินไปอย่างถูกต้องเมื่อชาวบ้านเกิดความสงสัยในการปฏิบัติทางพิธีกรรม การจัดระเบียบทางสังคม เช่น การลำดับวงศ์ญาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยทำกันมาแต่ก่อน เป็นต้น ก็ได้อาศัยการปฏิบัติเหล่านั้นจากวัฒนธรรมชุมชน

4. ทำหน้าที่ให้การศึกษาวัฒนธรรมชุมชนมีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมซึ่งไม่รู้หนังสือ ความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนในด้านนี้เห็นได้ชัดเจนจากนิทานต่างๆของไทยมักจะมีจุดมุ่งหมายชี้ให้เห็นค่านิยมของสังคม เช่น การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น เพลงกล่อมเด็กก็แทรกคำสั่งสอนต่างๆ เอาไว้สอนให้มีความกตัญญูต่อพ่อแม่หรือผู้ที่เลี้ยงดูเรามา

5. ทำหน้าที่รักษาแบบแผนพฤติกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแล้วในสังคม วัฒนธรรมชุมชนบางประเภทมีความสำคัญในฐานะที่เป็นกลไกสร้างความกดดัน และการควบคุมทางสังคม โดยการควบคุมทางสังคมโดยการควบคุมบุคคลที่พยายามประพฤติตนเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม เพลง สุภาษิตปริศนาหรือนิทาน อาจใช้ไปในลักษณะของการแสดงความไม่ยอมรับผิดชอบพฤติกรรมดังกล่าวนอกจากนั้นวัฒนธรรมชุมชนยังสามารถใช้ไปในทางการยอมรับส่งเสริม และให้กำลังใจแก่บุคคลที่ประพฤติตนตามแบบของสังคม เช่น ให้การยกย่องสรรเสริญสดุดีบุคคลที่แสดงวีรกรรมเป็นต้นมักเป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสังคมต่างๆ วัฒนธรรมชุมชนจึงมีหน้าที่ควบคุมและชักนำพฤติกรรมของบุคคล เริ่มตั้งแต่บุคคลนั้นๆ ได้ฟังเพลงกล่อมเด็กเป็นครั้งแรกก็ตั้งแต่นั้นอยู่ในวิถีการเคยชินเดียว

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2555: 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องแสดงลักษณะเฉพาะของกลุ่มชน
2. ทำให้เกิดความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น
3. เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในวิทยาการแขนงต่างๆ

สุจิต บัวพิมพ์ (2539: 13-14) ได้สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่ควนแก่การศึกษาดังนี้

1. เป็นเครื่องให้ความบันเทิงแก่กลุ่มมนุษย์มาแต่ดั้งเดิม ทุกวัย ทุกโอกาส ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมชุมชนให้ความบันเทิงกับทุกวัย ก็คือ วัยเด็กก็มีการละเล่น มีการทายปริศนา ฟังนิทาน เป็นต้น พอเป็นหนุ่มสาวก็มีเพลงปฎิพากย์ มีการละเล่นต่างๆมีประเพณีเนื่องในเทศกาล เช่น ลอยกระทง เวียนเทียน สงกรานต์ เป็นต้น วัยชรา ก็มี การเล่านิทานให้ลูกหลานฟัง กล่อมเด็กหรือการเที่ยวสนุกในการต่างๆ ตลอดจนการละเล่น โขนละคร หนัง ลิเก
2. เป็นเครื่องมือช่วยใ้มนุษย์เข้าใจสภาพชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปดียิ่งขึ้น เพราะเป็นที่ประมวลความรู้สึนึกคิด ความน่าเชื่อ ความกลัว ความนิยมระเบียบแบบแผน และอื่นๆ
3. เป็นเสมือนกรอบล้อมให้ชีวิตอยู่ในเขตที่นิยมกันว่าดีและถูกต้อง แม้กฎหมายบ้านเมืองก็ยังไม่บังคับจิตใจ หรือมีอิทธิพลเหนือจิตใจมนุษย์ได้เท่า เพราะได้ยิน ได้ฟัง ได้รับการอบรมอยู่กับวิถีชีวิตแบบนั้นตั้งแต่เกิด
4. เป็นมรดกหรือสมบัติของชาติ ในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์แต่ละภาษา และถือปฏิบัติกันต่อๆมา
5. ทำให้รู้จักสภาพชีวิตในท้องถิ่น โดยพิจารณาตามหลักที่ว่า วัฒนธรรมชุมชนเป็นพื้นฐานชีวิตของคนชาติหนึ่งๆหรือกลุ่มชนนั้นอันจะเป็นทางนำไปสู่ความเข้าใจในมวลมนุษย์
6. มีคุณค่าทั้งในทางศิลปะ ทางศาสตร์ เป็นต้นเค้าแห่งศิลปะชั้นสูง และช่วยให้การศึกษาในสาขาวิชาการอื่นๆ กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น
7. ทำให้เกิดความนิยม ภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เป็นเครื่องชี้ให้เห็นสภาพของตนว่าคล้ายคลึงกับที่อื่นๆ ทั่วโลก จะไม่สร้างความรู้สึแ่งแยกและขณะเดียวกันก็สร้างความภาคภูมิใจไว้เนื่อใจในท้องถิ่นของตนว่ามีได้ด้อย หรือผิดแปลกจากท้องถิ่นอื่นใดในโลก

ประชิด สกุนะพัฒน์ (2546: 10-11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี เสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันตลอดจนการรวมกลุ่มรวมพลังสร้างสรรค์บางสิ่งบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ

2. สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปตามสภาพ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นๆ โดยที่มีวัฒนธรรมชุมชนเป็นตัวกำหนด

3. ให้ความบันเทิงแก่กลุ่มชนในสังคม เช่น การฟังเพลง การร้องเพลง การแสดง มหรสพต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงพิธีกรรมที่สืบเนื่องมาจากประเพณีในเทศกาลต่างๆ

4. เป็นเครื่องมือให้การศึกษา ซึ่งเป็นหลักฐานที่สำคัญยิ่งของชีวิต วัฒนธรรม ชุมชนได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาและอบรมคนในสังคม โดยการสอนให้รู้จักถูกผิด รู้จักรับผิดชอบ ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ และสอนให้ทุกคนประพฤติดี เว้นความชั่ว เพื่อเป็นบรรทัดฐานสังคม

5. เป็นเครื่องฝึกพัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมให้แก่เยาวชนทั่วไป ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนมีส่วนช่วยได้มากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องของกีฬาและการเล่นของเด็กที่มุ่งเน้นให้เด็กออกกำลังกายและบางอย่างมุ่งให้รู้จักสังเกตและมีไหวพริบ นอกจากนี้ยังฝึก พัฒนาการทางสังคมด้วย

6. เป็นเครื่องมือการควบคุมของสังคม การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกัน และกันเพื่อความอยู่รอด จำเป็นต้องมีระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์เพื่อเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ของสังคม

กิตติกุล ศรีสว่าง (2531: 8-9) ได้แบ่งความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนไว้ดังนี้

1. เป็นมรดกที่สำคัญของสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดและปฏิบัติสืบต่อกันมา
2. เป็นกระจกสะท้อนให้เห็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่น
3. เป็นเครื่องมือควบคุมสังคม เพื่อให้ทุกคนรู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ เช่น ภัยพิบัติ ความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ นิทาน เป็นต้น

4. เป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เช่น การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การแต่งงาน เป็นต้น

5. เป็นเครื่องมือในการศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม โดยถ่ายทอดใน รูปแบบต่างๆ เช่น การเล่านิทาน สุภาษิต คำพังเพย เป็นต้น

6. เป็นเครื่องมือให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม ซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ตรุษสงกรานต์ ลอยกระทง งานบวช การแต่งงาน เป็นต้น

7. เป็นเครื่องพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคมใน รูปแบบกีฬาและการละเล่นของเด็ก เช่น การเล่นเกม การทายปริศนา การเล่นซ่อนแอบ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วัฒนธรรมชุมชนมีความสำคัญในการกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นไปตามปทัสถาน พิธีกรรม ความเชื่อ และประเพณี

ของสังคมได้อย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ตลอด จนแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติสามารถนำสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และยังเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นอีกด้วย

4. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นการแสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคม ที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าความภาคภูมิใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไม่ให้อสูญหาย และช่วยให้คนในชาติเกิดความร่วมมือร่วมใจในการดูแลรักษาแหล่งศิลปวัฒนธรรมให้มีชื่อเสียงระดับประเทศส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและพัฒนาสังคมให้มีความรุ่งเรืองต่อไป

4.1 ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรม

มีนักวิชาการและหน่วยงานให้ความหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

สุธีรา ฝ่าโกลสติด (2537: 11) กล่าวว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมที่หาอยู่ได้ยากหรือกำลังจะสูญหายไป และไม่สามารถคลี่คลายพัฒนาได้อีก เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังในการที่จะติดตามศึกษาค้นคว้าหาร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต

คณะอนุกรรมการและประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย (2244: 45) กล่าวว่า อนุรักษ์ หมายถึง การตามรักษาโดยการรักษาที่รับช่วงกันมาตามลำดับนับตั้งแต่แรกในอดีตถึงผู้รับผิดชอบในปัจจุบัน และจะส่งผลให้อนุชนรุ่นหลังได้รับช่วงต่อไป

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรม หมายถึง การรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่กำลังจะสูญหายไปให้คนรุ่นหลังศึกษาค้นคว้าหาร่องรอยความเจริญในอดีต

4.2 นโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติอันเป็นการแสดงออกถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทยทั้งประเทศที่ได้ประพุดติในสิ่งที่ดีงาม มีคุณธรรมเพื่อพัฒนาตนเองพัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติ มีนักวิชาการและหน่วยงานกล่าวถึงนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2538: 27) ได้กล่าวถึง การกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติของคณะรัฐมนตรีเพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐ และเอกชน ช่วยกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมดังนี้

1. ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัยฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมไทย ให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตการพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนา และทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจ

2. เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกันก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชาติ และมีความรักหวงแหนวัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศรวมทั้งรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยหรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยนำมาคัดกรอง ปรับปรุง ดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

5. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้ประสานงานอย่างใกล้ชิดเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชนตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2540: 12.96) ได้กำหนดมาตราที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีงานของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 49 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักผ่อนและสืบสารศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้อง

กับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยใน ศิลปะวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา 289 องค์การปกครองท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิจะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐแต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 84

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544: 5) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวให้เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาศิลปกรรมโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า นโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรมของไทย มุ่งส่งเสริมให้มีการบำรุงรักษา วัฒนธรรมไทยทุกด้าน ควบคู่กับการพัฒนาและเผยแพร่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ภาครัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้วยการสร้างความตระหนัก การจัดการศึกษาอบรมด้านวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบเฉพาะภาครัฐหรือเอกชนเท่านั้น ควรเป็นความร่วมมือกันของประชาชนในชาติและรัฐบาลชุดปัจจุบันให้ความสำคัญ ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้การจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2546 เพื่อให้มีการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมอย่างเข้มแข็งและจริงจัง ซึ่งกรมศิลปากร (2544: 23-24) ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นและประชาชนชาวไทยทุกคนปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินงานวัฒนธรรมในรัฐธรรมนูญในลักษณะต่างๆ อันจะทำให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่แสดงถึงความเป็นชาติต่อไป

4.3 วิธีอนุรักษ์วัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นมรดกที่สำคัญยิ่งของชาติบ้านเมือง จึงเป็นเรื่องที่คนไทยทุกคนและองค์กรต่างๆ ต้องร่วมกันปกป้องรักษาไว้ มีนักวิชาการและหน่วยงาน ได้กล่าวถึง วิธีในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

กรมศิลปากร (2544: 165-166) กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนี้

1. การส่งเสริมและสนับสนุน (Promotion) คือ การปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกทางวัฒนธรรมการดำเนินการให้มีการร่วมมือในการดำเนินการอย่างกว้างขวาง การส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมทุกประเภท การส่งเสริมวัฒนธรรมอันเป็นส่วนร่วมของชาติ (งานประเพณีและเทศกาล ฯลฯ) การอุปถัมภ์ศิลปินและการทำให้ผลงานหรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีคนรู้จักแพร่หลาย

2. การทำนุบำรุง (preservation) คือการปกป้องและสงวนรักษาอนุสาวรีย์และแหล่งประวัติศาสตร์ การจัดตั้งและการบำรุงรักษาหอสมุด หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์และสถานที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อการสงวนรักษาและการบันทึกหลักฐานทางศิลปวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหาย การสงวนรักษาผลงานและการแสดงของศิลปินที่มีชื่อเสียง เช่น นักร้อง นักแสดงและนักดนตรี เป็นต้น

3. การแพร่กระจาย (Diffusion) คือ การแบ่งและจัดสรรเนื้อหาที่ในหนังสือพิมพ์และวารสาร สำหรับผลงานทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า การแบ่งการจัดสรรเวลาของรายการวิทยุและโทรทัศน์สำหรับเรื่องวัฒนธรรม การจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่ การนำเรื่องวัฒนธรรมเข้าสู่หลักสูตรและวิชาเรียนในสถานศึกษา การจัดนิทรรศการ การจัดให้มีการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมในสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น ภาพผนังและการออกแบบที่เป็นวัฒนธรรม

4. การเสริมสร้างความเข้าใจและความซาบซึ้ง (Satisfaction) คือ การเพิ่มความสามารถในการอ่านหนังสือของประชาชน การลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ การส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น จัดให้มีวิชาศิลปะแขนงต่างๆ ในโรงเรียนการสอนวิชาศิลปะทางโทรทัศน์ สนับสนุนการมีห้องหนังสือในครัวเรือน เพิ่มจำนวนผู้ยืมหนังสือโดยการจัดห้องสมุดสาขาหรือห้องสมุดเคลื่อนที่ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงการโรงแรมสำหรับผู้มีรายได้น้อย

5. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Empowerment) คือการกระจายอำนาจและการตัดสินใจในเรื่องวัฒนธรรมให้ภูมิภาคและท้องถิ่นตามความเหมาะสม การจัดตั้งองค์กรระดับภูมิภาคและท้องถิ่น พร้อมด้วยทรัพยากรสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรม

มีกิจกรรมส่งและช่วยเหลือหน่วยงานอาสาสมัครระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ช่วยเหลือให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรู้ส่วนเห็นและร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม

6. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม (Social Justice) คือการรวบรวมและจัดพิมพ์และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการทางกิจกรรมวัฒนธรรมของประชาชน การกำจัดช่องว่างและความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้โอกาสชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรม และการช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วมรู้เห็นและร่วมมือในกิจกรรมวัฒนธรรม และการช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย

7. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม (Education) คือ การเพิ่มเนื้อหาสาระทางวัฒนธรรมในหลักสูตร จัดสรรอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกให้เพียงพอสำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมทางศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมศิลปะของเยาวชน

8. การคำนึงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม (Quality) คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ และมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการจัดประกวดการแข่งขันและวิธีการอื่นๆ รวมทั้งการป้องกันสิ่งเลวร้ายไม่ให้เข้ามาบ่อนทำลายความดีงามเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นดำรงอยู่และเจริญยิ่งขึ้นไป

9. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาติ (International Relations) คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศ ส่งเสริมการศึกษาภาษาต่างประเทศและวรรณกรรมต่างชาติ รวมทั้งศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าไทยในประเทศต่างๆ แลกเปลี่ยนกิจกรรมและบุคลากรทางวัฒนธรรม สนับสนุนให้มีการศึกษาวัฒนธรรมของชาติอื่นเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

10. การสร้างสรรค์ (Creation) กล่าวคือ วัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าและเรียกว่ามีการพัฒนานั้น จะต้องมีการสร้างสรรค์ การคิดค้น และการพัฒนาวัฒนธรรมเก่าๆ ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่อง อาทิ มีการสร้างสรรค์งานใหม่ทางศิลปะ การคิดค้นวิจัยเรื่องราวต่างๆ ของวัฒนธรรม มีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ๆ และการพัฒนาของที่เคยใช้แต่เดิมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

11. การปรับปรุงวัฒนธรรมไทยในชีวิตประจำวัน (Daily Life) คือการปรับปรุงวิถีชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร เสื้อผ้า สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค รวมทั้งการบริหารอนามัย การเพิ่มพูนสิ่งที่ดีงาม สิ่งบันเทิงในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน การจัดระบบและสิ่งแวดล้อมในสำนักงาน โรงแรมและสถานที่ประกอบการต่างๆ ให้เรียบร้อยสวยงามมีความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2541: 17) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมไทย ดังนี้

1. เรงรัดและกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนเอาใจใส่ ควบคุม ดูแล และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมและได้ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง
3. ป้องกันมิให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม วัฒนธรรม
4. เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่บุคลากรในท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ ร่วมกันในการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่แหล่งศิลปวัฒนธรรม
5. ส่งเสริมให้มีการอบรมและสร้างสามัญสำนึกให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนและเห็นค่าของศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งศิลปวัฒนธรรม
6. พัฒนาวิธีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

กรมศิลปากร (2544: 30) กล่าวถึง วัฒนธรรมไทย ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และจัดทำวัฒนธรรมไทยให้เป็นวิชาการและเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาสมัยใหม่ได้
2. ช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมที่เสื่อมไปแล้ว หรือกำลังทรุดโทรมมีที่ว่าจะฟื้นไม่ไหวแล้ว ไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาและเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้าต่อไป
3. ช่วยกันส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม ด้วยการให้กำลังใจ การสนับสนุนทางการเงิน วัสดุ อุปกรณ์และแรงกายเมื่อมีโอกาส
4. ช่วยกันเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้เป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะเยาวชนในชาติควรจะ ได้รับทราบเรื่องราวประวัติความเป็นมาและคุณประโยชน์ของวัฒนธรรมต่างๆของไทย
5. ช่วยกันพัฒนาวัฒนธรรมไทยในส่วนที่พัฒนาได้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยและให้บังเกิดผลต่อการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคงของชาติ
6. ช่วยกันถนอมและรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ ที่จะมาช่วยทำให้วัฒนธรรมไทยเจริญขึ้น

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทย ทำได้หลายวิธี ไม่มีข้อกำหนดตายตัว โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของประชาชนในท้องถิ่น สิ่งสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมคือรัฐบาลควรให้การสนับสนุนทั้งด้าน

ปัจจัยและนโยบาย เพื่อให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมตามความเหมาะสม และดำรงอยู่ต่อไป

4.4 ประโยชน์ของการอนุรักษ์วัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมที่ต้องบำรุงรักษาไว้คู่กับสังคมไทยเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมือง ซึ่งมีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ไว้ดังนี้

ณรงค์ เส้นประชา (2537: 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. เป็นการสร้างความเจริญให้แก่สังคม เพราะเมื่อวัฒนธรรมได้พัฒนาขึ้นได้ วัฒนธรรมที่ดี สังคมก็จะพัฒนาขึ้น

2. ช่วยรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมหรือเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ เช่น สยามเมืองยิ้ม

3. ช่วยให้วัฒนธรรมมีการสืบทอด ไม่สูญหาย และพัฒนาขึ้นโดยลำดับ

4. ช่วยแก้ไขปัญหอันเกิดจากวัฒนธรรมและช่วยสนองความต้องการของสังคม
สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2541: 17-18) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. ช่วยเสริมคุณค่าและความสำคัญของแหล่งศิลปกรรม ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้เด่นชัดขึ้น

2. ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจอารยธรรมอันเก่าของชาติ

3. ช่วยให้เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจดูแลปกป้องและรักษาแหล่งศิลปกรรมอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป

4. ช่วยเสริมสร้างชื่อเสียงทางด้านศิลปวัฒนธรรมให้แก่ประเทศชาติ

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมมีประโยชน์ในการช่วยรักษาเอกลักษณ์ของชาติ ทำให้การสืบทอดวัฒนธรรมไม่ให้สูญหาย และช่วยให้คนในชาติเกิดความร่วมมือในการดูแลรักษาแหล่งศิลปวัฒนธรรมให้มีชื่อเสียงแก่ประเทศชาติ ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและพัฒนาสังคมให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจุบันแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา (People Participation for Development) ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทาง ปฏิบัติในงานพัฒนา กระบวนการของการมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเริ่มหรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็งนั้นอยู่ที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างอิสระ เน้นการทำงานในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน พลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

5.1 การให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน มีคำในภาษาอังกฤษหลายคำที่ใช้สื่อความหมายทำนองเดียวกัน ได้แก่ People's Participation, Citizen involvement, Popular Participation, Grass-roots Participation เป็นต้น และได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2531: 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง เข้าร่วมแข่งขัน และอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดนั้น จักได้รับการรับรองการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น สิ่งที่ทำไปนั้นจะ ตรงกับความต้องการแท้จริงและมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนได้รับประโยชน์เสมอกัน และผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้นด้วย วันรักษ์ ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความรู้สึกเป็นเจ้าของเนื้อที่ ทำให้ การมีส่วนร่วมแตกต่างจากการร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา อันได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การดำเนินงานตามแผน และการติดตามประเมินผลจึงจะถือได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สุวัฒนา ธาณานิติ (2543: 91) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการและเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นหรือแสดงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

โชคิ อมรัตน์ (2537: 5) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

5.2 ช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

ช่องทางการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยหลายรูปแบบ แต่ในการศึกษากครั้งนี้จะทำการศึกษาในเรื่องวิธีการ ลักษณะ ปัจจัยและเงื่อนไขที่ประชาชนอาศัยเป็นช่องทางเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มาร่วมญาติ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก

5.2.1 วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 179) กล่าวว่า ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมหลายวิธีด้วยกันคือ

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive Organization)
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไหร่ก็ได้ทุกเวลาหรือกลุ่มประชาสังคม

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมี 3 ลักษณะที่กล่าวโดยอาศัยการติดต่อสื่อสารในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการติดต่อสื่อสารนั้น 2 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ
2. ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับข่าวสาร เช่น การให้ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยถึงข้อดี และข้อเสีย การเข้าร่วมประชุมและเปลี่ยนความคิดเห็น การฝึกอบรม เป็นต้น

(เทียมรัตน์ อินทรีย์: 2542: 14)

Mike Douglass and Malian Zoghbi (อ้างถึงใน เทียมรัตน์ อินทรีย์: 2542: 13) กล่าวว่าในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นที่วิธีการเข้ามามีส่วนร่วมใน ขั้นตอนหนึ่งนั้นประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านวิธีการต่างๆ ได้ดังนี้

1. การเข้าร่วมประชุม รับฟังมาตรการและวิธีการแก้ไขปัญหา
2. รับทราบจากทางสื่อทางวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์
3. ตอบแบบสอบถาม

4. ให้สัมภาษณ์

5. การเข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

5.2.2 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

Chapin (1977: 317) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 3 ลักษณะไว้ดังนี้

1. มีความสนใจและเข้าร่วมประชุม ได้แก่ การให้ความสนใจติดตามข่าวสารต่างๆ ของส่วนรวม และการเข้าร่วมประชุมเสนอแนะต่างๆ ในที่ประชุมกิจกรรมของส่วนรวม
2. ให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือ เช่น การอุทิศเงิน เวลาให้แก่ส่วนรวม
3. เข้าเป็นสมาชิกหรือกรรมการ ได้แก่ การอุทิศแรงงานในการทำกิจกรรมของส่วนรวมโดยการสมัครเป็นสมาชิก หรือเป็นกรรมการของชุมชนถ้าหากนำลักษณะการมีส่วนร่วมมาจัดลำดับขั้นตอน Abeyant (อ้างถึงในประภาพร ศรีสถิตธรรม 2543: 23) จะได้ลักษณะต่างๆ ของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีความปัญหา
4. การออกเสียงสนับสนุน หรือคัดค้านปัญหา
5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัตถุ
8. ช่วยเหลือด้านแรงงาน
9. การใช้ประโยชน์จากโครงการให้ถูกต้อง
10. การทำนุบำรุงดูแลโครงการให้ถูกต้อง
11. การทำงานร่วมกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง

5.2.3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมว่า ประกอบไปด้วย

John และ Norman ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมว่า ประกอบไปด้วย

1. ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย
 - 1.1 ปัจจัยด้านกายภาพ ลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม
 - 1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้

1.3 ปัจจัยด้านการเมือง บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทางการเมืองของประชาชน

1.4 ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันแต่ละพื้นที่

1.5 ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์กำหนดของชุมชน

1.6 ปัจจัยด้านบุคคล คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้การมีบทบาทในฐานะต่างๆ ของสังคม

2. ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ ประกอบไปด้วย

2.1 ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้ในงาน

2.2 ทรัพยากรที่ใช้ ความยากง่ายในการหา

2.3 ลักษณะของผลประโยชน์ที่ได้รับ

2.4 ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่นๆ

2.5 ความยืดหยุ่นของโครงการ

5.2.4 การเข้าถึงการบริหารโครงการ (John และ Norman: 1977: 17-19)

สากล สถิตยิทยานนท์ (2532: 166-167) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน เกิดจากความสนใจและ ความกังวลส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญเหมือนกัน กลายเป็นสำนักแห่งพลเมือง

2. ความเดือนร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลัดดันให้ไปสู่การร่วมกลุ่ม วางแผนและการลงมือกระทำร่วมกัน

3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความคิดเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ Good enough (1966: 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเมื่อพวกเขาเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่เขาได้ รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกันหรือการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ ด้วย

นอกจากนี้ Cohen และ Uphoff (1977: 59-78) กล่าวว่า ลักษณะส่วนบุคคลนั้นก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมด้วย ได้แก่

1. อายุและเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. พื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน

ในส่วนของเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น อาจกล่าวได้ว่าระบบการเมือง และการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม จัดได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะระบบดังกล่าวเป็นโครงสร้างระดับใหญ่ในสังคมไทย การกระจายอำนาจทางการเมืองออกไปในทุกระดับจะช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในการตัดสินใจกำหนดกิจกรรมการพัฒนา

ปรีชาติ วลัยเสถียร (2543: 25) กล่าวว่าเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภทดังนี้

1. เงื่อนไขทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม
 - การกระจายอำนาจทาง การเมืองออกไปในทุกระดับและกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้กับประชาชน
 - สถานภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและกายภาพของชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วม
 - สิทธิความเป็นพลเมือง
2. เงื่อนไขของโครงการพัฒนา
 - โครงการพัฒนามีความสอดคล้องกับประชาชนที่จะเข้าร่วม
 - มีการกระจายความรับผิดชอบ
 - ประชาชนร่วมกันเป็นเจ้าของ
 - มีการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำและมีการส่งเสริมด้านวิชาการแก่สมาชิกกลุ่ม
3. เงื่อนไขของนักพัฒนา
 - ความตั้งใจ ความมุ่งมั่นในการทำงานพัฒนา และความพร้อมทั้งกายและใจที่จะทำงานกับประชาชน

- การรับฟังปัญหาและการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชน
- การสนับสนุนด้านกำลังใจ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหา

- การสนับสนุนด้านวิชาการและเทคโนโลยี

4. เงื่อนไขของผู้นำ

- มีประวัติการทำงานเพื่อส่วนร่วม
- มีความจริงใจและตั้งใจในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน
- ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชน
- มีความสามารถในการกระตุ้นประชาชนให้เห็นถึงปัญหา

5. เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ

- การประสานการดำเนินการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนา

เอกชนและภาคเอกชน

- ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการ
- การมีกองทุน หรือทรัพย์สินที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันเป็นเจ้าของ

6. เงื่อนไขทางสังคม – จิตวิทยา

- ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน
- ความเดือนร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน
- การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนในทิศทางที่

ปรารถนา

- การเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม
- การมีอิสรภาพและการมีเวลาที่จะมีส่วนร่วม
- แรงจูงใจจากความสำเร็จของกลุ่ม

5.2.5 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งสาธารณะชนมีความห่วงกังวลมีความต้องการ และทักษะที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมาย โดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะชน

5.2.6 กระบวนการตัดสินใจ

ทุกๆ องค์กรของรัฐมีประสบการณ์ในการตัดสินใจที่ก่อให้เกิดการต่อต้าน ทำให้องค์กรนั้นๆ หรือผู้มีบทบาทในการตัดสินใจถูกเปลี่ยนไป ซึ่งไม่เพียงแต่การตัดสินใจเท่านั้น

แต่ถ้าต้องการให้การตัดสินใจนั้นมีคุณค่า การตัดสินใจนั้นจะต้องมีความชอบธรรม ซึ่งต้องเป็นกระบวนการที่ยุติธรรมเปิดเผย และเป็นประชาธิปไตย โดยสามารถสรุปกระบวนการตัดสินใจได้ดังนี้

1. การได้รับข้อมูลจากสื่อสารมวลชน ซึ่งจะทำให้ได้รับคำบอกเล่าเกี่ยวกับการตัดสินใจ
 2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมอย่างเป็นทางการ โดยประชาชนจะได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มโครงการ ได้รับรู้ก่อนการตัดสินใจ
 3. การปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนโดยมีผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ จะทำให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจ
 4. การสร้างฉันทามติ ทำให้เกิดความเห็นชอบด้วยในการตัดสินใจ
- Creighton (1992: 22) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจที่เป็นกระบวนการที่เปิดเผยโปร่งใส และยุติธรรม จะทำให้คนหรือกลุ่มคนที่มีส่วนและอิทธิพลในหลายๆ ด้านต่อการตัดสินใจนั้นยอมรับการตัดสินใจที่ชอบธรรมที่เกิดจากการสร้างฉันทามติที่เขาไม่ได้รู้สึกชอบทั้งหมด

5.2.7 รูปแบบขั้นตอนในการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการสำรวจแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเห็นว่า ทัศนะของนักวิชาการต่างๆ มีดังต่อไปนี้

เจมส์ คีดี ปิ่นทอง (2526: 272 – 273) ได้แยกการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

Cohen และ Uph off (1980: 145) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision – Making) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นการระบุถึงปัญหา ความต้องการของชุมชน ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอนคือ
 - การริเริ่มตัดสินใจ
 - ดำเนินการตัดสินใจ
 - ตัดสินใจลงมือปฏิบัติ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วย

- การสนับสนุนทางด้านการทรัพยากรและข่าวสาร
- การเข้าร่วมในการบริหาร
- การประสานขอความร่วมมือ
- การประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็น

- ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ
- ผลประโยชน์ทางด้านสังคม โดยการให้บริการที่ช่วยส่งเสริมให้ชุมชน

มีคุณภาพที่ชีวิตที่ดีขึ้น

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป โดยรัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมประเมินผลด้วย

5.2.8 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในเรื่องความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้ ได้มีนักวิชาการต่างๆ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

ไฟโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2521: 24-30) กล่าวว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อมองในแง่ของการบริหารงานพัฒนาจะพบว่า

1. ช่วยทำให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน
2. ประชาชนจะมีความรู้ลึกซึ้งกว่า รู้ลึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน
3. การดำเนินโครงการจะราบรื่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
4. โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาขึ้นช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

5.2.9 แบบจำลองระดับขั้นของการมีส่วนร่วม

Sherry Aronstein ได้สร้างแบบจำลองระดับขั้นของการมีส่วนร่วมในประเทศกำลังพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะประเมินระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชน พิจารณาโดยรัฐ กลุ่มองค์กร เอกชน (NGO) และชุมชน โดยแบ่งระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 กลุ่มคือ

1. ขั้นพื้นฐาน (ระดับที่ 7-8) วัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมเป็นเพียงการให้ความรู้ประชาชนเท่านั้น
 2. ขั้นกลาง (ระดับที่ 4 – 6) ประชาชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้นมาอีกในเรื่องของการให้ข้อมูลและคำปรึกษาแต่ประชาชนก็ยังไม่มีความสนใจและดำเนินการ
 3. ขั้นสุดท้าย (ระดับที่ 3-1) ประชาชนจะมีอำนาจตัดสินใจและดำเนินการเอง
- ต่อมา Chagall ได้นำเอาหลักแนวคิดของ Sherry Aronstein มาปรับเปลี่ยนสร้างแบบจำลองระดับขั้นของการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับประเทศไทย ซึ่งมีแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้มีความหมายเพียงความเป็นไปในการตัดสินใจของประชาชนในเรื่องการเมืองที่มีผลกระทบต่อพวกเขาเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual-Help) ในขั้นเริ่มแรกและอาจจะตามมาซึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่างๆ โดยจัดเป็น 7 ระดับดังนี้

1. การที่ชุมชนมีอำนาจส่วนใหญ่ในการวางแผนและตัดสินใจ
2. การร่วมมือกับภาวรัฐบาลในการตัดสินใจ โดยผ่านโครงสร้างตามนโยบาย
3. การให้ชุมชนตัดสินใจในบางส่วนจากโครงการหรือแผนของรัฐที่มีอยู่แล้ว
4. การแต่งตั้งให้ชุมชนเป็นกรรมการพัฒนาแต่ไม่มีโอกาสออกความคิดเห็น
5. การศึกษาโครงการที่มีแต่รูปแบบแต่ไม่มีดำเนินการจริง
6. การให้ข่าวสารทางเดียวจากรัฐ
7. การเสนอแผนของรัฐโดยปฏิเสธทุกๆความคิดที่จะช่วยเหลือคนจน

6. แนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม

นักวิชาการในสังคมไทยหลายๆท่าน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประชาสังคม” (Civil Society) ที่กลมกลืนกับบริบทสังคมไทยอยู่มากมาย ดังนี้

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี กล่าวว่า ประชาสังคม คือสังคมที่เต็มไปด้วยความเป็นชุมชน (Community building) ซึ่งความเป็นชุมชนนั้น หมายถึง การมีประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกันมีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย มีความรักมีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างเรื่องใดก็ได้แล้วแต่จะมีการจัดการ (ประเวศ วะสี, 2540)

อาจารย์ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ให้ความหมายของคำว่าประชาสังคม ว่าหมายถึงสังคมที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชนโดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น โดยเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ใช่ภาครัฐ (ซึ่งดำเนินโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย) และไม่ใช่ภาคธุรกิจ(ซึ่งดำเนินงานโดยมุ่งหวังกำไร) (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, 2540)

สามัญ วิสัย ให้ความหมายว่า ประชาสังคม ก็คือการร่วมมือของหลายฝ่ายในสังคมเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา

นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ อธิบายว่า “ประชาสังคม” หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนที่ยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกันมาร่วมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์การ (Civic group/organization) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือการกระทำบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network) (ชูชัย ศุภวงศ์, 2540)

จากความหมายตามความคิดของนักวิชาการข้างต้นนั้นสามารถสรุปได้ว่า ประชาสังคมหมายถึง สังคมที่ประชาชนในสังคมนั้นมีจิตสำนึกร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้วิกฤตการณ์อันไม่พึงปรารถนาทั้งสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองด้วยความพอใจและมีความสุข

6.1 ลักษณะหรือองค์ประกอบที่สำคัญ

นัยยะของคำจำกัดความและการตีความของคำว่า “ประชาสังคม” อันเป็นแนวทางในการศึกษาถึงความเป็นชุมชนมีลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. มีความหลากหลาย เช่น มีความหลากหลายของการรวมตัว พื้นที่ รูปแบบของกิจกรรมประเด็นความสนใจ/ปัญหา และกลุ่มคนที่มาร่วมตัวกัน
2. ความเป็นชุมชน ที่อาจมีอาณาบริเวณหรือบริบทขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงติดต่อกันในทางใดทางหนึ่ง หรือความเป็นชุมชนขนาดเล็ก ที่รวมตัวด้วยความรักความผูกพัน ความเอื้ออาทรความสนใจ และหรือผลประโยชน์ร่วมกัน
3. บนสำนึกสาธารณะ ด้วยจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง (Public Consciousness) ของสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)
4. การมีกิจกรรมและการต่อเนื่อง บนพื้นฐานของกระบวนการกลุ่มและด้วยพื้นฐานแห่งการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) ที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

5. มีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร ด้วยการและเปลี่ยนเรียนรู้ สื่อสาร และเครือข่าย เพื่อกลุ่มประชาสังคมจะมีความยั่งยืน (Communication and Network)

6.2 แนวทางการสร้างประชาสังคม

การที่จะทำให้ประชาสังคมเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องหาหรือดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาปัญหาของสังคม หรืออาจเป็นความทุกข์ร่วมกัน
2. พัฒนาความรู้ร่วมกันต่อ
3. กำหนดจุดมุ่งหมายบางอย่าง หรือมีอะไรบางอย่างร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นความทุกข์ร่วมกัน ความสุขร่วมกัน และมีความรู้สึกร่วมกันว่าถึงเวลาที่ต้องรวมตัวกัน
4. กำหนดผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่ใช่อยู่ในรูปของข้างของเงินทอง
5. จัดเวทีสม่ำเสมอ
6. จัดกิจกรรมร่วมกัน
7. แสวงหารูปแบบ
8. สร้างระบบบริหารจัดการ
9. ผู้นำประชาสังคม

จะเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องของประชาสังคมจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาสังคมจะเน้นการมีส่วนร่วมของสังคม ในการออกความเห็น วิเคราะห์ถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมกันแก้ไขโดยคนในชุมชนนั่นเองซึ่งเองซึ่งกระบวนการต่างๆที่เกิดขึ้นนั้น ได้อาศัยการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการและเปลี่ยนความคิดเห็นกันของคนในชุมชนเพราะการมีส่วนร่วมหรือการพบปะกันของคนในชุมชนจะเกิดขึ้น ได้ต้องอาศัยช่องทางการสื่อสารนั่นเอง

ผลของการเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนนั้น จะก่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหา หรือวิธีการในการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบใหม่คือ “กระบวนการทัศน์ทางเลือกของการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม” (The Alternative Paradigm of communication for Social Change) (ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2542) โดยมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาหนทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน สังคมประเทศหรือระดับโลกทั่วไป โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงสังคม อาจมีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันไป (Pluralistic/Multiplicity in World) ตามความเหมาะสมของท้องถิ่น และตามความต้องการของสมาชิกในชุมชนดังกล่าว

อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอาศัยการร่วมกลุ่มของคนในชุมชนเอง เพื่อเป็นการเริ่มต้นในการตระหนักถึงสิ่งที่ชุมชนประสบอยู่ โดยมีการวางแผนจัดการกับ

ปัญหาชุมชนจากความร่วมมือของคนในชุมชน และเมื่องานหรือกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์แล้วก็จะมีการขยายผล สร้างกิจกรรมใหม่ๆ จนกระทั่งมีการปรับเปลี่ยนและสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือประสบการณ์กัน จากแนวคิดเรื่องประชาสังคม ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการร่วมกลุ่มในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านศาลาลำหมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และร่วมกันเสนอแนวคิดและดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน

7. แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารคุณค่าผู้มุลค่า

จากกระแสนิยมไทย ภาพฝันต่างๆ ที่ต้องการให้สังคมไทยมีความเป็นไทยที่ทันสมัยฉบับไทยๆ โดยที่ต้องผลักดันให้เป็นจริง จนหลายคนคงตั้งคำถามว่า หากประเทศไทยอยากส่งออกสินค้าวัฒนธรรมอย่างนั้นบ้าง ควรจะต้องทำอะไร ในยุค "ประเทศไทย 4.0" ยุทธศาสตร์ชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560- 2579) ที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนามิติด้านวัฒนธรรม โดยการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจนั้น คงไม่อาจสำเร็จเป็นผลได้ ถ้าขาดการปฏิรูปวัฒนธรรมและความร่วมมือร่วมใจ ของคนในชาติ ที่ต้องหันมานิยมความเป็นไทยและใช้สินค้าไทย สิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้ญี่ปุ่นและเกาหลีได้พัฒนามาได้ไกลจนถึงทุกวันนี้ คือความรักชาติ ความเป็นชาตินิยมอย่างสูงสุดสิ่งเหล่านี้ถือเป็น DNA สำคัญ ที่เราคงต้องปลูกฝังให้กับคนไทยทุกคนเสียก่อน เพราะความเป็นประเทศบอกได้จากค่านิยมในประเทศ ประเทศไทยมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูงมาก เป็นเสมือนสินทรัพย์ที่ผ่านการสั่งสม จนเกิดเป็นมูลค่า การประยุกต์และบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ ย่อมสามารถพัฒนา เศรษฐกิจไทยให้สดใสในอนาคตได้อย่างแน่นอน ทุนวัฒนธรรมทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางที่เชื่อมโยงกับทุน ประเภทอื่นๆ ถือเป็นหัวใจที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คงไม่ไกลเกินเอื้อมที่เราหวังจะสร้างชาติด้วยวัฒนธรรมหากภาครัฐและเอกชนของไทยสามารถร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการสร้าง Brand Image ของประเทศ เฉกเช่นเดียวกับ ญี่ปุ่นและเกาหลีได้ การสร้างกระแสนิยมไทย ต้องสร้างไปพร้อมกับ คุณภาพของสินค้าและบริการ ให้ควรค่าแก่การจดจำ เพื่อให้เกิดการซื้อซ้ำ และทำการบอกต่อ ถึงคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น ซึ่งปัจจุบันมีชาวต่างชาติเป็นจำนวนมากที่ชื่นชอบและชื่นชอบประเทศไทย ทั้งในเรื่องของวิถีวัฒนธรรม การท่องเที่ยว อาหาร การกิน รวมถึงวัฒนธรรมอาหารริมทางก็สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศได้เช่นกัน

7.1 ทูทางวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้ให้ความหมายของทูทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ทูทางวัฒนธรรม คือ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ แบ่งตามรูปธรรมและนามธรรมออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือที่จับต้องได้ (Tangible) และที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดไว้มี 6 สาขา ได้แก่ 1) ภาษา และวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) ศิลปะการแสดง 3) แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4) งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ 6) กีฬาภูมิปัญญาไทย นอกเหนือจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แล้ว ประเทศไทยยังมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ในรูปแบบของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และงานศิลปกรรมต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างส่งสมไว้สืบทอดมาเป็นมรดกวัฒนธรรมให้แก่อนุชนคนรุ่นหลัง ซึ่งมรดกวัฒนธรรมหลายอย่างของไทยนั้นยังได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกและตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติจากยูเนสโก นับเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่ามหาศาลทูทางวัฒนธรรมทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจาก วัฒนธรรมเป็นต้นน้ำของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเราสามารถนำทุนวัฒนธรรม เช่นเรื่องราว (Story) และเนื้อหา (Content) ของวัฒนธรรม มาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตน หรือใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างความแตกต่างหรือจุดขายให้กับสินค้า เกิดเป็นสินค้า วัฒนธรรมและทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นแก่สินค้าและบริการ

7.2 เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ไว้ดังนี้

"เศรษฐกิจสร้างสรรค์" คือ "การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์" เป็นแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม เมื่อผสมผสานกับความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่นำไปสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) หรืออุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ "เศรษฐกิจสร้างสรรค์" เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพยาวนาน ซึ่งได้ถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศของหลายประเทศชั้นนำของโลก เพื่อใช้เป็น แนวทางในการส่งออกวัฒนธรรมของประเทศไปสู่สากล โดยใช้วัฒนธรรมผสมผสานกับความคิด สร้างสรรค์ เป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม สร้างสรรค์สินค้าทาง

วัฒนธรรม เพื่อดึงเงินตรา จากต่างประเทศกลับเข้ามา ผ่านอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและการท่องเที่ยว ที่ใช้ความคิด สร้างสรรค์พัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ ใช้ทรัพยากรน้อยแต่ได้มูลค่ามากขึ้น เป็นการช่วยกระจาย รายได้ไปสู่ประชาชนในวงกว้าง ประเทศไทยเอง มีภูมิปัญญาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมรดกศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสืบทอดมาเป็นงานช่างสิบหมู่ ทั้งงานประติมากรรม งานจิตรกรรม และงานประณีตศิลป์ อีกทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างงานศิลปหัตถกรรมที่ประณีต วิจิตรอันทรงคุณค่าในแบบดั้งเดิมอยู่แล้ว อาทิ การทอผ้าไหม การทำเครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง แม้แต่งานจักสานจากวัตถุดิบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ย่านลิเภา เส้นกก ใยตาล ไม้ไผ่ กระจูด ป่านสน รามายณ์ ผักตบชวา ฯลฯ คนไทยก็สามารถนำมารังสรรค์ให้เกิดมูลค่าได้ทั้งสิ้น ตามแต่ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น แต่เมื่อนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาบวกเพิ่มกับความคิดสร้างสรรค์ รังสรรค์ให้มีคุณค่าแตกต่างไปจากเดิม ก็ก่อให้เกิดสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสูงกว่าเดิมหลายเท่าตัว เช่น จิม ทอมป์สัน ดำเนินผ้าไหม แบรินด์ไทยในยุคแรกๆ ที่นำผ้าไหมมาออกแบบใหม่ให้โดดเด่นทันสมัย กลายเป็นสินค้าสุดหรู ที่ทำตลาดไปทั่วโลก ตัวอย่างหัตถกรรมที่นำวัสดุธรรมชาติที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์มาปรับเปลี่ยนรูปแบบ จนได้รางวัลและประสบความสำเร็จประเทศไทยเอง มีภูมิปัญญาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากมรดกศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสืบทอดมาเป็นงานช่างสิบหมู่ ทั้งงานประติมากรรม งานจิตรกรรม และงานประณีตศิลป์ อีกทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างงานศิลปหัตถกรรมที่ประณีต วิจิตรอันทรงคุณค่าในแบบดั้งเดิมอยู่แล้ว อาทิ การทอผ้าไหม การทำ เครื่องปั้นดินเผา การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง แม้แต่งานจักสานจากวัตถุดิบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ย่านลิเภา เส้นกก ใยตาล ไม้ไผ่ กระจูด ป่านสน รามายณ์ ผักตบชวา ฯลฯ คนไทยก็สามารถนำมารังสรรค์ให้เกิดมูลค่าได้ทั้งสิ้น ตามแต่ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น แต่เมื่อนำภูมิปัญญาดั้งเดิมมาบวกเพิ่มกับความคิดสร้างสรรค์ รังสรรค์ให้มีคุณค่าแตกต่างไปจากเดิม ก็ก่อให้เกิดสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสูงกว่าเดิมหลายเท่าตัว เช่น จิม ทอมป์สัน ดำเนินผ้าไหม แบรินด์ไทยในยุคแรกๆ ที่นำผ้าไหมมาออกแบบใหม่ให้โดดเด่นทันสมัย กลายเป็นสินค้าสุดหรู ที่ทำตลาดไปทั่วโลก ตัวอย่างหัตถกรรมที่นำวัสดุธรรมชาติที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์มาปรับเปลี่ยนรูปแบบ จนได้รางวัลและประสบความสำเร็จสร้างยอดขายมากมาย ทั้งยังช่วยรักษาภูมิปัญญาเหล่านั้นไม่ให้สูญหาย และพัฒนาต่อยอดให้เกิดภูมิปัญญาใหม่ อาทิ "กรกต" (Korakot) แบรินด์ไทยที่ไปดังในต่างแดน ประติมากรรมไม้ไผ่ที่ได้รับรางวัล ASEAN Selections 2017 จากภูมิปัญญาดั้งเดิม ผสานการออกแบบที่ล้ำสมัย กลายเป็นงานหัตถศิลป์ที่ทรงคุณค่า จนสามารถขับเคลื่อนชุมชนด้วยงานหัตถกรรม"วาสนา" (Vassana) เครื่องแขวนโบราณแห่งเมืองเชียงใหม่ ชนะเลิศการประกวด Innovative Cup Award 2012 ที่นำไอเดียเครื่องแขวนดอกไม้สดมาประยุกต์ ทำด้วยไม้ไผ่ จากที่ใช้เวลาในการประดิษฐ์มาก แต่อายุการใช้งานน้อย เพราะดอกไม้สดโรยเร็ว เสื่อมสลายง่าย แต่เมื่อเปลี่ยนวัสดุใช้ไม้ไผ่ทำ แทน ทำให้สวยแปลกตาและเก็บไว้ได้นาน ขายดีมาก

จนทำให้งานหัตถกรรมยามว่างกลายเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้ชุมชนเป็นกอบเป็นกำ "ปันกันแล" หัตถกรรมจากกาบกล้วย ของชุมชนกาบกล้วย กรือเซะ บาราโหม จ.ปัตตานี กาบกล้วยเป็นวัตถุดิบที่หาง่ายในท้องถิ่น เมื่อบวกทักษะฝีมือด้านหัตถกรรมที่ชุมชนนี้มีอยู่แล้วซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญในการผลิต ทำให้เกิดงานหัตถกรรม แต่เมื่อได้รับองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ช่วยเหลือในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น แก้ปัญหาความชื้น และเชื้อราจากกาบกล้วยทำให้สินค้าคงทน ทำให้สินค้าจากราคาหลักกล้วยกลายเป็นหลักพัน ชุมชนจึงมีกำลังใจในการผลิตงานออกมาอย่างต่อเนื่อง และมีรายได้ที่มั่นคง "วิชัยกุลเครื่องเงิน" หัตถกรรมพื้นบ้านล้านนา ภาชนะที่ทำด้วยไม้หรือไม้ไผ่ ตกแต่งด้วยยางรัก เขียนลายด้วยทอง หรือชาด ประดับด้วยเปลือกมุก หรือทองคำเปลว มีขั้นตอนในการทำหลายขั้นตอน และใช้เวลานาน เป็นงานฝีมือที่ละเอียดประณีตราคาก่อนข้างสูง เครื่องเงินจึงเป็นหัตถกรรมที่ถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ แต่เมื่อสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ภาคเหนือ (สวทช.ภาคเหนือ) ได้มาร่วมพัฒนาสารเคลือบผิวผลิตภัณฑ์ที่เป็นโพลิเมอร์เรซินแบบไม่มีสารเคมีตกค้าง ทำให้ปัญหาการหลุดร่อนของสีและแผ่นทองหมดไป อีกทั้งออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ปรับให้เข้ากับการใช้ชีวิตของคนสมัยใหม่ เช่น เกลียวโทรศัพท์มือถือ จนมียอดขายส่งออกไปต่างประเทศ อาทิ สหรัฐฯ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เยอรมนี เข้ามาอย่างต่อเนื่อง

7.3 เศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์สู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรมไว้ดังนี้

วัฒนธรรมประจำชาติ” หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่ามหาศาลทางเศรษฐกิจ เป็นต้นทุนที่สามารถสร้างรายได้ให้สังคมอยู่ดีกินดี มีความมั่นคง วัฒนธรรมจึงเป็นกลไกที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ และกระจายรายได้สู่ชุมชน ประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ทำรายได้มหาศาลให้กับประเทศการใช้ทุนวัฒนธรรมยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) โดยนำเอาทรัพยากรในชุมชนทั้งทางธรรมชาติ มรดกภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน งานหัตถกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน มาเป็นจุดเริ่มต้นในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน สามารถสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นโดยตรง ประเทศไทยมีทรัพยากรมากมาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่รอคอยการพัฒนาขึ้นเป็นสินทรัพย์สร้างสรรค์ (Creative Assets) และต่อยอดเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์” (Creative Industry) อันหมายถึง กลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่ต่างสนใจจะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์

เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงซื้อสินค้าที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมอันเป็นงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญา ของคนในประเทศนั้นล้วนเป็นช่องทางการสร้างรายได้ให้กับ ชุมชนการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนาสร้างสรรค์และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มรายได้แล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์และวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิม ให้เข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป การแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มสูงขึ้น การระดมทุน ทั้งหมดของประเทศ อันได้แก่ ทุนทรัพยากร (ทรัพยากรธรรมชาติ และคน) ทุนทางปัญญาและทุนวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ การผลักดันผลิตภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเข้าสู่ตลาดผู้บริโภคก็ต้องใช้ 3 ทุนนี้ เช่นเดียวกัน ดังนั้นการค้นหาคู่ค้าของชุมชน นำเสนอจุดขายที่แตกต่างสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมชุมชนให้มีความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีผลิตภัณฑ์ของชุมชน พัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างมาตรฐาน สร้างเครือข่ายและการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยวจะเพิ่มประสิทธิภาพ และการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำรงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการ ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับนักท่องเที่ยว ยิ่งหากเราสามารถให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลิตสินค้าและบริการท้องถิ่นได้ทั่วถึงทั้งประเทศ จนทุกครัวเรือนหันมาใช้ "ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น" นอกจากจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนแล้ว จุดเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ครั้งใหญ่ของประเทศไทยคงอยู่ไม่ไกลแน่นอน

7.4 การสร้างแบรนด์ชุมชน

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงการสร้างแบรนด์ชุมชนนั้นหมายถึงอย่างไรดังนี้

แบรนด์ไม่ใช่แค่ชื่อ หรือโลโก้ของสินค้า แต่แบรนด์คือตัวตนของสินค้า ทำไมต้องสร้างแบรนด์ เพราะแบรนด์ คือ เครื่องมือสื่อสารทางการตลาดที่สร้างความแตกต่างทางการแข่งขัน ทำให้เราอยู่เหนือคู่แข่ง อยู่เหนือสงครามการค้าราคาทั้งปวง การ สร้างแบรนด์ คือ การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าออกไปสู่สายตาของผู้บริโภค สร้างการจดจำ ความน่าเชื่อถือในสินค้า ไม่ว่าสินค้านั้นๆ จะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม อาจอยู่ในรูปแบบผลิตภัณฑ์ การบริการ หรืออยู่ในรูปแบบของชุมชนท่องเที่ยว เมื่อผู้บริโภค เกิดความเชื่อมั่นก็จะสร้างโอกาส ทำให้ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวนึกถึงเราเป็นอันดับแรก แต่ก่อนจะสร้างแบรนด์ ต้องสร้างจุดเด่น เน้นจุดขาย สร้างภาพลักษณ์ให้ชัดเจน เพื่อให้สินค้าเกิดความแตกต่าง ต้องรู้ก่อนว่าตัวเองเป็นใคร หาตัวตนที่แท้จริงให้เจอ ว่าเป็นชุมชนแบบไหน มีอัตลักษณ์และวิถีชีวิตท้องถิ่นอย่างไร จะขายอะไรให้ นักท่องเที่ยวและอีกหนึ่งสิ่งสำคัญก่อนการสร้างแบรนด์ คือ ต้องสร้างคุณภาพของสินค้าและ บริการก่อน เพื่อให้แน่ใจว่า

ผู้บริโภคจะได้รับสิ่งที่ดีที่สุดจากสินค้าและบริการของเรา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผลิตภัณฑ์หรือแบรนด์สินค้ามีอายุยืนยาว เมื่อชุมชนเจ้าของ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมค้นหาตัวตนเจอแล้ว จะทำให้ภาพของแบรนด์นั้นๆ เติบโตขึ้น

7.5 เส้นทางการสร้างแบรนด์

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงเส้นทางการสร้างแบรนด์ชุมชนนั้นหมายถึงอย่างไรดังนี้

สร้างโลโก้ (Logo) โลโก้ หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของสินค้าบริการ องค์การ รวมถึงความรู้สึกด้วย ไม่ว่าจะเป็นชื่อสัญลักษณ์ที่เป็นโลโก้ของแบรนด์ ซึ่งบางทีอาจต้องจดลิขสิทธิ์เอาไว้ เพื่อให้มีผลทางกฎหมาย ป้องกันการลอกเลียนแบบ เทคนิคการสร้างโลโก้ คือ ควรกำหนดเป้าหมายของโลโก้เอาไว้ว่า เมื่อผู้บริโภคเห็นแล้ว จะทำให้เขานึกถึงอะไร การออกแบบโลโก้ต้องสื่อให้เชื่อมโยงกับสินค้าและบริการของชุมชน

7.6 สร้างสโลแกน (Slogan)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงการสร้างสโลแกนให้ชุมชนนั้นหมายถึงอย่างไรดังนี้

สร้างสโลแกน (Slogan) คำนิยาม หรือคำบรรยายสั้นๆ ที่จะบอกเล่าภาพลักษณ์ของชุมชน มีไว้เพื่อเกื้อหนุนตัวโลโก้ ทำให้ผู้บริโภคจดจำแบรนด์ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่าง เช่น ชุมชนบ้านโคกไกร เป็นชุมชนที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลอย่างครบวงจรใช้สโลแกน "จริงใจ คิดดี ผจญภัย ชาวประมง" เป็นการสร้างการรับรู้ บ่งบอกตัวตนความเป็นชุมชนบ้านโคกไกร

7.7 สร้างเรื่องราว (Brand Story)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงการสร้างเรื่องราวในชุมชนนั้นอย่างไรดังนี้

สร้างเรื่องราว (Brand Story) เรื่องราว คือ พลังเรื่องเล่าที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของแบรนด์ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้แบรนด์ มีแต้มต่อเหนือกว่าคู่แข่ง หากแบรนด์ไหนมี "เรื่องเล่า" จะได้เปรียบในแง่ของการเป็นที่จดจำการดึงดูดตานานเรื่องราวและภูมิปัญญาของชุมชนที่มีอยู่มากมาย มาถ่ายทอด บอกกล่าวถึงผลิตภัณฑ์และที่มาของชุมชนให้ผู้คนได้รู้จัก เป็นการเพิ่มเสน่ห์ให้กับแบรนด์ เรื่องราวที่ดีนั้นยังสามารถเชื่อมเข้าสู่อารมณ์ของผู้บริโภคได้ เป็นกุญแจสำคัญทางการตลาดที่สามารถดึงดูดตัวตนของแบรนด์นั้นเข้าไปอยู่ในใจของผู้บริโภคได้ การบอกเล่าเรื่องราวที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปในบรรทัดฐานด้วย จึงช่วยสร้างตราใจหรือสร้างแบรนด์ให้โดนใจผู้บริโภคหรือผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

7.8 สร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงการสร้างการรับรู้แบรนด์ให้ชุมชนนั้นอย่างใดดังนี้

สร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) สร้างการรับรู้แบรนด์ หรือทำให้แบรนด์เป็นที่รู้จักและจดจำทำให้ผู้บริโภคทราบว่าเราคือใคร เป็นสินค้าและบริการประเภทใด ได้มาตรฐานหรือรางวัลอะไรมาบ้าง โดยเลือกวิธีการสื่อสารและช่องทางให้เหมาะสม สร้างความคุ้นเคยระหว่างสินค้าและผู้บริโภค เมื่อได้ยินชื่อแบรนด์บ่อยๆ เขาจะจำได้ และจำได้เป็นชื่อแรกในที่สุด สร้างกลยุทธ์ (Strategy) สร้างกลยุทธ์ หรือเส้นทางในการสร้างแบรนด์อย่างชัดเจน ทำให้คนในชุมชนหรือองค์กรของเรา เข้าใจถึงเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่จะต้องร่วมเดินไปในทิศทางเดียวกัน เป็นเสมือนแผนที่หรือเส้นทางไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในชุมชนหรือองค์กรมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในตัวสินค้าและบริการ ทำให้ผู้บริโภคได้ทำความรู้จักกับเรามากขึ้น

7.9 สร้างการประชาสัมพันธ์ (Public Relations)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงการสร้างการประชาสัมพันธ์ในชุมชนอย่างใดดังนี้

สร้างการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ในยุคดิจิทัลนี้เราสามารถนำ Social media เป็นเครื่องมือหรือตัวช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้แบรนด์เป็นที่รู้จัก ใช้ต้นทุนน้อยแต่กระจายการรับรู้ไปได้กว้างไกลไร้ขีดจำกัด ซึ่งรูปแบบที่ดีที่สุดของการตลาด คือ "การบอกต่อของผู้บริโภค" ภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่แข็งแกร่งจะจุดประกาย สร้างการบอกต่อได้ดีที่สุด

7.10 สร้างความพึงพอใจ (Customer Satisfaction)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงการสร้างความพึงพอใจให้ชุมชนอื่นๆหรือบุคคลภายนอกชุมชนมีความพึงพอใจได้อย่างไรดังนี้

สร้างความพึงพอใจ (Customer Satisfaction) สร้างความพึงพอใจด้วยการพัฒนาสินค้าและบริการรวมถึงผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้โดนใจและเป็นที่ยอมรับอีกทั้งเราควรศึกษาพฤติกรรมหรือวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย ตรวจสอบความรู้สึกและความพึงพอใจของลูกค้าว่า "คุณค่าหรือประสบการณ์" ที่เรามอบให้ เป็นที่พอใจของลูกค้าหรือไม่ ใช่ว่าสิ่งที่ลูกค้าต้องการหรือยัง เพราะบางอย่างอาจเข้าใจไม่ตรงกัน หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมในชุมชนควรสอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจในตัวสินค้าหรือบริการหรือทำประเมินผล เช่น ให้นักท่องเที่ยวลงสมุดเยี่ยมชมกรอกแบบสอบถาม หรืออย่างน้อยอาจเข้าไปซักถามดูว่าขาดตกบกพร่องสิ่งใด และควรจะ

บันทึกเอาไว้ เพื่อคราวหน้าจะได้ไม่ผิดพลาดซ้ำสองอีก เป็นการบันทึกประวัติลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวไปในตัว

7.11 สร้างความเชื่อมั่นและสร้างความจงรักภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงการสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความจงรักภักดีต่อแบรนด์ให้ชุมชนได้อย่างไรดังนี้

สร้างความเชื่อมั่นและสร้างความจงรักภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) การใส่ใจสร้างความใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ติดตามการใช้งานของสินค้า ทั้งเพื่อรักษาสถานลูกค้าเดิมและเติมความเชื่อศรัทธาต่อแบรนด์ตลอดไป การที่ผู้บริโภครักและศรัทธาในแบรนด์หรือสินค้าของเรา ก็ยากที่จะเปลี่ยนใจไปใช้สินค้ายี่ห้ออื่น เพราะมีความรู้สึกคุ้นเคยและซื้อสินค้านั้นด้วยความเคยชิน แบรนด์เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้าง เมื่อสามารถสร้างแบรนด์ให้เป็นที่จดจำโดยผ่านคุณภาพได้แล้ว ก็ต้องรักษาชื่อเสียงจนเป็นที่มั่นใจของลูกค้า สินค้าและบริการของชุมชนนั้นๆ ก็จะเข้าไปนั่งในใจของลูกค้า เกิดความจงรักภักดีต่อแบรนด์ ยกตัวอย่างเช่น สินค้าเดียวกันเหมือนกันทุกประการ แต่ติดยี่ห้อหรือแบรนด์ต่างกัน แน่นอนว่า แบรนด์ที่มีชื่อเสียงกว่าย่อมทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ง่ายกว่า เพราะลูกค้าให้ความเชื่อถือในชื่อเสียงของแบรนด์นั้นๆ ผู้บริโภคในยุคนี้ต่างมองหาแบรนด์ที่มีคุณค่าทางจิตใจ และตัดสินใจซื้อสินค้าจากแบรนด์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือช่วยให้สังคมดีขึ้น การทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นในแบรนด์ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าจากความเชื่อใจ ทำให้แบรนด์นั้นๆ แข็งแรงจนเป็นที่กล่าวถึงของลูกค้าต่อไป ขอกกล่าวถึงชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จจากการนำคุณค่าทางวัฒนธรรมมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างแบรนด์จากเรื่องราวของพื้นที่นั้นๆ เมื่อนึกถึงโนราภาคใต้ ชุมชนแรกที่เรานึกถึง คือ ชุมชนวิถีพุทธคลองแดน จังหวัดสงขลา "ดินแดน 3 คลอง 2 เมือง" เป็นชุมชนตัวอย่างที่ใช้ศิลปวัฒนธรรมโนราท้องถิ่น มาสร้างการท่องเที่ยวชุมชน จนประสบความสำเร็จ สร้างรายได้เข้าท้องถิ่นจนสามารถตั้งโรงงานลูกหลานวัยหนุ่มสาวกลับมาพัฒนาสถานที่ของชุมชนได้อีกด้วย เมื่อนึกถึงหัตถกรรมงานไม้แกะสลัก ชุมชนแรกที่เรานึกถึง และเป็นแหล่งศิลปหัตถกรรมชั้นยอดของเมืองไทย ที่สร้างผลงานไม้แกะสลัก ส่งออกขายทั้งไทยและต่างประเทศ แม้กระทั่ง "ปลาเค็มฝั่งทราย" ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อของชาวเกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ด้วยกระบวนการผลิตที่นำไปฝั่งทราย ปลาเค็มจึงหอมและแห้งกำลังดี มีรสชาติอร่อยกลมกล่อมไม่เหมือนที่ไหน

แค่เรื่องราวที่มาน่าสนใจ ก็ทำให้ผู้บริโภคอยากลิ้มลองอยากรู้ว่าเขาทำกันอย่างไร เมื่อนึกถึงที่พักของนักท่องเที่ยวแบกเป้ เราจะนึกถึง ถนนข้าวสาร ตรอกข้าวสารที่เติบโตมาชุมชนท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในเมืองหลวงที่ขึ้นชื่อและเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักเที่ยวต่างชาติ (ที่แบกเป้)

จากทั่วโลก ถนนข้าวสารที่เติบโตมาจากตรอกข้าวสาร มีภาพลักษณ์และจุดขายที่ชัดเจน คือ เป็นแหล่งที่พักราคาประหยัดที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เป็นถนนแห่งความบันเทิงที่เต็มไปด้วยสีสัน ที่นักท่องเที่ยวหลายชาติสามารถพบปะสังสรรค์ยามค่ำคืน เป็นแหล่งช้อปปิ้งสินค้าราคาถูกเต็มไปด้วยรถเข็นอาหารริมทาง (Street Food) และนวดแผนโบราณ เป็นมนต์เสน่ห์ที่ทำให้คนหลังไหลเข้ามาเที่ยวกันอย่างเนืองแน่นเหมือนย่านเยาวราชและถนนคนเดินที่พัทยา เราเคยได้ยินชื่อคำชะโนดจากภาพยนตร์เรื่อง ผีจ้างหนัง เมื่อเกือบสิบปีที่แล้ว ทำให้คนบางกลุ่มเชื่อในสิ่งนั้น แต่เมื่อละครเรื่องนาคีเข้าฉาย กระแสเจ้าแม่มาลี ทำให้ผู้คนเข้ามาสักการะไหว้พญานาค มากrabพอปุศรีสุทโธ-เมย์ศรีปทุมมาที่นี้ไม่ต่ำกว่าหมื่นคนต่อวัน ชุมชนที่คำชะโนด จังหวัดอุดรธานี ที่เงียบเหงากลับมีรายได้งามจากการทำบายศรีพญานาคเป็นจำนวนมาก ศรีทาสสร้างรายได้และทำให้หัตถกรรมใบตองได้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ถ้าหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย จากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีถ้ำยาวที่สุดเป็นอันดับ ๔ ของประเทศ แต่หลังจากภารกิจช่วยสมาชิกหมู่ป่าอะคาเดมีที่ติดในถ้ำเหตุการณ์นี้ได้สร้างปรากฏการณ์การรับรู้ของโลกซึ่งจะทำให้ที่นี่กลายตำนานและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เรื่องราวที่สร้างวีรบุรุษจากคราบน้ำตา สู่อำนาจสำเร็จ มิตรภาพความร่วมมือ สายใยแห่งมนุษยชาติ รวมทั้งกองทัพจิตอาสาที่ได้แสดงตัวตนบ่งบอกความมีน้ำใจของคนไทยอย่างแท้จริง เปลี่ยนภาพลักษณ์ประเทศไทยให้แข็งแกร่ง สร้างแบรนด์ Amazing Thailand ได้ดีกว่า แคมเปญไหนๆ ที่เคยถูกโปรโมทไปทั้งสิ้น เป็นเสมือนภาพยนตร์ Mission Impossible ที่สร้างจากเรื่องจริง ซึ่งทำคนทั่วโลกอยากไปสัมผัส รับรู้เรื่องราวเหล่านั้นด้วยตนเอง

7.12 มิติวัฒนธรรมกับการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562) ได้อธิบายถึงมิติวัฒนธรรมกับการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมให้ชุมชนได้อย่างไรดังนี้

เมื่อกระทรวงวัฒนธรรมเดินทางใช้มิติวัฒนธรรมขับเคลื่อนความเป็นไทย การสร้างรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยการนำทรัพยากรหรือทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์และบริการในรูปแบบใหม่ให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติ โดยบูรณาการเผยแพร่วัฒนธรรม สร้างภาพลักษณ์และเกียรติภูมิของไทยในเวทีโลก นำทุนและทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องมือและต่อยอดในการสร้างรายได้เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างสมดุลและนำไปสู่ความมั่งคั่งของประเทศอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการใช้ของไทย โดยเริ่มตั้งแต่การรณรงค์ส่งเสริมการใช้ผ้าไทยในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมเทศกาลประเพณีท้องถิ่นทั่วประเทศ การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การส่งเสริมสนับสนุนศิลปินแห่งชาติ ศิลปินดาราและศิลปินพื้นบ้าน และการส่งเสริมให้ศิลปินพื้นบ้านมีพื้นที่ในการแสดงทาง

ศิลปวัฒนธรรม การเปิดถนนสายวัฒนธรรมทั่วประเทศ การจัดตลาดนัดศิลปะ การเปิดหมู่บ้าน วัฒนธรรมสร้างสรรค์ การจัดศูนย์บันดาไทย ชุมชนคุณธรรม ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การเผยแพร่อาหารไทย การจัดกิจกรรมเผยแพร่แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ การออกแบบ ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากโบราณวัตถุ การส่งเสริมให้ชุมชนนำองค์ความรู้จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการชุมชน ด้วยการสร้างต้นแบบและต่อยอดผลิตภัณฑ์ ขกระดับคุณภาพ ตามศักยภาพ ความเหมาะสมต่อเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน การสำรวจและ อนุรักษ์มรดกที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชาติ และมรดกศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำมาส่งเสริมให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นต้น รวมถึงส่งเสริมตลาดงานวัด เพื่อให้วัดกลับมาเป็นศูนย์กลางและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนศิลปหัตถกรรม

การอบรมการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม การเปิดตลาดวัฒนธรรมออนไลน์ เพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจ การส่งเสริมตลาดประชารัฐ ตลาดวัฒนธรรม เป็นต้น เรื่องของวัฒนธรรม เป็นเรื่องของทุกคนในชาติ ทุกฝ่ายในสังคม ที่ต้องตระหนักถึงหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ร่วมกันรักษาสืบสานวัฒนธรรมเดิม และประยุกต์กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่หลั่งไหลจากภายนอก ประเทศมาใช้ให้เหมาะสม คงคุณค่าอันดีงามของความเป็นไทย เพื่อรักษาทุนวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างไว้ให้เรา และเป็นหน้าที่ของเราในการส่งต่อมรดกวัฒนธรรมเหล่านี้สู่คนรุ่นต่อไป

8. แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์ร่วมพลังภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนการสื่อสารใน การอนุรักษ์วัฒนธรรม

จากแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา จนอาจกล่าวได้ว่ากลยุทธ์การสื่อสารเป็นตัวขับเคลื่อน สังคมที่ทำให้สังคมดำเนินไปได้อย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจากการแต่ละสังคมมีการใช้กลยุทธ์ในสื่อสาร เป็นทั้งเครื่องมือ (Instrument) และวิธีการ (Means) ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่าง หนึ่งทั้งต่อปัจเจกบุคคล ต่อองค์กร และสังคม เราจึงได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารนี้

8.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร

การสื่อสารในการพัฒนากลยุทธ์ด้านต่างๆ นั้นนอกจากจะต้องศึกษากระบวนการ การสื่อสารแล้ว “กลยุทธ์การสื่อสาร” เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ ได้ง่ายขึ้น โดยจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดเป็นกลยุทธ์การสร้างสาร กลยุทธ์การใช้สื่อ และกลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างกลยุทธ์การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ (นนทญา หงส์รัตน์, 2550: 40)

8.1.1 กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร อิทธิพลของผู้ส่งสารเป็นสิ่งจำเป็นในการวิเคราะห์ผู้ส่งสารเพราะเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ ซึ่งอิทธิพลที่สำคัญของผู้ส่งสารนั้นคือ

1. ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร
2. ความดึงดูดใจของผู้ส่งสาร

ซึ่งแนวทางในการสร้างสารจากกลยุทธ์ผู้ส่งสารนั้น มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ การให้บริการข่าวสาร (Informing) การให้การศึกษาและความรู้ (Educating) การชักจูงโน้มน้าวใจ (Persuading) การให้บริการด้านความบันเทิง (Entertaining)

8.1.2 กลยุทธ์การสร้างสาร เป็นส่วนสำคัญที่สุดในกระบวนการสื่อสาร เพราะความสำคัญหรือประสิทธิภาพของการสื่อสารจะขึ้นอยู่กับ “สาร” เป็นสำคัญ ผู้ส่งสารจึงต้องให้ความสำคัญกับสารเป็นอันดับแรกในการสื่อสาร โดยองค์ประกอบของกลยุทธ์การสร้างสารนั้น ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร
2. การกำหนดผู้รับสารเป้าหมาย
3. เนื้อหาหลักของสาร
4. หลักฐานสนับสนุน
5. ลีลาอารมณ์ของสาร

8.1.3 กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร แนวทางการสร้างกลยุทธ์ด้านผู้รับสาร ได้แก่ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย (Target Audience) ซึ่งการวิเคราะห์กลุ่มผู้รับสารเป้าหมายนี้จะทำให้ผู้สื่อสารสามารถรู้จักลักษณะทางประชากรของผู้รับสาร และจะช่วยให้เกิดความเข้าใจรวมถึงคาดคะเนพฤติกรรมของผู้รับสารล่วงหน้าได้โดยลักษณะการวิเคราะห์ผู้รับสารเป้าหมาย (วิทยากร ท่อแก้ว, 2549: 32) ได้แก่

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์
2. ลักษณะทางจิตวิทยา
3. ลักษณะทางภูมิประเทศและที่ตั้งชุมชน
4. ลักษณะด้านความรู้ที่เกี่ยวข้อง
5. ลักษณะเกี่ยวกับสื่อที่มีอยู่ในพื้นที่

8.2 กลยุทธ์เครือข่ายภายใน

หมายถึง ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ สมาชิก ชุมชน จากการศึกษาพบว่ามีการใช้กลยุทธ์การสื่อสาร 2 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การบูรณาการสื่อและกลยุทธ์การบูรณาการการสื่อสาร กลยุทธ์การบูรณาการสื่อใช้การส่งข้อความหรือรูปภาพผ่านสื่อออนไลน์ เฟซบุ๊กกลุ่มและส่วนตัวของ

สมาชิกกลุ่มทอผ้าข้อมคราม สอดคล้องกับพจนานุกรม ใจฉลาด (2555) การวิจัยการสื่อสารดนตรีไทย ผ่านสื่อใหม่ของ ดร.อาบทิพย์ ชีรวงศ์กิจ มีการสื่อสารดนตรีไทย ผ่านสื่อใหม่ทั้ง 3 แบบ โดยบล็อก YouTube เพื่อเผยแพร่ผลงานของดนตรีไทยสู่สากล และการใช้ Facebook ซึ่งแตกต่างจาก Nooripoor, Shahvali, and KiumarsZarafshani (2008) ทำงานวิจัยการบูรณาการของการสื่อสารเพื่อความยั่งยืน พืชสวน: การประยุกต์ใช้กับหลักเกณฑ์การตัดสินใจ (MCDM) ที่พบว่าสื่อพื้นบ้าน เช่น งานเทศกาล ท้องถิ่นและสื่อใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่าง Intranet และโทรศัพท์เป็นสื่อที่มีประโยชน์มากที่สุด

8.3 กลยุทธ์เครือข่ายภายนอก

หมายถึง ผู้บริโภค ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกลยุทธ์ที่ใช้ในการบูรณาการการสื่อสารสื่อพื้นบ้านกับสื่อใหม่เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผ้าข้อมครามจังหวัด สกลนคร มี 2 กลยุทธ์ เช่นกันแต่อาจมีรูปแบบบูรณาการและองค์ประกอบต่างกัน คือ 1. การบูรณาการสื่อพื้นบ้านกับสื่อเก่าและสื่อใหม่แล้วเอามาใช้ผสมผสานกันหลายช่องทาง เช่น มีการจัดกิจกรรมถนนคนเดินทุกวันเสาร์-อาทิตย์ ที่ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการได้นำเอารูปภาพถนนคนเดินผ้าข้อมครามาโพสต์ลงเฟซบุ๊กและอินสตาแกรม ซึ่งตามแนวคิดสื่อใหม่ ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับสื่อใหม่ เช่น Facebook ไว้ว่า เป็นนวัตกรรมการสื่อสารที่เป็น Social Media ที่คนใช้มากที่สุดในประเทศไทยหรือเกือบทั่วโลก ตามสถิติในปี 2015 พบว่าคนไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ตเกือบทุกคนใช้ Facebook หรือมีผู้ใช้อยู่ประมาณ 37 ล้านบัญชี ทั้งนี้ Facebook เป็นเครื่องมือเครือข่ายสังคมที่เชื่อมต่อผู้คนได้อย่างหลากหลายและครอบคลุมมากที่สุด สอดคล้อง McQuail (1983) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการสื่อสารที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแนวใหม่ คือการสื่อสารต้องมัลักษณะที่หลากหลาย เป็นการสื่อสารขนาดเล็กสร้างและใช้อยู่ในท้องถิ่นเอง มีลักษณะที่ยืดหยุ่นได้ และไม่เป็นสถาบัน เป็นการสื่อสารที่มีการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เน้นการสื่อสารแนวนอนในทุกระดับของสังคม

9. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเชิงบูรณาการการใช้สื่อ

จากการศึกษาการบูรณาการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชน บ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละกู จังหวัดสตูลกับสื่อใหม่เพื่อสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าดังกล่าว พบว่า กลยุทธ์และรูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นมี 2 กลยุทธ์คือ

9.1 รูปแบบการสื่อสารที่รัฐใช้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มเป้าหมาย มีการใช้การสื่อสารมีทั้งแบบเป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการผสมผสานกันไปยังกลุ่มเป้าหมาย ทิศทางการสื่อสารเป็นทางการในแนวดิ่งและแนวราบ และใช้ช่องทางการสื่อสารแบบสองทาง ผู้ผลิต/

ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นในขณะที่ร่วมทำกิจกรรมในโครงการ กลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารขับเคลื่อนองค์ความรู้ โดยการจัดฝึกอบรมปฏิบัติการ จัดสัมมนา สอดคล้องกับ ฌูพัชร ไชยทิพย์ (2560)

9.2 กลยุทธ์การสื่อสารที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำแนกได้เป็น 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1. กลยุทธ์การสื่อสารผ่านเรื่องเล่าบนสื่อใหม่ กับกลยุทธ์การบูรณาการสื่อมีรูปแบบการบูรณาการระหว่างสื่อเก่ากับสื่อใหม่ และสื่อพื้นบ้านกับ สื่อใหม่ ได้รับการสนับสนุนโครงการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 11 มีแนวคิดให้ใช้สื่อแนวใหม่เชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นการสร้างสีสันให้การค้าและสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการวางกลยุทธ์ให้มีการสร้างเรื่องเล่าผ่านสื่อสอดคล้องกับ อภิญญาพัทธ์ กุติยารังสิทธ์ (2560) งานวิจัยเรื่องการเล่าเรื่องในการสื่อสารการตลาดสินค้าโอท็อป ที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐบาล ในโครงการ OTOP และใช้กลยุทธ์การสื่อสารด้วยเรื่องเล่าเพื่อเป็นกลยุทธ์พัฒนาสินค้าสู่ตลาด ระหว่างประเทศ แต่เรื่องเล่าของวัฒนธรรมผ้าข้อมครามจะเป็นการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของผู้ผลิตและผู้ประกอบการจะเป็นผู้เล่าเรื่องความคิด วิถีชีวิต กิจกรรมที่ตนเองทำ และเล่าถึงความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ของแต่ละคน เป็นการเล่าเรื่องที่มีเสน่ห์ที่ส่วนใหญ่จะเล่าไปทำไป มีช่องทางการสื่อสารโดยสื่อมากมายหลายแขนงเช่น นิตยสารสิ่งพิมพ์โทรทัศน์ แมกกาซีนออนไลน์ สัมภาษณ์รายการทีวีดิจิทัล จนเรื่องเล่าจากวัฒนธรรมผ้าข้อมครามได้แพร่กระจายไปอย่างมากมาย บนโลกออนไลน์ แม้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการของเรา ไม่สามารถสร้างสื่อใหม่หรือเรื่องเล่าผ่านสื่อใหม่เองได้ แต่ก็มีการเล่าผ่านสื่อใหม่ที่ดี ที่เครือข่ายต่างพร้อมใจที่จะสื่อสารบอกเรื่องราวต่างๆ แทนให้ด้วยความเข้าใจในวัฒนธรรม ตรงตามแนวคิดการสื่อสารวัฒนธรรมที่มีการอธิบายไว้ว่า เมื่อคนในชุมชนเกิดความเข้าใจและสามารถที่จะสื่อสารบอกกล่าวต่อไปยังเครือข่ายภายนอกในสิ่ง ที่พวกตนต้องการพัฒนาให้เข้าใจได้ โดยการเลือกใช้สื่อไม่ว่าจะเป็นสื่อเก่าหรือสื่อใหม่ตาม ศักยภาพของตัวเอง ซึ่งเครือข่ายภายนอกก็จะคอยหนุนเสริม เป็นพลังให้กับกลุ่มวัฒนธรรมผ้าข้อม ครามได้รับการพัฒนายิ่งขึ้นไป

กลยุทธ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการได้รับการสื่อสารองค์ความรู้จากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง คือ กลยุทธ์การบูรณาการสื่อ โดยมีรูปแบบที่เป็นการผสมผสานระหว่างสื่อเดิมที่มีอยู่ แล้วกับสื่อใหม่เพื่อให้ได้สื่อบูรณาการที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการปรับประสาน ระหว่างสื่อพื้นบ้านกับสื่อมวลชน ในการประชุม UNESCO ในเอกสารเรื่อง Folk media and mass media in population communication (1982)

10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล” ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

นพรัตน์ มุณิรัตน์ (2541) ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช” พบว่า รูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนคีรีวง มี 4 รูปแบบ คือ 1. การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ 2. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิกิริยาโต้ตอบมาก 3. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิกิริยาโต้ตอบน้อย 4. การสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ผู้นำของชุมชนคีรีวงมีบทบาท

ชื่นกมล ทิพยกุล (2542) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟของประชาชนในจังหวัดตรัง” พบว่า รูปแบบการสื่อสารในสภากาแฟ ประกอบด้วยบทบาทการเสวนา วิธีการเสวนา การโต้ตอบในวงเสวนา โดยผู้ร่วมวงเสวนากาแฟจะมีหลายบทบาท ทั้งบทบาทการเปิดประเด็น บทบาทการสนับสนุน บทบาทการโต้ตอบ และบทบาทของผู้รับฟัง โดยบทบาทที่แตกต่างกันจะทำให้มีวิธีการเสวนาที่ต่างกัน ทั้งวิธีการตั้งคำถาม วิธีการพูดเปรยๆ วิธีการอธิบายและหาเหตุผล ประกอบโดยผู้ร่วมเสวนาแต่ละคนจะมีบทบาทสรุปกันเอง ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการวิพากษ์วิจารณ์ เนื้อหาสาระทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

นริศรา นงนุช (2544) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” พบว่า มีรูปแบบการสื่อสาร ประกอบด้วย 4. รูปแบบ คือ 1. การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ 2. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการและมีปฏิกิริยาโต้ตอบมาก 3. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิกิริยาโต้ตอบน้อย 4. การสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ ในส่วนของผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโสเจ้าของกิจการเรือข้ามฟาก โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว ตั้งแต่การต่อต้าน การดำเนินการ รวมไปถึงกำหนดแผนการจัดการและกฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหา

อริสรา ธนุเพลง (2544) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในการบริหารจัดการธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง ซอยลาดพร้าว 132” พบว่า รูปแบบการสื่อสารในการรวมกลุ่ม เพื่อจัดตั้งธนาคารขยะ ประกอบไปด้วย 3 รูปแบบ คือ การสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ การสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ

รูปแบบการสื่อสารในการบริหารจัดการธนาคารขยะ ประกอบไปด้วย 4 รูปแบบ คือ การสื่อสารทางเดียวแบบเป็นทางการ การสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ การสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ

บทบาทผู้นำชุมชนวัดกลางที่มีต่อการจัดการธนาคารขยะ แบ่งเป็นบทบาทในระยะก่อตั้งธนาคารขยะ 4 ลักษณะ คือเป็นผู้รับนวัตกรรมใหม่เข้ามาในชุมชน เป็นผู้กำหนดแผนการดำเนินงานจัดตั้งธนาคารขยะชุมชน เป็นผู้กำหนดนโยบายและกฎระเบียบของธนาคารขยะชุมชน และเป็นผู้เผยแพร่รวมนวัตกรรมใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชน และบทบาทในระยะของการบริหารจัดการธนาคารขยะมี 3 ลักษณะ คือ เป็นผู้บริหารงานทั่วไปของธนาคารขยะ เป็นผู้แสวงหาทางออกในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งเป็นผู้วางแผนการพัฒนาการดำเนินงานของธนาคารขยะ

เวทีนิ สตะเวทีน (2542) ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู” พบว่า กลไกการสื่อสารในการจัดการประชาคมบางลำพู ได้จำแนกเป็นกิจกรรมในเชิงรุก ซึ่งพบรูปแบบการสื่อสารใน 3 แบบ คือ สารสื่อสารทางเดียว การสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ และกิจกรรมในเชิงปกป้องผลประโยชน์ของชุมชน พบว่ามีรูปแบบการสื่อสาร 2 แบบ คือ รูปแบบการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

ปิยนุช พุทธรัตน์ (2545) ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารกับการพัฒนาประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน” พบว่า กระบวนการสื่อสารของประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันใน 3 สถานการณ์ ได้แก่สถานการณ์ทั่วไป ใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบปากต่อปาก การประชุมกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ การใช้สื่อบุคคล และการใช้สื่อเฉพาะกิจ ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง ใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลแบบตัวต่อตัว การประกาศคัดค้านผ่านเครื่องกระจายเสียง และการติดรายชื่อประจានที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ และในสถานการณ์ที่เป็นกิจกรรมเชิงรุก ใช้การสื่อสารหลายช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่ออินเทอร์เน็ต

กุลนรี แนวพานิช (2547) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการสื่อสารในการจัดการ โครงการสะพานบุญ ของวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี” พบว่า การสื่อสารจากผู้ส่งสารคือ พระพะยอมกัลยาโณ และมูลนิธิสวนแก้ว ไปยังผู้รับสาร ซึ่งแบบออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. สาธารณชน มีวิธีการสื่อสารประกอบด้วย พระพะยอมใช้กลวิธีในการสื่อสารกับสาธารณชนผ่านการเทศน์ การปฏิบัติให้เห็นจริง และมูลนิธิสวนแก้วจัดทำสื่อเฉพาะกิจ 2. การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะทั้งที่เป็นผู้ต้อนรับโครงการและสมาชิกของโครงการ ในส่วนของสมาชิกโครงการใช้วิธีการประชุมกับคณะกรรมการและสมาชิก, การเดินตรวจงานตามแผนก, การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้าพูดคุย และการใช้สื่อในการควบคุมการทำงานหรือสั่งการ ส่วนการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นผู้ต้อนรับโครงการของมูลนิธินั้น ใช้วิธีการให้ข้อมูลหรือคำแนะนำ, อำนวยความสะดวกแก่ผู้บริจาค, ให้ข้อมูลแก่ผู้ที่

ต้องการซื้อสินค้า และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้วยโอกาส ส่วนการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นสมาชิกโครงการของมูลนิธิสวนแก้วนั้น ประกอบด้วยการสื่อสารเชิงสถานภาพส่วนตัว โดยการสื่อสารแบบเป็นกันเอง ควบคุมกันเอง และอบรมสมาชิกให้มีจิตสำนึกต่อพระพะยอม และการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงาน โดยไม่ถือระดับชั้นตำแหน่ง, ไม่ใช่อำนาจ, พุดจาไฟเราะ, ใช้อารมณ์ขันและใช้น้ำเสียงและชี้แจงด้วยเหตุผล นอกจากนี้ ผลจากการสื่อสาร ได้ทำให้กลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) สื่อมวลชน โดยโครงการให้การสัมภาษณ์, เขียนคอลัมน์, แจกเอกสาร และเปิดโอกาสให้เข้าเยี่ยมชม 2) หน่วยงานต่างๆ โดยโครงการให้ความร่วมมือด้วยการไปบรรยายและให้การต้อนรับ 3) ประชาชนทั่วไปโดยช่วยประชาสัมพันธ์ และเป็นหูเป็นตาให้กับโครงการ

ศิริลักษณ์ ปรีณรัมย์ (2548) ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดริมน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม” พบว่า รูปแบบการสื่อสารในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการวิเคราะห์จาก 3 สถานการณ์ ได้แก่ สถานการณ์กระตุ้นความร่วมมือผู้ประกอบการภายในชุมชน ประกอบด้วย รูปแบบการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ รูปแบบการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และรูปแบบการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ สำหรับสถานการณ์แก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ประกอบด้วย รูปแบบการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการ และรูปแบบการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการ และการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ

ในการศึกษาบทบาททางการสื่อสารของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย 4 บทบาท คือ 1) บทบาททางการสื่อสารเพื่อระดมคนเข้ามารวมกลุ่มเป็นคณะกรรมการ 2) บทบาททางการสื่อสารเพื่อระดมความคิดของสมาชิกภายในชุมชน 3) บทบาททางการสื่อสารในการจัดการกับขัดแย้งภายในชุมชน 4) บทบาททางการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนนฤนาท พุทธิไสย (2541: 95) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณี โบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในระดับปานกลาง

ณัฐนาท เนตรนิม (2541: 112-117) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อประเพณีกับความตระหนักด้านประวัติ และโบราณคดี ของนักเรียน : กรณีศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนเขตจังหวัดสุโขทัยกับนักเรียนเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณคดีจากสื่อหนังสือเรียนมากที่สุด รองลงมาเป็นสื่อบุคคล คือ คุณครู และอันดับสามคือ จากสื่อโทรทัศน์

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณคดีในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

3. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณคดีระดับปานกลางค่อนข้างสูง โดยกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเห็นด้วยสูงสุดในเรื่องของการส่งเสริมความรู้และการสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

4. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงการปฏิบัติตน ที่เหมาะสมแก่สถานการณ์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณคดี ในระดับค่อนข้างสูง

วิวัฒน์ชัย บุญญานุพงศ์ (2542: 128-134) วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ” ผลการวิจัยพบว่า

ชาวมอญเริ่มเข้ามาอยู่บ้านเกาะเกร็ด ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประกอบอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผา มีนิสัยรักสงบ เลื่อมใสพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้จากการสร้างวัดขึ้นมาอย่างสวยงาม และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ชาวมอญยังชอบงานประเพณี

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนในกิจกรรมการทำบุญในวันสงกรานต์เป็นประจำ สูงกว่ากิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นประเพณีที่แสดงออกได้ถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและขอพรผู้ใหญ่ ซึ่งถือว่างานบุญใหญ่ประจำปีของชาวมอญเกาะเกร็ด นอกจากนี้ยังประสิทธิภาพงาน ชาวมอญทุกคนต้องไปร่วมงานโดยไม่ต้องบอกกล่าว

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนมอญโดยรวม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญยังคงมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมไว้ตามกลาสังคมที่กำลังมีความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์

แพรวพรรณ แยมไทย (2544) ศึกษาเรื่อง “กระบวนการเกิดประชาคมและผลกระทบต่อชุมชนบางลำพู นศึกษากรณี : โรงพิมพ์คุรุสภา ” พบว่า ผลของการเกิดประชาคมต่อชุมชนบางลำพู ทำให้คนในชุมชนบางลำพูมีความเป็นกลุ่มเป็นหรือความเป็นชุมชนมากขึ้น จากเดิมที่แต่ละชุมชนแยกย่อยกันทำงาน เมื่อมีการติดต่อสื่อสารกัน ทำให้ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันนำไปสู่การมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะร่วมกัน เกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกันและคิดถึงประโยชน์สาธารณะมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่างๆ ที่ประชาคมได้ดำเนินการเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชน โดยใช้สวนดิชัชปการเป็นเวทีสาธารณะ

นอกจากนี้ ยังพบว่า การสื่อสารประชาคมมีทิศทาง การไหลของข่าวสารจากหลายทิศทาง การไหลของข่าวสารจากสื่อสารนอกเข้าสู่ชุมชน การใช้สื่อเพื่อส่งสารเรื่องราวของชุมชนออกไปยังชุมชนภายนอก และการใช้สื่อสารเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารภายในชุมชนด้วยตนเอง การไหลของข่าวสารมาจากหลายทิศทางจะช่วยยกระดับความตระหนักเกี่ยวกับความต้องการและการแสดงออก ซึ่งเป็นตัวตนของชุมชนกลับกลายมาเป็นชุมชน มีการปฏิบัติสัมพันธ์ (Communication Action) ขึ้นภายในชุมชน ทำให้ชุมชนกลับกลายมาเป็นชุมชนที่มีพลัง ซึ่งเกิดจากพลังจากคนภายในชุมชน (Insiders) และอาศัยพลังจากคนนอกชุมชน (Outsiders)

พันธุ์ดี จิระชัย (2544) ศึกษาเรื่อง บทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ควรมีการสอดแทรกและบูรณาการ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าไปในรายวิชาสังคมศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน
2. ควรจัดตั้งชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยจัดกิจกรรมทางวิชาการในโรงเรียน
3. ควรกำหนดแผนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมทางวิชาการในโรงเรียนไว้ในแผนงานและโครงการของโรงเรียน
4. ควรจัดให้มีการประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านแก่ครูอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม
5. ควรจัดงบประมาณให้กิจกรรมชุมนุมแก่ครู หรือบุคลากรในโรงเรียน เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
6. ควรสนับสนุนให้ครูและนักเรียนเห็นความสำคัญ ในประเพณีของท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ธิดา สุบรรณาจ (2544) ศึกษาเรื่อง “โปรแกรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความตระหนักในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนหลังการเข้าร่วมโปรแกรม สูงกว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกคนมีพฤติกรรมการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับดีมาก
3. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกคนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมโดยภาพรวมทั้งในด้านความเหมาะสม ด้านความพอใจ และด้านประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก

ยกเว้นความเหมาะสมของระยะเวลาของกิจกรรมก่อนและหลังการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่อยู่ในระดับปานกลาง

สุธีราเฝ้าโกสติดิต (2537) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของคนเชื้อสายมอญเกี่ยวกับบทบาทของสื่อบุคคล สื่อ ประเพณี และสื่อมวลชน ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะเกร็ด ปากลัด และบางกระดี่” พบว่าสื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับการรักษาโดยเฉพาอย่างยิ่งความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) อันได้แก่ สามเณร ภรรยา บุตร บิดา มารดา พี่น้อง ญาติสนิท และเพื่อน หรือ ความสัมพันธ์ในกลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group) อันได้แก่ กลุ่มที่สามารถอ้างอิงได้ เช่น ครูพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ฯลฯ ที่สามารถติดต่อสัมพันธ์กันลักษณะเผชิญหน้า (Face-to-Face) นอกจากนี้ สื่อบุคคลยังให้แนวคิด และกระตุ้นเร่งเร้าได้ดีกว่าการถ่ายทอดข่าวสารเป็นไปได้อย่างรวดเร็วกว่าอีกด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เพื่อมีการกระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล และกลยุทธ์การสื่อสาร โดยบทที่ 3 ซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบไปด้วย ประเภทของการวิจัย แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ผู้วิจัยได้ทำการเลือกทำวิจัยโดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ข้อมูล

2. แหล่งข้อมูลที่ศึกษา

2.1 ด้านเนื้อหา

ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร ผลสะท้อนกลับปฏิกิริยาโต้ตอบ รูปแบบการสื่อสารและวิธีการสื่อในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสาร คุณค่าข้อมูลค่า และกลยุทธ์รวมพลังภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรม พร้อมทั้งใช้กลยุทธ์สื่อสารเชิงบูรณาการการใช้สื่อ

2.2 ด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

- นายมาหาญ โพธิ์ดก

- สมาชิกในชุมชนบ้านดาหลา หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลและชุมชนใกล้เคียง จำนวน 10 คน

- กลุ่มพันธมิตรที่ให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า จำนวน 8 คน ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนกำแพงวิทยา เนื่องจากการสนับสนุนนำกิจกรรมนักเรียนมาแสดงบนเวที ทานวัฒนธรรมจังหวัดสตูล นายอำเภอละงู ซึ่งให้เงินสนับสนุนในการจัดกิจกรรม และคนอื่นๆที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เม่าในรูปแบบต่างๆ

- เครือข่ายที่ช่วยเผยแพร่เรื่องราวการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า จำนวน 7 คน ซึ่งได้แก่ เครือข่ายประชาสัมพันธ์ เช่น ชมรมสื่อมวลชนจ.สตูล สถานีวิทยุ สวท.สตูล เพจอิกมะห์ชาแนล เพจโจรสลัด สลัดพาเที่ยว และเครือข่ายอื่นๆที่ได้ช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เม่า

2.3 ด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาถึงฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านชุมชนเขาขาว มีการปลูกข้าวไว้สำหรับรับประทานเอง และเหลือก็จะมีการขายบ้าง โดยมีการปลูกทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว และเมื่อก่อนข้าวจะสุกเต็มที่ ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มการเก็บเกี่ยวข้าวเหนียวมาคั่วแล้วตำ เพื่อแปรรูปเป็นข้าวเม่าใช้รับประทานกัน และเป็นกิจกรรมที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2.4 ด้านสถานที่

การวิจัยครั้งนี้ใช้บ้านของนายมาหาญ โพธิ์ดก เป็นสถานที่ในการเก็บข้อมูล เพราะบ้านนายมาหาญ เป็นสถานที่ที่ใช้ในการ “จัดกิจกรรมที่เม่ารวมญาติให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ในทุกๆ ปี และในแต่ละปีก็จะมีพัฒนาการจัดกิจกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสัมภาษณ์ โดยเป็นการกำหนดคำถามกว้างๆ ไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบ อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสามารถพูดได้อย่างเต็มที่ตามที่ประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้และยืดหยุ่นในประเด็นแนวคำถามตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนบ้านดาหลา หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

1. ท่านเข้าร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า และฟื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชน ของชุมชนตั้งแต่แรกหรือไม่

2. คณะผู้จัดกิจกรรมทำข้าวเม่า มีวิธีการสื่อสารอย่างไรในการชักชวนให้สมาชิกชุมชนรวมตัวกัน และร่วมกันดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า และฟื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชน

3. ท่านมีวิธีการสื่อสารอย่างไรกับเพื่อนสมาชิกในชุมชน ในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชน ประเด็นเรื่องอะไรบ้าง มีการพูดคุยกันบ่อยมากน้อยเพียงใด

4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นต่อการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนมากน้อยเพียงใด ถ้ามีเป็นเรื่องอะไรบ้าง

5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ที่เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชน

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มพันธมิตรที่ให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา

1. ในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของชุมชน ท่านได้เริ่มต้นดำเนินการอย่างไรบ้าง และใช้วิธีการสื่อสารกันอย่างไร

2. ในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูลมีวิธีการสื่อสารอย่างไรเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนัก และเข้ามาร่วมใน การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนและสมาชิกให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใด

3. ในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่สมาชิกในชุมชน ใช้วิธีการสื่อสารอย่างไร ใช้สื่ออะไรบ้าง

4. ในการสร้างความสัมพันธ์และประสานกับกลุ่มพันธมิตรที่เข้ามาให้การสนับสนุนชุมชน มีประเด็นอะไรบ้าง และมีวิธีการสื่อสารอย่างไรบ้าง

5. ในการดำเนินงาน มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร และมีการแก้ไขปัญหา นั้นด้วยวิธีการสื่อสารอย่างไร

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์เครือข่ายที่ช่วยเผยแพร่เรื่องราวการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า

1. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทำข้าวเม่าในชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูล ท่านได้ติดต่อสื่อสารกับใคร และใช้วิธีการสื่อสารอย่างไร

2. ท่านใช้วิธีการอย่างไรในการสร้างความรู้จักและคุ้นเคยกับคณะผู้จัดกิจกรรมการทำข้าวเม่า และสมาชิกในชุมชนบ้านดาหลา และใช้สื่ออะไรบ้าง

3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นต่อการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนมากน้อยเพียงใด ถ้ามีเป็นอะไรบ้าง
4. ท่านมีส่วนช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชนบ้านคาคาห์ในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า หรือไม่ อย่างไร
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ที่เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชน

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชนบ้านคาคาห์ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น และเพื่อเป็นแนวทางในการนำมาวิเคราะห์ในการตอบปัญหาในการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1.1 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ และเอกสารต่างๆ ที่ได้บันทึกเรื่องราวของชุมชนบ้านคาคาห์ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ประกอบด้วย

1) หนังสือที่ชุมชนบ้านคาคาห์ผลิตขึ้นเอง และหนังสือจากหน่วยงานพันธมิตรที่ให้การสนับสนุนผลิตขึ้นเพื่อช่วยเผยแพร่ให้ ได้แก่ ชมรมสื่อมวลชนจังหวัดสตูล ที่ว่าการอำเภอละงู เป็นต้น

2) เอกสารต่างๆ ได้แก่เอกสารประชุม การจัดกิจกรรมของชุมชน แผ่นพับแนะนำวัฒนธรรมการทำข้าวเม่า

4.1.2 ศึกษาจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่เรื่องราววัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาคาห์ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร

4.1.3 ศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ www.google.com โดยการสืบค้นคำว่า “หิมเม่าบ้านคาคาห์” เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านคาคาห์ ซึ่งประกอบไปด้วยข่าว และบทความที่ได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เป็นต้น

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participatory Observation) ซึ่งผู้วิจัย ได้สังเกตดูวิธีการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนบ้านคาคาห์จากการประชุม และการจัดกิจกรรมการทำข้าวเม่าของชุมชนบ้านคาคาห์ ในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า และฟื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้กิจกรรมการทำข้าวเม่าเป็นส่วนหนึ่งของท่องเที่ยวชุมชน

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยใช้

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ โดยการสัมภาษณ์จากโครงคำถามแบบไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ตอบได้ตอบคำถามเล่าเรื่องราวและแสดงทัศนะเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและกิจกรรมการทำข้าวเม่า พร้อมทั้งการสื่อสารในการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า และฟื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชนในประเด็นทั่วไปอย่างอิสระ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อค้นหาคำตอบ ตามประเด็นปัญหาในการวิจัยได้แก่ กระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analytical) เพื่ออธิบายกระบวนการสื่อสาร รูปแบบ และวิธีการสื่อสาร การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า รวมถึงปัญหาและอุปสรรคของการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยวิเคราะห์ชุมชนภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

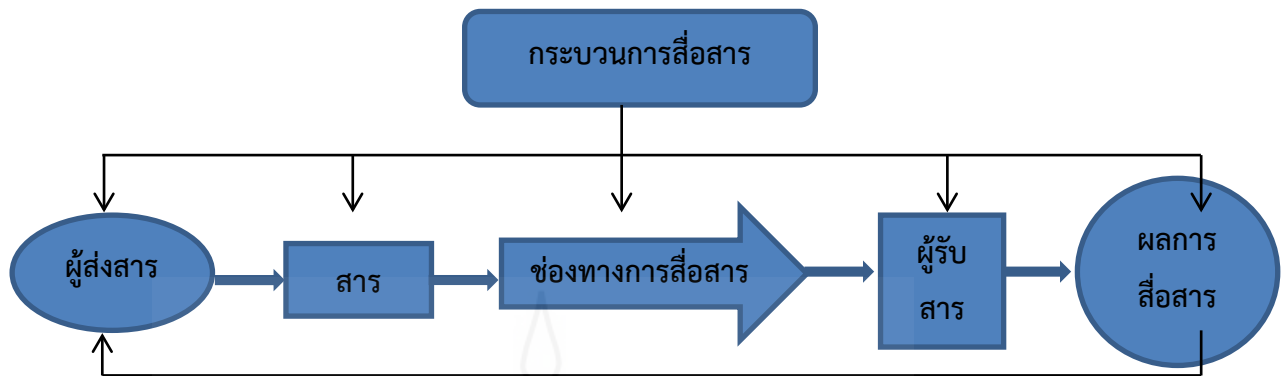
บทที่ 4 เป็นบทที่ว่าด้วยการ วิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัย เรื่อง “การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยศึกษากระบวนการสื่อสารการและกลยุทธ์การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทิมเม่าของประชาชนบ้าน ดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์อนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทิมเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีผลการศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสาร 2) สาร 3) ช่องทางการสื่อสารสื่อสาร 4) ผู้รับสาร และ 5) ผลการสื่อสาร สามารถสรุปเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

ภาพที่ 4.1 กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชนบ้านดาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ผลการศึกษาวิจัยได้ข้อมูลตรงกันว่า กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชนบ้านดาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ผู้ส่งสาร ใน กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชนบ้านดาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1.1 ผู้ส่งสารในการสื่อสารภายในตัวบุคคล เกิดจากจุดเริ่มต้นของ นายมาหาญ โพธิ์คก มองถึงการที่จะลดช่องว่างระหว่างเครือญาติให้มันแคบลงหรือเชื่อมความสัมพันธ์ในเครือญาติให้มีความแน่นแฟ้นกลับมาเหมือนเดิมดังเช่นในอดีต นั้นหมายถึง ผู้ส่งสารภายในตนเองซึ่งมีการแบ่งออกเป็น

1.1.1 การสื่อสารทบทวนวัตถุประสงค์เป้าหมายในการดำเนินงานที่ผ่านมา และต่อไปเนื่องจากตระหนักถึง ความสำคัญในทักษะการสื่อสารของผู้นำ

1.1.2 การวางแผนการสื่อสารในการริเริ่มในการสร้างสิ่งใหม่ผ่านประสบการณ์ และเป้าหมาย

1.1.3 ดำเนินการสื่อสารแสดงเจตนารมณ์ อุดมการณ์หรือแนวคิดออกไปยัง ผู้รับสารให้เกิดการพัฒนาชุมชนบ้านดาลำต่อไป

1.2 ผู้ส่งสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) ทำการสื่อสารไปยังผู้นำชุมชนคนอื่นๆ ในแต่ละระดับ ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

1.2.1 เครือข่ายญาติพี่น้องใกล้ชิด เช่น พี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว ลูกๆ หลานๆ

1.2.2 ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. นายก อบต.

1.2.3 ผู้นำศาสนา

1.2.4 ชาวบ้านในชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและวิธีการร่วมกันในการจัด “กิจกรรมทีมมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ขึ้นอย่างเป็นระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ฉะนั้นจึงเป็นสารสื่อสารที่ทำให้ผู้ส่งสารเพิ่มมากขึ้นซึ่งประกอบไปด้วย เครือข่ายญาติพี่น้องที่ไกลออกไป เครือข่ายเพื่อนสนิทมิตรสหายทั้งใกล้และไกล

1.3 ผู้ส่งสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่ (large group communication) ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชนได้ดำเนินการจัด “กิจกรรมทีมมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” สื่อสารประสานหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยใช้การมีส่วนร่วมสนับสนุนให้พัฒนาการในการจัดกิจกรรมทีมมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ในทุกๆ ปี มากขึ้น

2. สาร ในกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล การกำหนดเนื้อหาสารและข่าวสารเป็นระยะประกอบด้วย

2.1 ความเป็นมาของชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

2.2 สภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

2.3 วิถีวัฒนธรรมชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

2.4 ภูมิปัญญาชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เช่นการประกอบกลุ่มอาชีพ, ตัดเย็บเสื้อผ้า, กลุ่มสตรี, กลุ่มเครื่องแกง, กลุ่มทำขนม, กลุ่มประกายดา

2.5 กิจกรรมทีมมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก โดยมีการสาธิต การทำข้าวเม่า เริ่มตั้งแต่การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งบันทึกเป็นวิดีโอแล้วนำมาเปิดให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับชม และสาธิตการทำข้าวเม่าที่เก็บเกี่ยวมาแล้วมาแปรรูปเป็นอาหารแต่ละชนิด

3. ช่องทางการสื่อสารสื่อสาร การสื่อสารผ่านช่องทาง 2 รูปแบบ ประกอบด้วย

3.1 การสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิม ประกอบด้วย

1.3.1 สื่อชุมชนได้แก่ มีการสื่อสารผ่านหอกระจายข่าว หรือเสียงตามสายของชุมชน

1.3.2 การประชุม จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ การประชุมที่เป็นทางการและ
ไม่เป็นทางการ

3.2 การสื่อสารผ่านสื่อใหม่

3.2.1 บอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน

3.2.2 สื่อสิ่งพิมพ์

3.2.3 สื่อบุคคล

3.2.4 สื่อสารมวลชน

3.2.5 สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์

4. ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร แบ่งออกตามประเภทของผู้รับสารในกระบวนการ
สื่อสาร ได้ดังนี้

4.1 ผู้รับสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล

4.2 ผู้รับสารในการสื่อสารกลุ่มเล็ก ประกอบไปด้วยกลุ่มดังนี้

4.2.1 กลุ่มญาติสนิท

4.2.2 กลุ่มเพื่อนสนิท

4.2.3 กลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน

4.2.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจท่องเที่ยว

4.2.5 กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าชุมชนและแม่ค้า

4.2.6 กลุ่มนักท่องเที่ยว

4.2.7 กลุ่มไกด์และมัคคุเทศก์น้อย และ

4.3 ผู้รับสารในการสื่อสารกลุ่ม สามารถแบ่งกลุ่มการสื่อสารได้ดังนี้

4.3.1 ผู้รับสารในการสื่อสารสาธารณะ

4.3.2 ผู้รับสารในการสื่อสารมวลชน

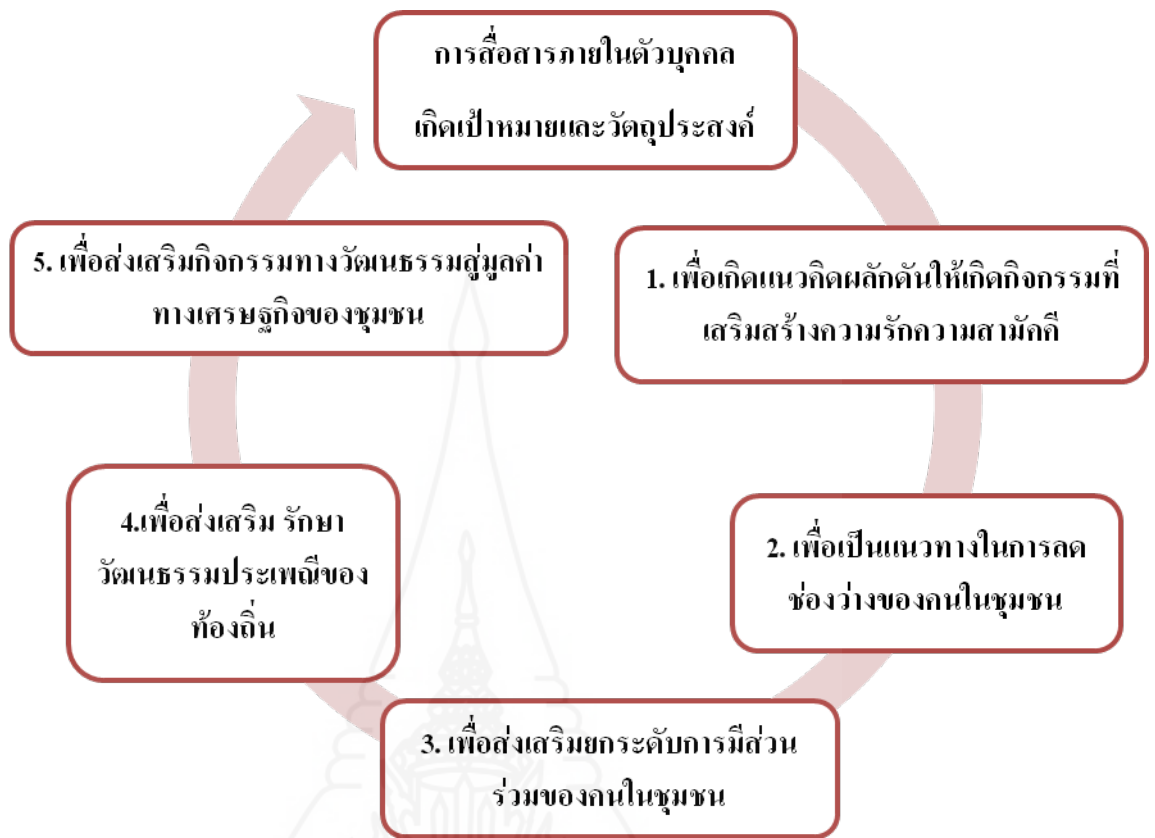
5. ผลการสื่อสาร ในกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า
ของประชาชนบ้านดงคำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีพัฒนาการเริ่มจากความต้องการ
ให้ชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อช่วยสร้างความรักความสามัคคีและใช้
การมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่างๆ ที่นายมาหาญ โพธิ์ดก มาเป็นแรงสนับสนุนให้กิจกรรมนั้นได้มี
การจัดขึ้นในทุกๆ ปี และสามารถพัฒนากิจกรรมทีมเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่ม
ความสามัคคีให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนโดย
ผ่านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ในจังหวัดสตูล โดยสามารถใช้คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี
ชุมชนสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดงคำต่อไป

5.1 ผู้ส่งสารใน กระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของ
ประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ผลการวิจัยกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของ
ประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลโดยรวมจากการสัมภาษณ์ผู้ให้
ข้อมูลหลักเสียงส่วนใหญ่พบว่า ผู้ส่งสารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการอนุรักษ์
วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม
ตั้งแต่กระบวนการก่อร่างสร้างตัว ให้เกิดกิจกรรมการทำข้าวเม่าในทุกๆ ปี ได้นั้น ด้วยการสื่อสาร
แนวความคิดและอุดมการณ์จากนายมาหาญ โพธิ์ดก ในการส่งเสริมให้ “กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ
สืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” เพื่อพัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่ง
ของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเสริมสร้างได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง ซึ่งมีการสื่อสารผ่าน
ประเภทผู้ส่งสารออกได้ดังนี้

5.1.1 ประเภทของผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารถูกแบ่งออกเป็น

1) ผู้ส่งสารในการสื่อสารภายในตัวบุคคล (Intrapersonal Communication)
เกิดจากจุดเริ่มต้นของนายมาหาญ โพธิ์ดก มีจุดเริ่มต้นในการวิเคราะห์ตัวเองในฐานะอดีตเป็นผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ในชุมชน โดยการสังเกตพฤติกรรมของชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกันว่าความห่างเหิน
ความไว้นื้อเชื่อใจ ความรักความสามัคคีของคนในชุมชนนั้นหายไป และจากประสบการณ์ที่เป็น
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้เข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนา เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่ดี และจาก
ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้วิธีการจัดการความขัดแย้ง จึงมีการวางแผนทบทวนตนเองจากองค์ความรู้
ประสบการณ์ และศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง ของชุมชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล
ในการสื่อสารกับตัวเองที่เป็นจุดเริ่มต้นในการรวบรวมพลังกำลังของญาติพี่น้องใกล้ชิด และดึง
ศักยภาพของญาติสนิท มิตรสหายในชุมชน ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เป็นต้นกำเนิดของการสื่อสาร
อื่นๆต่อไป ทั้งนี้ การทบทวนตนเองตลอดการทำงานเป็นการประเมินผลการทำงาน ประเมินผลการ
สื่อสารของผู้นำในการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ต้องเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนการ
สื่อสารประเภทอื่นๆ เสมอ โดยสามารถแบ่งการสื่อสารภายในตนเองออกได้เป็น 1) การสื่อสาร
ทบทวนวัตถุประสงค์เป้าหมายในการดำเนินงานที่ผ่านมาและต่อไปเนื่องจากตระหนักถึง
ความสำคัญในทักษะการสื่อสารของผู้นำ 2) การวางแผนการสื่อสารในการริเริ่มในการสร้างสิ่งใหม่
ผ่านประสบการณ์และเป้าหมาย และ 3) ดำเนินการสื่อสารแสดงเจตนารมณ์ อุดมการณ์หรือแนวคิด
ออกไปยังผู้รับสารให้เกิดการพัฒนาชุมชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลให้มีความ
เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 4.2 กระบวนการสื่อสารภายในตัวบุคคล เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม
การทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู

2) ผู้สื่อสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal communication) เป็นกระบวนการสื่อสารของผู้ส่งสารลำดับต่อการสื่อสารภายในตัวบุคคล เมื่อนายมาหาญ โพธิ์ดก สมาชิกของหมู่บ้านดาหลา จากการทบทวนตกลึกจนได้นำแนวคิดการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในชุมชน จึงได้ทำการสื่อสารระหว่างบุคคลนำไปยังญาติสนิท มิตรสหาย ไกล่ชิดคนอื่นๆ ในแต่ละระดับ ประกอบไปด้วย 1) พี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว ลูก ป้า น้า อา 2) ผู้นำศาสนา อีหม่ามมัสยิดบ้านดาหลา 3) เพื่อนสนิท 4) ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. นายกอบต. และ 5) ชาวบ้านในชุมชนตำบลเขาขาว เนื่องจากการทำกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล อาจส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบให้กับชุมชนได้ ด้วยชุมชนบ้านดาหลา เป็นชุมชนพื้นที่นบถือศาสนาอิสลาม เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ ผู้ส่งสารจึงมีความจำเป็นในการกระบวนการสื่อสารเพื่อหาแนวทางกับผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงชาวบ้านผู้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรักความ

สามัคคีของคนในชุมชน โดยเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลพูดคุยคิดหาแนวร่วมและประเมินทิศทางความเป็นไปได้ในการผลักดันสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลต่อไป

อีกทั้งกระบวนการการสื่อสารระหว่างบุคคลเกิดขึ้นตลอดการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู โดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องราวข่าวสารทั้งผลกระทบเชิงบวกในการให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจ แรงผลักดันในการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ให้มีความยั่งยืน สื่อสารในความเป็นคนตำบลเขาขาวและเรื่องราวการปลูกข้าว ทำไร่ ทำนา เป็นอาชีพ เช่น มีกิจกรรมการปลูกข้าวเม่า (หน้าข้าว) กิจกรรมการเก็บเกี่ยวข้าวเม่า กิจกรรมการคั่วข้าวเม่า กิจกรรมการแปรรูปข้าวเม่าเป็นอาหารแต่ละชนิด อีกทั้งการสื่อสารผลกระทบเชิงลบ เพื่อให้คนในชุมชนตระหนักร่วมในการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาที่ต้องช่วยกันสื่อสารสร้างความเข้าใจและวิธีการร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเข้าใจและเท่าทันมากขึ้น เป็นการสื่อสารที่เกิดผู้ส่งสารเพิ่มมากขึ้น ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มเครือข่ายญาติพี่น้องใกล้ชิด เช่น พี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว ลูกๆ หลานๆ 2) กลุ่มผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิก อบต. นายก อบต. 3) กลุ่มผู้นำศาสนา 4) กลุ่มชาวบ้านในชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล 5) กลุ่มนักท่องเที่ยว เนื่องจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสัมผัสวิถีชีวิต จึงทำให้กลุ่มต่างๆ มีการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในกลุ่มเพื่อเอื้อในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกันและมีการสื่อสารระหว่างบุคคลข้ามกลุ่มในการส่งต่อกิจกรรมและดูแลผู้มาเยือนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

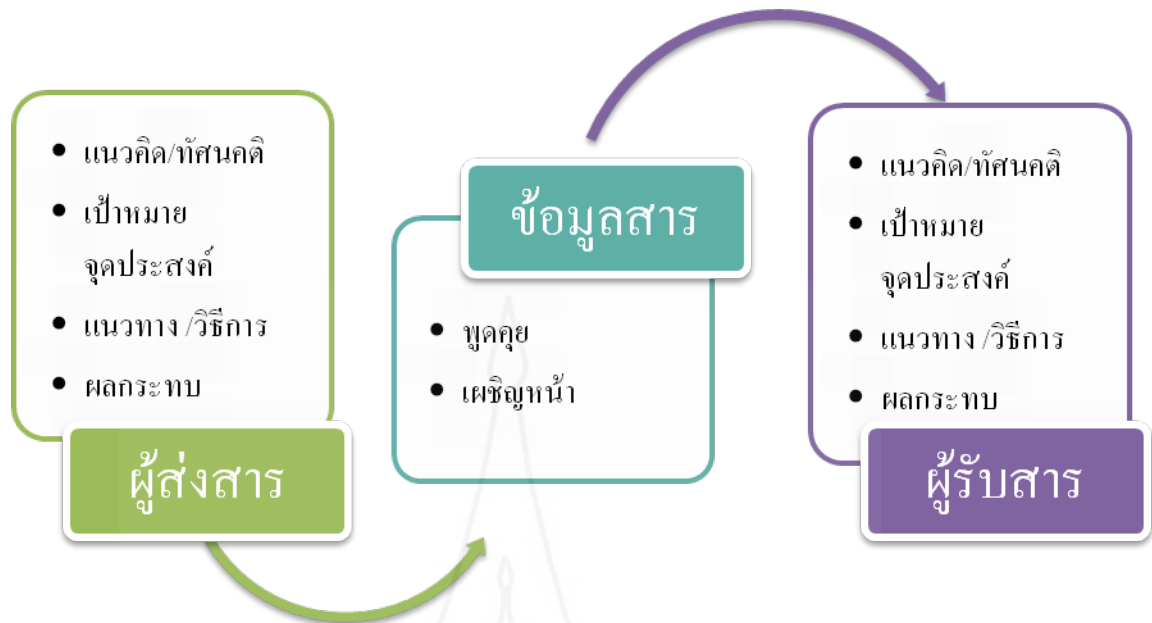

ภาพที่ 4.3 การประชุมเตรียมจัดกิจกรรมทิมเม่าฯกับกลุ่มญาติ

ภาพที่ 4.4 การประชุมกับกลุ่มผู้นำท้องที่ท้องถิ่นบ้านดาหล่า

ทั้งนี้ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท มิตรสหายที่ใกล้ชิดกลายเป็นผู้ส่งสารที่มีอิทธิพลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี มีการสื่อสารปากต่อปากในกิจกรรมความสวยงาม ทรัพยากรธรรมชาติ รับประทานอาหาร วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รอยยิ้มและอัธยาศัยที่ดีของคนในชุมชน เนื่องจากมีญาติพี่น้องที่ไกลออกไปเข้าร่วมกิจกรรมหลายคนและหลายกลุ่ม ทั้งญาติฝ่ายพ่อ ฝ่ายแม่ฝ่ายปู่ ย่า ตา ยาย ลูกพี่ ลูกน้อง ฯลฯ จึงทำให้เห็นว่าผู้รับสารกลับทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารผ่านข้อมูลสารที่ดีด้วยการสัมผัส รูปประสกลื่นเสียง สะท้อนให้ผู้รับสารกลุ่มต่อไปเข้าถึงเจตนารมณ์และเป้าหมายของการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ภาพที่ 4.5 กระบวนการสื่อสารระหว่างผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม
การทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

3) ผู้ส่งสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่ (large Group Communication) เป็นกระบวนการสื่อสารของผู้ส่งสารเป็นการต่อยอดและขยายผลการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เนื่องจากกลุ่มญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด ได้นำแนวคิดจากการวางแผนการสื่อสารและการเดินทางสื่อสารระหว่างบุคคล ขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ จนเกิดเป็นการสื่อสารกลุ่มใหญ่มากขึ้นตามลำดับมีการพูดคุยในระดับความสัมพันธ์ตามสายเครือญาติ กลุ่มเครือญาติต่างๆ พร้อมทั้งมีการประชุมภายในหมู่บ้านดาหลา ตำบลเขาขาว การประชุมประชาคมในการขอความเห็นในการดำเนิน “กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” เมื่อขั้นตอนการสื่อสารภายในชุมชนได้ผลตอบรับและดำเนิน “กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ขึ้นในชุมชนแล้ว กลุ่มญาติพี่น้องที่ใกล้ชิด กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำศาสนาในชุมชน ได้ดำเนินการสื่อสารหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเกิดเป็นกลุ่มเครือข่ายการมีส่วนร่วมต่างๆ ในการขับเคลื่อนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ให้มากขึ้น

กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์อนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของ
 ประชาชนบ้านคาลำ ตำบลเขาขาว อำเภอลง จังหวัดสตูล เหล่านี้ผู้ส่งสารได้สื่อสารทั้งแบบ
 1) การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to Face Communication) โดยการผู้บุคคลและการสื่อสารใน
 การประชุม 2) การสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า (Interposed Communication) เอกสาร สื่อสารออนไลน์
 โซเชียลมีเดีย และอื่นๆ

ภาพที่ 4.6 การประชาสัมพันธ์ผ่านรายการชุมชนคนสตูล สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
 จังหวัดสตูล Live Radio -FM95.5 MHz

ภาพที่ 4.7 การประชาสัมพันธ์ผ่านทางรายการทีวีช่อง Hikmah Chal และ Youtube live

ต.นงอ.เมือง จ.สตูล

เนื่องจากการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นการเริ่มต้นการส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในชุมชนโดยแท้จริง จึงมีผู้ส่งสารและได้นำรูปแบบการสื่อสารทุกระดับมาใช้ในการขับเคลื่อนให้เกิด “กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ในทุกๆปี มีการจัดกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติและให้ความสำคัญกับผู้ส่งสารทุกระดับเพราะมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ส่งสารจากหนึ่งจะขยายต่อเป็นร้อยและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในการส่งเรื่องราวความสวยงามของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ผู้คน เรื่องราวที่มาพร้อมกับเรื่องเล่าในชุมชนให้คนต่างถิ่นได้สัมผัสด้วยความประทับใจ และจากผู้รับสารก็จะกลายเป็นผู้ส่งสารที่ดีในอนาคตก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ความรักใคร่ และการเห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น ดังนั้นผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

5.1.2 คุณสมบัติของผู้ส่งสาร

1) ผู้ส่งสารมีทักษะในการสื่อสาร (communication skills) ที่ต้องมีความสามารถ และชำนาญในการสื่อสาร คือ ทักษะในการเขียน การพูด การอ่าน การฟัง ความคิด และการใช้เหตุผล ทั้งนี้การถ่ายทอดการสื่อสารด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่จริงใจ ต่อผู้รับสาร

2) ผู้ส่งสารมีทัศนคติ (attitudes) ความมุ่งมั่นตั้งใจในแนวคิดส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เพื่อชุมชนและคนในชุมชน ผู้มาเยือนสัมผัสรับรู้ประทับใจ ทุกบริการและรอยยิ้มประกอบด้วย (1) การที่ผู้นำทัศนคติต่อตนเอง มีการประเมินตนเอง รวมถึงความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งจะทำให้ผู้ส่งสารประสบความสำเร็จในการสื่อสารได้ขยายไปยังกลุ่มต่างๆ (2) ทัศนคติต่อเรื่องที่จะสื่อสาร ด้วยความมุ่งมั่นและเพื่อส่วนรวม อย่างมีส่วนร่วมในการสื่อสารผู้ส่งสารจะต้องมีความเชื่อถือพอใจ ต่อเรื่องที่จะทำการสื่อสาร เพื่อให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ (3) ทัศนคติต่อผู้รับสาร ทัศนคติที่ผู้ส่งสารมีต่อผู้รับสาร จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการสื่อสาร และจะส่งผลถึงผลสำเร็จของการสื่อสารด้วย

3) ผู้ส่งสารมีทักษะความรู้ (knowledge) เนื่องจากผู้ส่งสารมีความเข้าใจเรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น ทรัพยากร วิถีวัฒนธรรมและความคุ้มค่าในการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยสามารถ

พัฒนาต่อไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงนำเรื่องที่จะสื่อสาร และความรู้ในเรื่องกระบวนการสื่อสารไปยังผู้รับสารเป็นอย่างดี

4) ผู้ส่งสารมีทักษะในระบบสังคม (social system) ด้วยลักษณะคนในชุมชนบ้านคาลาเป็นผู้มีอิทธิพลที่ดี น่ารัก ยิ้มแย้ม อีกทั้งสถานภาพทางสังคมของผู้ส่งสารเป็นที่ยอมรับ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร เป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว จึงส่งผลดีต่อการสื่อสาร

5) ผู้ส่งสารเข้าใจวัฒนธรรม (Culture) ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ ในชุมชนบ้านคาลา ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนได้อย่างแท้จริง

5.1.3 อุปสรรคที่เกิดจากผู้ส่งสาร กล่าวคือ กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ย่อมมีอุปสรรคในการสื่อสารเนื่องจาก

- 1) ผู้ส่งสารขาดความรู้ความสามารถในการสื่อสารออนไลน์และโซเชียลมีเดีย
- 2) ผู้ส่งสารใช้วิธีการถ่ายทอดและการนำเสนอที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากผู้ส่งสารแต่ละคนในกลุ่มญาติสนิท มิตรสหายที่ใกล้ชิดหรือชาวบ้านในชุมชนยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการสื่อสารจึงส่งผลต่อการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมหรือการใช้คำและข้อความที่ไม่เหมาะสมได้
- 3) ผู้ส่งสารบางกลุ่มขาดความบกพร่องในการวิเคราะห์ผู้รับสารและการเท่าทันสื่อ

“...เริ่มต้นแนวคิดที่กระผมได้สังเกตเห็นความเป็นอยู่ที่น้องชาวบ้านในชุมชนบ้านคาลาดำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีวิถีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไม่เหมือนกับวิถีชีวิตดังเช่นในอดีตที่เคยได้เห็น คือ ปัจจุบันนี้ชาวบ้านชุมชนอาศัยอยู่ด้วยกันแบบต่างคนต่างอยู่ ไม่มีความรักสามัคคีเหมือนกับในอดีตที่ทุกคนในหมู่บ้านอยู่ด้วยกันบนพื้นฐานความรู้รักสามัคคี มีอะไรก็ช่วยเหลือแบ่งกัน เช่น ถ้ามีการทำนาก็มีการลงแขกกัน พอถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็มีการลงแขกช่วยเหลือกัน แม้กระทั่งการย้ายตำแหน่งของบ้านที่เป็นทรงลักษณะมิได้ดูน ก็แค่ต้มถั่วเขียวแล้วก็บอกเพื่อนบ้านมาช่วยแบกหาม ย้ายตำแหน่งกันได้สบาย ไม่มีการจ้าง แต่สำหรับปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะทำอะไรต้องมีการพูดถึงเรื่องเงินก่อนหรือต้องจ้างเท่านั้นจึงจะมีการช่วยเหลือ แม้กระทั่งเป็นญาติพี่น้องใกล้ชิดก็มีความห่างหายไป กระผมจึงคิดที่จะหากิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันเหมือนกับผู้เฒ่าผู้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ที่มีการช่วยเหลือด้วยความเต็มใจอย่างเต็มกำลังความสามารถของแต่ละคนจึงคิดจัด “กิจกรรมทีมเฒ่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรัก

กันเหมือนคนแต่แรก” เพื่อให้ญาติพี่น้องชุมชนบ้านคาลาได้มาร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในชุมชนให้เกิดขึ้นดังเช่นในอดีต...”

(มहाญ โปธิด, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...ทบทวนด้วยตัวเองอย่างหนัก ศึกษาข้อมูลและคิดหาแนวทางด้วยตนเอง จนได้ตัดสินใจหาแนวร่วมในการจัด “กิจกรรมทิมเมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” โดยเริ่มพูดคุยกับ พี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว และญาติพี่น้อง ไกลชิดและผู้นำในชุมชนคนอื่นๆ ...”

(มहाญ โปธิด, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

จากการวิเคราะห์ผลจากการสื่อสารสรุปได้ว่า ผู้ส่งสารเพื่อการสื่อสารส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล นั้นแบ่งออกเป็น

1) ผู้ส่งสารภายใน ประกอบด้วย

(1.1) นายมหาญ โปธิด/ชุมชน

(1.2) กลุ่มภาคีเครือข่าย อาทิ กลุ่มญาติสนิท กลุ่มเพื่อนสนิท

(1.3) ชาวบ้านในชุมชน

(1.4) ผู้นำศาสนา ในการสื่อสารตั้งแต่เริ่มต้นแนวคิดจนเกิด “กิจกรรมทิมเมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” แต่เป็นการรวมพลังของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมมากมายด้วยการสื่อสารเชิงรุก ด้วยการสร้างความเข้าใจทุกกลุ่มระดับ

2) ผู้ส่งสารภายนอก ประกอบด้วย

(2.1) หน่วยงานภาครัฐ อาทิ ที่ว่าการอำเภอละงู, สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดสตูล, วัฒนธรรมจังหวัดสตูล, องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเป็นต้น

(2.2) สื่อมวลชน ประกอบด้วยสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อทีวี และสื่อออนไลน์

(2.3) นักท่องเที่ยว และ

(2.4) นักวิชาการ ในการเป็นผู้ส่งสารส่งต่อเรื่องราว เรื่องเล่าในชุมชน ความสวยงาม “กิจกรรมทิมเมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ที่ประทับใจไปยังช่องทางต่างๆ จึงทำให้มีการพัฒนากิจกรรมไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่รู้จักมากขึ้น

3) สารในกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์อนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า
ของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู

ผลการศึกษาวิจัยได้ข้อมูลตรงกันว่า สารในกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์
วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู มีการกำหนดเนื้อหา
สารและข่าวสารเป็นระยะประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของชุมชน ตำบลเขาขาว 2) ทรัพยากรใน
ชุมชนบ้านดาหลา 3) วิถีวัฒนธรรมชุมชน 4) ภูมิปัญญาชุมชน 5) กิจกรรมทึ่มเม่ารวมญาติสืบสาน
วัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก โดยมีการสาธิต การทำข้าวเม่า
เริ่มตั้งแต่ การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งบันทึกเป็นวิดีโอแล้วนำมาเปิดให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรม
ได้รับชม และสาธิตการทำข้าวเม่า ที่เก็บเกี่ยวมาแล้วมาแปรรูปเป็นอาหารแต่ละชนิดตาม
ความสามารถและความต้องการของผู้รับประทาน เช่นบางคนก็นำไปทำของหวาน บางคนอาจแปรร
รูปเป็นขนมกินเล่นต่างๆ

ภาพที่ 4.8 ประชาสัมพันธ์การจัดงานทึ่มเม่าบนไวเนล

สตูล สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน “ทิมเมา” รวบรวมญาติ เผยแพร่ของดี สร้างรายได้ให้ชุมชน

🕒 January 15, 2018 👤 max max

ภาพที่ 4.9 การประชาสัมพันธ์สื่ออินเทอร์เน็ตเว็บไซต์

กล่าว เป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมการทำข้าวเมาไว้ให้ลูกหลานรุ่นหลังได้สืบทอดและระลึกถึงวัฒนธรรมโบราณที่มีค่าได้ปฏิบัติสืบไป อีกทั้งยังส่งเสริมความสามัคคีของคนในท้องถิ่น ส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นหลังได้อนุรักษ์ประเพณีการทำเมาเอาไว้

นางสุวรรณ แควยหา อายุ 65 ปีชาวบ้าน 7 ต.เขาขาว อ.ละยู กล่าวว่าคนรุ่นก่อนที่ถ่ายทอดมาด้วยการสร้างต้นแบบวิธีคิดที่ดีให้กับพวกเราได้รำลึกถึงความรักความสัมพันธ์การช่วยเหลือเอื้ออาทรกันระหว่างญาติพี่น้องให้เหนียว

ภาพที่ 4.10 การประชาสัมพันธ์สื่ออินเทอร์เน็ต Facebook

“...สารที่ถูกส่งไปหากเป็นการขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมทีมเม่า โดยผมจะใช้
นโยบายการบริหารจัดการแบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีการตั้งคณะทำงานในแต่ละฝ่ายขึ้น แล้วทำความเข้าใจร่วมกัน แล้วใช้ความถี่และความสม่ำเสมอในการสร้างความเข้าใจร่วมกันของคณะทำงาน...”
(มहाอายุ โพธิ์คอก, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...บังมาอายุ โพธิ์คอก มาปรึกษาเรื่อง วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมทีมเม่ารวม
ญาติกับผมเองผมเห็นด้วยและอยากให้เกิดขึ้นอีก และควรจัดดีกว่าปีที่แล้ว โดยใช้ประสบการณ์จาก
ปีที่แล้วมา สังเคราะห์ วิเคราะห์ ดูว่าขาดตกบกพร่องตรงไหน แล้วหาวิธีแก้ โดยใช้เครือข่ายที่บังมา
อายุ มีเข้ามาช่วย ผมว่าน่าจะดี...”
(สุรวินท์ ดึงหวัง, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...ตอนที่พี่มาอายุ เข้ามาปรึกษาแนวทางการยกระดับกิจกรรมทีมเม่ารวมญาติให้
เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านคาหล่า ก็มีความกังวล
อยู่ไม่น้อยเพราะต้องทำให้เป็นระบบและยั่งยืนแต่ด้วยการร่วมมือจากหลายภาคส่วนและสร้างความ
เข้าใจ สร้างความเชื่อมั่นคิดว่าคงจะเป็นไปได้เป็นอย่างมาก ...”
(อาบาส เกษา, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...เราใช้กิจกรรมทีมเม่ารวมญาติเป็นช่องทางการสื่อสารเรื่องราวในชุมชน ให้
เกิดการพัฒนารักความสามัคคีให้พี่น้องชาวคาหล่า และคนในจังหวัดสตูลได้ศึกษาเรียนรู้
วัฒนธรรมเก่าแก่ของชุมชนเรา ...”
(ณรงค์ศักดิ์ คลภาวิจิตร, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...การสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชนที่ส่งผลดีต่อการยกระดับคุณค่าของ กิจกรรมทีมแม่ของพี่น้องชาวบ้านคาหล่า แล้วก็นำมาบอกต่อส่งต่อสื่อสารกัน ให้เป็นส่วนหนึ่งของ กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดสตูล โดยให้คนที่รู้หรือไอทีไปพูดคุยและสื่อสารต่อในสังคม ออนไลน์...”

(สิริวุฒิ ยูน้อย , สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2563)

จากการศึกษาสรุปได้ว่า สารและเนื้อหาข่าวสาร เพื่อสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรม การทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล นั้น ผ่านกระบวนการ วางแผนและรูปแบบสาร ประกอบกับการนำเนื้อหาสารจากเครือข่ายญาติสนิท มิตรสหาย ของนายมาหาญ โพธิ์ดก ผ่านช่องทางต่างๆ ใช้สื่อสารผ่านภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม มีการจัดการ ประเด็นสารเพื่อทำการสื่อสารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและ สามารถให้กระบวนการสื่อสารเป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี ประกอบไปด้วย ประเด็น ที่มาของกิจกรรมทีมแม่และนโยบายการจัดกิจกรรมพร้อมทั้งใช้กลยุทธ์การมีส่วนร่วมจากเครือข่าย ต่างๆที่มีความหลากหลาย และประเด็นพลังในการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

4) ช่องทางการสื่อสาร จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารผ่านช่องทาง 2 รูปแบบ ประกอบด้วย การสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ เนื่องจากการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรม การทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เริ่มต้นจากนายมา หาญโพธิ์ดกและญาติสนิท มิตรสหายที่ใกล้ชิดและคนในชุมชนท้องถิ่นและพลังของคนในชุมชน การสื่อสารในช่วงแรกเป็นกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิม ที่ใช้ความสัมพันธ์ ความตั้งใจในการ จัดกิจกรรมทีมมารวมญาติมาพูดคุยกันอย่างเข้าใจ เปิดใจคุยกันระหว่างบุคคลจนเกิดการส่งต่อ ข่าวสารผ่านช่องทางสื่อมากมาย ดังนี้

4.1 สื่อชุมชน ได้แก่ มีการสื่อสารผ่าน หอกระจายข่าว หรือเสียงตามสาย ของชุมชน หรือแม้กระทั่งหอกระจายข่าวมัสยิดแต่ละหมู่บ้าน ในการเผยแพร่ข่าวสารในชุมชนด้วย วิธีการสื่อสารผ่านเสียงตามสายจะเป็นในลักษณะแจ้งข่าวสารให้ชาวบ้านเข้าร่วมประชุมหรือ กิจกรรมที่จัดขึ้น แจ้งข่าวสารเมื่อมีการต้อนรับผู้มาเยือน นักวิชาการ สื่อมวลชน เพื่อให้ชาวบ้านได้ ต้อนรับและต้อนรับญาติต่างพื้นที่มาเยือน รวมถึงข่าวสารจากราชการเพื่อให้ประชาชนรับรู้สิทธิ หรือ ร่วมกิจกรรมการประชาสัมพันธ์การเข้าร่วม การประชุม การแจ้งเรื่องด่วนในชุมชน และการเผยแพร่ ข่าวสารทั่วไป โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการส่งสาร ก็ือนายมาหาญ โพธิ์ดก/ผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายใน ชุมชน

4.2 การประชุม จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการการประชุมแบบเป็นในรูปแบบการการหรือแนวทางการพัฒนากิจกรรมทีมแม่ โดยคณะผู้จัดกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่หรือร่วมกับภาคีเครือข่ายที่นำมาหาญ โพธิ์ดก

ภาพที่ 4.11 การประชุมกับกลุ่มเครือข่ายญาติใกล้ชิดและญาติที่ไกลออกไป

4.2.1 บอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน โดยส่วนใหญ่จะติดตั้ง ณ ที่ทำการชุมชน ด้วยการติดโปสเตอร์ ประกาศ การเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป การณรงค์ เชิญชวน

4.2.2 สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว จดหมาย การออกจดหมายเวียน เพื่อแจ้งให้คณะกรรมการจัดกิจกรรมในชุมชนได้รับทราบการแจ้งข่าวสารหรือเข้าร่วมประชุม

ภาพที่ 4.12 หน่วยงานเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมทีมแม่

ภาพที่ 4.13 ประชาสัมพันธ์การจัดงานทีมแม่ผ่านเพจ สลัดพาเที่ยว

กำหนดการ	
กิจกรรม “ทีมแม่ร่วมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ครั้งที่ ๕	
วันพุธ ที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓	
ณ บ้านเลขที่ ๑๘ หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล	
(ชุมชนบ้านคาสา ไก๋มยอติเยะซาน)	
โทร ๐๘๖ ๘๕๕ ๘๘๘๘	
เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น.	ชมการแสดงดนตรีวงโรงเรียนกำแพงวิทยา
เวลา ๑๑.๐๐-๑๒.๓๐ น.	ชมการแสดงดนตรี ปิ๊ต กิ๊ตนาบารา
เวลา ๑๒.๓๐-๑๓.๐๐ น.	พบนายเจตนา เหมบุญ ผอ.ส่วนวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศและการข่าว กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบสวน DSI
เวลา ๑๓.๐๐-๑๓.๓๐ น.	พบนายอรุณ ชูมาจิ ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล
เวลา ๑๓.๓๐-๑๓.๕๐ น.	พบพระครูสุนทรธรรมนิเทศ์ ผจก. วัดธานีปเฉลิม จ.สตูล
เวลา ๑๓.๕๐-๑๔.๑๐ น.	พบนายธานี หะยีมะลาและ นายอับดุลอะลู
เวลา ๑๔.๑๐-๑๔.๓๐ น.	ชมการแสดงนักเรียนโรงเรียนกำแพงวิทยา
เวลา ๑๔.๓๐-๑๔.๕๐ น.	กล่าวรายงานโดย นายสุโหล ไพรัตน์
เวลา ๑๔.๕๐ น.	พิธีเปิดโดย นายเอกรัฐ หลีเส้น ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล
หมายเหตุ	
-กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม	
-มีอาหารคาวหวาน บริการตลอดงาน	

ภาพที่ 4.14 สื่อกำหนดการจัดกิจกรรมทีมแม่

4.3 สื่อบุคคล เป็นการสื่อสารขั้นพื้นฐานที่คนทั่วไปใช้ในการสื่อสารในชุมชน โดยวิธีการสื่อสารแบบปากต่อปากจากการพบปะพูดคุย มีเนื้อหาในการสนทนา การชักชวนเชิญชวน บอกกล่าวให้สมาชิกในชุมชนมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นทั้งในและนอกชุมชน

ภาพที่ 4.15 สื่อบุคคลให้สัมภาษณ์ผ่านประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล

4.4 สื่อสารมวลชนการสื่อสารผ่านสื่อและช่องทางได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เคเบิลทีวีและวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนขอเข้ามาถ่ายทำ และสื่อสารการจัด “กิจกรรมทีมแม่ร่วมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกัน เหมือนคนแต่แรก” ในพื้นที่

ภาพที่ 4.16 ให้สัมภาษณ์ผ่านเครือข่ายสื่อสารมวลชนช่องต่างๆ

ภาพที่ 4.17 ประชาสัมพันธ์การจัดงานทิ่มเม่าผ่าน เพจ สลัดพาเที่ยว

4.5 สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์สามารถดูผ่านช่องทางส่วนใหญ่คือ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต (Tablet) โซเชียลเน็ตเวิร์ก (Social networking) ส่วนใหญ่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูงและการสร้างรายได้จากการขายสินค้า เว็บไซต์ (Website) สื่อส่วนบุคคลบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ในการสื่อสารการจัด “กิจกรรมทิ่มเมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก”

“...เรามีการสื่อสารที่หลากหลายทั้งสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ การประชุม การกิจกรรมทีมเมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก สื่อสารทั้งออนไลน์ช่องทางต่างๆ ก็แชร์กัน...”

(มาหาญ โพธิ์คก, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...เราสามารถสมัครช่องยูทูปให้เป็นช่องของเราเองก็ได้ เพื่อที่จะได้ใส่ข้อมูล กิจกรรมทีมเมารวมญาติของชุมชนบ้านเราไปในนั้นได้ เพื่อใครต้องการศึกษาข้อมูล...”

(ประเวช จี๊จวบ, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...เดี๋ยวนี้สำหรับการสื่อสารนั้นง่ายมากเพราะมีช่องทางการสื่อสารที่ทรงพลัง อย่างเฟซบุ๊ก ที่สามารถช่วยสื่อสารกิจกรรมของชุมชนต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและรวดเร็วด้วย...”

(กอเต็ม ชำนาญเพาะ, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...มีข่าวสารอะไรที่มาหาญ โพธิ์คกจะแจ้งให้ชาวบ้านดาหลำทราบ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมทีมเม่า ตามความคิดเห็น สร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำกิจกรรมและขอความร่วมมือในการสื่อสารสนับสนุนการจัดกิจกรรมทีมเม่าบ้านเราด้วย ...”

(ณัฐกร หมิ่นพันธ์, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...เรื่องราวข่าวสารที่สำคัญกิจกรรมทีมเมารวมญาติ มีการประกาศจากสถานีวิทยุ 95.50 MHz ชาวบ้านจะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทั่วถึงกัน ...”

(จรรณศักดิ์ นิโกบ, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

จากการศึกษาพบว่า ช่องทางการสื่อสารยังคงใช้การสื่อสารที่หลากหลายเพื่ออำนวยความสะดวกในการสื่อสาร เนื่องจากการทำงานการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นการสื่อสารหลายระดับ ตั้งแต่ขับเคลื่อนตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความมั่นคงและยั่งยืน รวมถึงสร้างความประทับใจของผู้ที่มาเยือน ในการกระจายข่าว สื่อสารประชาสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนและด้วยกับชาวบ้าน และหน่วยงานภายนอก รวมถึงนักท่องเที่ยว ทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ตามยุคที่เปลี่ยนไป ให้เกิดความเข้าใจและการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้กิจกรรมทีมเมารวมญาติ มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายแต่ความดีในการนำเสนอ รวมถึงเนื้อหาสาระในการ

นำเสนอไม่ได้มีการตรวจและคัดกรองในการนำเสนอแต่ละครั้งใจความสำคัญที่สื่อสารเท่านั้น แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังให้แก่สมาชิกในหมู่บ้านและชุมชน จึงเกิดเป็นอุปสรรคสำคัญในการสื่อสารมากในอนาคต จึงมีความคาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายอื่นๆ ในเรื่องนี้ต่อไป

5) ผู้รับสารในระบบการสื่อสาร

ผลการวิจัยกระบวนการของผู้รับสารเพื่อสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลโดยรวมจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเสียงส่วนใหญ่พบว่า ผู้รับสารเป็นส่วนสำคัญของการทำให้เกิดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ผ่านข่าวสาร (Massage) ที่ได้ถูกถ่ายทอดมายังผู้รับข่าวสาร (Receivers) ผ่านสื่อกลาง (Media) ในช่องทางการสื่อสาร (Communication Channels) ประเภทต่างๆ ทั้งนี้มีปฏิกิริยาตอบสนองกลับไปยังผู้ส่งข่าวสารซึ่งอยู่ในการแสดงทัศนะ และแนวคิดหนุนเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น สามารถแบ่งประเภทของผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารเพื่อสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ได้ดังนี้

5.1 ประเภทของผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารออกเป็น

1) ผู้รับสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นกระบวนการสื่อสารของผู้รับสารซึ่งประสิทธิภาพในการสื่อสารยังขึ้นอยู่กับ การเข้ารหัส (encoding) ของผู้ส่งสารและการถอดรหัส (decoding) ของผู้รับสารด้วย ทั้งนี้ อยู่กับลักษณะของการสื่อสารว่าจะเป็นการบอกกล่าวหรือให้ความรู้ การซักถามหรือสัมภาษณ์ การแลกเปลี่ยน ความรู้ และทัศนคติ ผู้รับสารได้รับสารด้วยแนวคิดและกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ที่ต้องแลกเปลี่ยนแนวคิด ทัศนคติร่วมกันเพื่อจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ให้เกิดขึ้นที่ส่งผลดีต่อ 1) คุณภาพชีวิตของชาวบ้าน 2) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น 3) การรักษาให้คงอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมของคนในชุมชน 4) การสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน 5) การสร้างการห่วงแหนสำนึกรักบ้านเกิด โดยมีผู้รับสารสื่อสารกันระหว่างบุคคลในการสื่อสารเรื่องราวเหล่านี้ ผู้รับสารจึงสามารถเป็นผู้ส่งสารที่มีคุณภาพได้ โดยเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลพูดคุยแนวคิดหาแนวร่วมและประเมินทิศทางความเป็นไปได้ในการผลักดันการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ในการสื่อสารเรื่องราวข่าวสารทั้งผลกระทบเชิงบวกในการจัดกิจกรรมที่มเม่าเพื่อกระตุ้นความรู้ในเรื่องที่ต้องการสื่อสาร เนื่องจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสัมผัสวิถีชีวิต จึงทำให้กลุ่ม

ต่างๆมีการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในกลุ่มเพื่อเอื้อในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกันและมีการสื่อสารระหว่างบุคคลข้ามกลุ่มในการส่งต่อกิจกรรมและดูแลผู้มาเยือนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

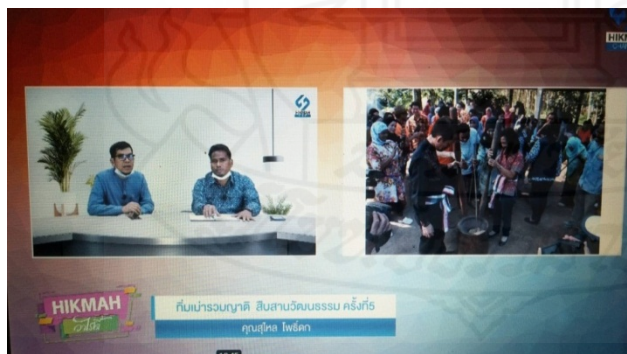
ภาพที่ 4.18 นายเอกรัฐ หลีเส็น ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ร่วมงานกิจกรรมทีมเมารวมญาติ

2) ผู้รับสารในการสื่อสารกลุ่มเล็ก เป็นการรับสารภายใต้กลุ่มเล็กๆประเภทเดียวกัน ผู้รับสารของการสื่อสารลักษณะที่เหมือนกัน (homogeneous) ให้ความรู้หรือการสื่อสารที่มีลักษณะแลกเปลี่ยนความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ประกอบไปด้วยกลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน 2) กลุ่มเครือข่ายญาติใกล้ชิด 3) กลุ่มเพื่อนสนิทมิตรสหายใกล้ชิด 4) กลุ่มเครือข่ายราชการองค์กรราชการในท้องถิ่น

ภาพที่ 4.19 และภาพที่ 4.20 กลุ่มญาติๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรมทึ่มเม่ารวมญาติ

3) ผู้รับสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่ เป็นกระบวนการสื่อสารของผู้รับสาร เป็นการขยายผลการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล สามารถแบ่งกลุ่มการสื่อสารออกเป็น (3.1) ผู้รับสารในการสื่อสารสาธารณะเป็นผู้รับสารในงานกิจกรรมทึ่มเม่ารวมญาติที่จัดขึ้นเพื่อให้กลุ่มญาติสนิทมิตรสหายที่ได้ร่วมกันจัดขึ้น (3.2) ผู้รับสารในการสื่อสารมวลชนเป็นผู้รับสารที่รับจากสื่อทีวี สื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย รายการผ่านสถานีวิทยุท้องถิ่น เป็นต้น

ภาพที่ 4.21 และภาพที่ 4.22 ออกรายการทีวีของ HIKMAH ต.लग อ.เมือง จ.สตูล

5.2 อุปสรรคที่เกิดจากผู้รับสาร เพื่อการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ย่อมมีอุปสรรคในการสื่อสารเนื่องจาก

- 1) ผู้รับสารมีความคาดหวังในการสื่อสารสูงเกินไป ซึ่งอาจยังเป็นข้อจำกัดในการส่งสารของผู้ส่งสาร
- 2) ผู้ส่งสารใช้วิธีการถ่ายทอดและการนำเสนอที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากผู้ส่งสารยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการสื่อสารจึงส่งผลต่อการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมหรือการใช้คำและข้อความที่ไม่เหมาะสม
- 3) ผู้รับสารขาดความพร้อมที่จะรับสารและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมที่มามีความคราคเคลื่อนคือยังเข้าใจว่าจัดไปแล้วปีที่ผ่านมามีปีนี้จะไม่จัด หรือ จัดปีเว้นปี

5.3 ประเภทผู้รับสารจำแนกตามผลกระทบของการสื่อสารแบ่งออกเป็น

- 1) ผู้รับสารตามกลุ่มเป้าหมาย ในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับสารตามประเภทดังนี้คือ

1.1 กลุ่มผู้รับสารภายในประกอบไปด้วย 1) กลุ่มญาติใกล้ชิด 2) กลุ่มเพื่อนสนิทมิตรสหาย 3) ผู้นำศาสนา 4) กลุ่มสมาชิกชุมชนบ้านดาหลา 5) ชาวบ้านในชุมชนเขาขาว

1.2 กลุ่มผู้รับสารภายนอก ประกอบไปด้วย 1) ภาาติเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 2) กลุ่มนักวิชาการ

2) ผู้รับสารทั่วไป ในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นบุคคลทั่วไปที่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการจัด “กิจกรรมที่มาร่วมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” โดยสร้างความสนุก ความบันเทิง มีความรู้สึทศนคติที่ดีต่อ บุคคลทรัพยากรธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรมของชาวบ้าน ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลได้

“...ผู้ส่งสารเริ่มจาก 1 คน เพิ่มจำนวนเป็น 2 คน และเป็นร้อยก็จากผู้รับสารและเห็นความสำคัญที่แท้จริงมีการส่งต่อข่าวสาร เป็นกระบอกเสียงให้คนในชุมชนต่างชุมชนได้รับรู้...”

(มาหาญ โพธิ์ดก, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...ผมเป็นผู้รับสารและกลายเป็นผู้ส่งสารแต่อย่างไรก็ังเป็นผู้รับสารในทุกวันทั้งนี้ชาวบ้านในชุมชนบ้านดาหลาคือผู้รับสารที่ดีและเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกในการสื่อสารการจัด

กิจกรรมทีมแม่รวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก และกลุ่มชาวบ้านต่างชุมชน...”

(สมชาย สิทธิยาสกุล, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2563)

“...ผู้รับสารเราเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้เรามีการพัฒนาข่าวสารและช่องทางการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสารด้วย ...”

(มัทนา โพธิ์ดก, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2563)

4.3 ผลการสื่อสารในกระบวนการสื่อสาร

ผลการวิจัยผลการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละบุรี จังหวัดสตูล ผลโดยรวมจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเสียงส่วนใหญ่พบว่า การดำเนินการสื่อสารตามวัตถุประสงค์จากปีที่ 1 ถึง ปีที่ 5 มีพัฒนาการที่จากจุดเริ่มต้นการก่อตั้งกลุ่มญาติใกล้ชิดจนเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นบ้านเกาะเกล ผืนก้ำลึงคนในชุมชนมาจัดกิจกรรมทีมแม่รวมญาติให้มากขึ้น ผลักดันหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของคนในชุมชนมากขึ้น กิจกรรมทีมแม่รวมญาติทำให้คนภายนอกรู้จักมากขึ้น จากการสื่อสารประชาสัมพันธ์ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นเมืองบ้านเกาะเกล และผู้มีรายได้น้อย แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด -19 ทำให้ผลประกอบการขายขนมลดลง แต่การสื่อสารยังไม่หยุดนิ่งทั้งภายในและภายนอกทั้งการสื่อสารดั้งเดิมและสื่อใหม่ในการดำเนินกิจกรรมทีมแม่รวมญาติที่ไม่ให้ห่างหายไปไหน

“...ผลจากการสื่อสารนอกจากการทำกิจกรรมทีมแม่รวมญาติให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก เกิดคำติชมในการพัฒนาคือเสียงสะท้อนให้การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละบุรี จังหวัดสตูล ต้องไปต่อและพัฒนาทุกรูปแบบ และการสื่อสารที่ดีให้แก่คนในชุมชน...”

(มัทนา โพธิ์ดก, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...จากการดำเนินกิจกรรมจากคนที่จับกลุ่มคุยเรื่องการจัดกิจกรรมทีมแม่รวมญาติ มีไม่กี่คนที่เกิดการเข้าใจขึ้นจริง อาจไม่ใหญ่มากแต่ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และต้องพัฒนาการ

สื่อสารสมัยใหม่เข้ามาด้วยได้เท่าทันและทันการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของ การท่องเที่ยวชุมชนที่ยั่งยืน ...”

(อรุณ อุมางิ , สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

“...เราเห็นการร่วมกลุ่มของชาวบ้านในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เห็นชาวบ้านมีความกระตือรือร้น ในการติดตามข่าวสาร และต้อนรับชาวบ้านต่างชุมชนเท่านี้คือฉัน ถือว่าดีมากแล้ว ...”

(วรรณาสำเร, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

“...ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจ และประทับใจไม่แพ้คนที่ทำหน้าที่หลักในการจัด กิจกรรมทีมแม่รวมญาติ เมื่อได้รับคำชม ทั้งเรื่องอาหารที่อร่อย อิงจากความรักความสามัคคีของคน ในชุมชนของบ้านเรา วัฒนธรรมที่อบอุ่น ไม่ตรีที่ตี...”

(เจตนา เหมมุน, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

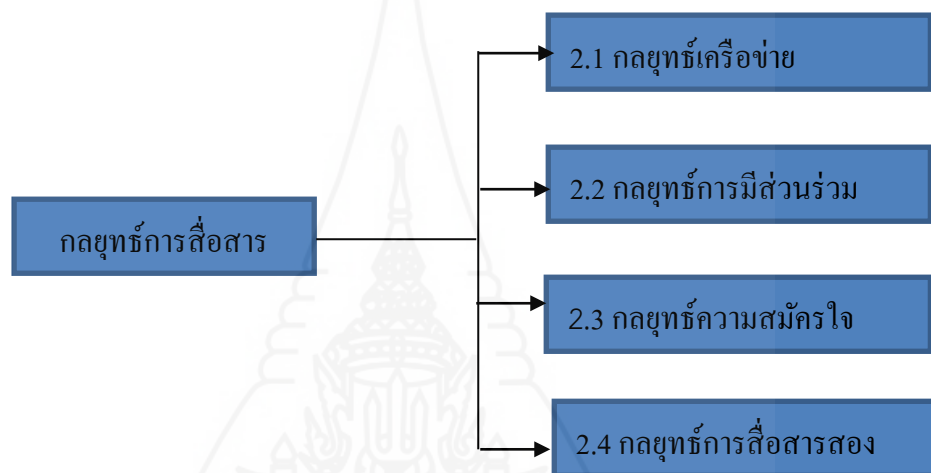
“...การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูล สร้างความหวังในการสร้างรายได้ให้ชาวบ้านเพิ่มขึ้น กระตุ้น เศรษฐกิจในชุมชนได้ คาดว่า สถานการณ์โควิดดีขึ้น การขายขนมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนม พื้นที่บ้านเกาะเกล กลับมาขายได้ปกติ...”

(สุรศักดิ์ สลิมีน, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

จากการศึกษาสรุปได้ว่า เกี่ยวกับ กระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรม การทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูล เป็นกระบวนการ สื่อสารที่มีความสำคัญในการเริ่มต้นกลุ่มกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นเมืองบ้านเกาะเกลและ กลุ่มญาติใกล้ชิดของนายมาหาญ โพธิ์ดก โดยใช้การสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสื่อสารใน ทุกกระบวนการ ถึงแม้คนในชุมชนยังการรู้ความสามารถในการสื่อสารแต่มีการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาร่วมกันจึงทำให้กระบวนการสื่อสารพัฒนาขึ้นจนทำให้กิจกรรมทีมแม่รวมญาติให้พี่น้องรัก กันเหมือนคนแต่แรกไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนโดยเกิดจากชุมชนเองเป็นคนคิด ขึ้น เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนได้ในปัจจุบันและผู้นำยังไม่หยุดพัฒนาและส่งเสริมจัดหา ปัจจัยใจให้คนในชุมชนติดต่อวุดด้านการสื่อสารในอนาคตเพราะเห็นความสำคัญและเป็นโอกาสให้ ชุมชนก้าวทันโลก ก้าวทันเศรษฐกิจมิติใหม่

ส่วนที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์การสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีผลการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เครือข่าย 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม 3) กลยุทธ์ความสมัครใจ 4) กลยุทธ์ในการสื่อสารสองทาง สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 4.23 กลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ผลการวิจัยได้ข้อมูลกลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กลยุทธ์เครือข่าย โดยนายมาหาญ โพธิ์คก อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกชาวมุสลิมบ้านดาหล่า รวมกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ได้แก่ 1) เครือข่ายญาติใกล้ชิด 2) เครือข่ายเพื่อนสนิท 3) เครือข่ายองค์กรภาครัฐและเอกชน และ 4) กลุ่มเครือข่ายชาวมุสลิมบ้านดาหล่า

2.2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โดยนายมาหาญ โพธิ์คก มีการใช้การมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ

1) การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น/มุสลิมบ้านดาหล่า เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารนโยบายทั้งในและภายนอกในการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหล่า

2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นเมืองบ้านเกาะแกล สื่อสารกิจกรรมการอนุรักษ์ กิจกรรมทำขนมต่างๆแปรรูปข้าวเม่าไปเป็นอาหารแต่ละชนิด

2.3 กลยุทธ์ความสนใจ ซึ่งนายมาหาญ โพธิ์ดก ได้ใช้การสื่อสารขอความร่วมมือจากสมาชิกของคนในชุมชนด้วยความสนใจโดยใช้วิธีการสื่อสารไปยังสมาชิกในชุมชนซึ่งเป็นผู้รับสาร โดยพูดให้เห็นประโยชน์ร่วมกันหลังจากได้จัดกิจกรรมที่มาร่วมญาติให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ว่าทุกคนจะได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร 2.4 กลยุทธ์การสื่อสารสองทาง โดยคณะกรรมการผู้จัดกิจกรรมมีการประชุมร่วมกับที่ปรึกษา และมีการปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ทั้งนี้การประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมกับบุคคลภายในชุมชน จึงเป็นการประชุมที่มีลักษณะเป็นทางการ ซึ่งทางคณะกรรมการฯ จะร่วมพูดคุยเพื่อปรึกษาหารือกันอย่างอิสระเสรี เนื่องจากมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันทุกคน ดังนั้นการสื่อสารในสถานการณ์นี้จึงเป็นการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการที่มีปฏิกิริยาตอบโต้มาก

2.1 กลยุทธ์เครือข่าย

จากการศึกษาพบว่า เกิดจากแนวคิดของนายมาหาญ โพธิ์ดก โดยการใช้สื่อสารแนวคิดและอุดมการณ์ ในการส่งเสริมให้ชุมชนมีความรักความสามัคคี โดยคนในชุมชนบ้านดาหลา และสื่อสารส่งต่อกันจนเกิดเป็นกลุ่มวิสาหกิจการทำขนมพื้นเมืองบ้านเกาะแกลและสามารถต่อยอดกิจกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้กลยุทธ์การมีเครือข่าย ประกอบไปด้วย 1) เครือข่ายญาติใกล้ชิด 2) เครือข่ายเพื่อนสนิท 3) เครือข่ายองค์กรภาครัฐและเอกชน 4) กลุ่มเครือข่ายชาวบ้านชุมชนบ้านดาหลา จากกลุ่มเล็กเป็นการสื่อสารที่เกิดผู้ส่งสารเพิ่มมากขึ้น ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มญาติใกล้ชิด 2) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน 3) กลุ่มวิสาหกิจการทำขนมพื้นเมืองบ้านเกาะแกล เนื่องจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสัมผัสวิถีชีวิต จึงทำให้กลุ่มต่างๆมีการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในกลุ่มเพื่อเอื้อในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกันและมีการสื่อสารระหว่างบุคคลข้ามกลุ่มในการส่งต่อกิจกรรมและดูแลผู้มาเยือนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ได้นำแนวคิดจากการวางแผนการสื่อสารและการเดินทางสื่อสารระหว่างบุคคล ขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ จนเกิดเป็นการสื่อสารกลุ่มใหญ่มากขึ้นตามลำดับมีการพูดคุยในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มอาชีพต่างๆ พร้อมทั้งมีการประชุมหมู่บ้านดาหลา เมื่อขั้นตอนการสื่อสารภายในชุมชนได้ผลตอบรับและดำเนินกิจกรรมที่มาร่วมญาติแล้ว ผู้นำท้องถิ่น/ชุมชนได้ดำเนินการสื่อสารประสานหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเกิดเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นเมืองบ้านเกาะแกล ในการเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนมากขึ้น จนเกิดเป็นการรวมตัวของเครือข่ายชาวบ้านชุมชนบ้านดาหลา โดยการใช้สื่อสารอนุรักษ์การทำข้าวเม่า ตำบลเขาขาว อำเภอ ละงู จังหวัดสตูล

“...เครือข่ายมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนกิจกรรมทีมแม่ร่วมญาติให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก หากไม่มีเครือข่ายการดำเนินกิจกรรมการสื่อสารอนุรักษ์การทำข้าวเม่าซึ่งเป็นกลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาหล้า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลกิจกรรมที่มาช่วยส่งเสริมให้พี่น้องในชุมชนได้มีความรักความสามัคคีคงเกิดขึ้นได้ยาก...”

(มहाญ โปธิดก, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...เรารวมกลุ่มจากการพูดคุย การสื่อสารที่มีความต่อเนื่อง พยายามหาแนวทางและเครือข่ายอื่นๆ มาช่วยขับเคลื่อนและผลักดันให้กิจกรรมทีมแม่ได้เกิดความสำเร็จให้มากที่สุด...”

(ประชา จิวจบ, สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2563)

“...การใช้เครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กับผู้จัดการกิจกรรมการอนุรักษ์การทำข้าวเม่าให้เป็นประโยชน์ย่อมมีผลให้งานประสบความสำเร็จได้มากที่สุดไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายนักวิชาการหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน...”

(กอเอิม หมินเหม, สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2563)

ภาพที่ 4.24 เครือข่ายนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมทีมแม่ร่วมญาติ

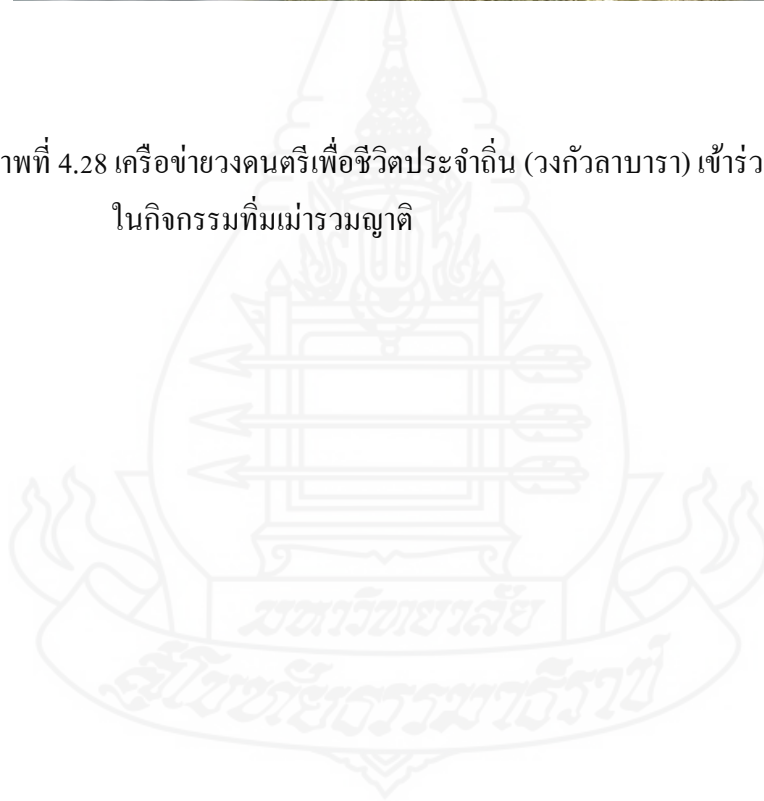

ภาพที่ 4.25 ภาพที่ 4.26 และภาพที่ 4.27 เครื่องดนตรีนักเรียนที่เข้าร่วมแสดงชุดต่างๆ

ในกิจกรรมทีมมารวมญาติ

ภาพที่ 4.28 เครื่องข่าวงดนตรีเพื่อชีวิตประจำถิ่น (วงกั่วลาบารา) เข้าร่วมการแสดง
ในกิจกรรมทีมมารวมญาติ

ภาพที่ 4.29 และภาพที่ 4.30 เครื่องดนตรีพื้นบ้าน (ร่อเง้ง) บ้านท่ายาง อ.ละงู จ.สตูล

ภาพที่ 4.31 เครือข่ายเพื่อนดีเอสไอ และรุ่นพี่ทหาร ที่เข้าร่วมกิจกรรมทีมแม่รวมญาติ

ภาพที่ 4.32 ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลและนายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูลเข้าร่วมกิจกรรม
 ทิมเมารวมญาติ

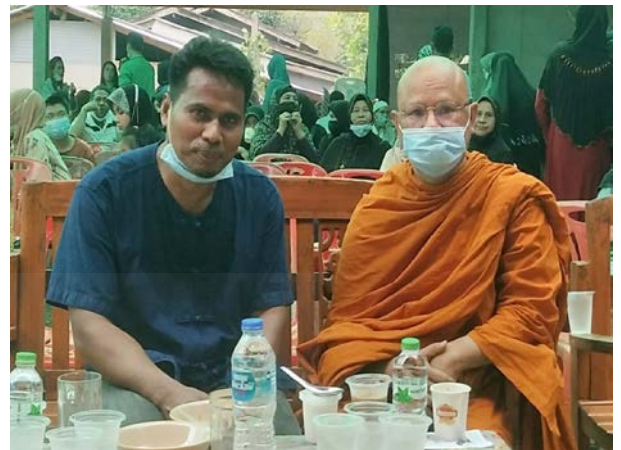
ภาพที่ 4.33 ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลและหัวหน้าส่วนราชการต่างๆในจังหวัดสตูลและใกล้เคียง
 เข้าร่วมกิจกรรมทิมเมารวมญาติ

ภาพที่ 4.34 เครือข่ายผู้นำศาสนาในจังหวัดสตูลเข้าร่วมกิจกรรมทีมแม่รวมญาติ

ภาพที่ 4.35 เครือข่ายอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเข้าร่วมกิจกรรมทีมแม่รวมญาติ

ภาพที่ 4.36 และภาพที่ 4.37 เครือข่ายผู้นำศาสนาพุทธเข้าร่วมกิจกรรมทิมเมารวมญาติ

ภาพที่ 4.38 ผู้ว่าราชการร่วมเป็นประธานในพิธีเปิดกิจกรรมทิมเมารวมญาติ

2.2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า จากกิจกรรมการอนุรักษ์การทำข้าวเม่าของชุมชนบ้านดาหลา โดยหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ ได้แบ่งหน้าที่ ตามความถนัด ในการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ชุมชนบ้านดาหลา เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารนโยบายทั้งในและภายนอกในการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นเมืองบ้านเกาะแกด สื่อสารกิจกรรม การอนุรักษ์ กิจกรรมทำขนมต่างๆแปรรูปข้าวเม่าไปเป็นอาหารแต่ละชนิด 3) การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนบ้านดาหลา ที่มาช่วยดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

“...ผมเห็นศักยภาพ ของชุมชนบ้านดาหลา กับการสังเกต วัฒนธรรม วิถีชีวิตเดิมของชาวบ้านดาหลาแล้ว จะเป็นคนมีน้ำใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงแค่หาคนที่เป็นคนขึ้นำให้ทำกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างความรักความสามัคคีให้คนในชุมชนมาร่วมกันทำร่วมกันกิน บรรยากาศความรักความสามัคคีก็กลับมาให้เห็น และให้ลูกหลานเยาวชนคนรุ่นหลังได้เรียนแบบ...”

(มำหาญ โพธิ์คก, สัมภาษณ์, 2 พฤศจิกายน 2563)

“...การทำงานหรือกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่ไม่สามารถสำเร็จได้ด้วยการทำคนเดียว ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนอื่นๆคนรอบข้างเข้ามาช่วยให้งานนั้นได้มีความสำเร็จได้เป็นอย่างดี...”

(สมพร รอดเสน, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

“...ผมมีหน้าที่หาวัตถุดิบ เช่น มะพร้าว ฟืนที่ใช้เชื้อเพลิงในการทำอาหารเลี้ยงผู้คนที่มาร่วมงานกิจกรรมทีมเมารวมญาติบ้านบังมำหาญ ...”

(ธีรวุฒิ กองหลัง , สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

ภาพที่ 4.39 และภาพที่ 4.40 ร่วมกันเตรียมอาหารสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทีมเมารวมญาติ

ภาพที่ 4.41 ภาพที่ 4.42 และภาพที่ 4.43 ร่วมกันทิ่มเม่าในกิจกรรมทิ่มเม่ารวมญาติ

ภาพที่ 4.44 และภาพที่ 4.45 ร่วมกันเขียนป้ายพื้นหลังบนเวทีจัดกิจกรรมทิ่มเม่ารวมญาติ

2.3 กลยุทธ์ความสมัครใจ

ผลการวิจัย พบว่า จากกิจกรรมการอนุรักษ์การทำข้าวเม่าของชุมชนบ้านคาลาล กลยุทธ์ความสมัครใจ ซึ่งนายมาหาญ โพธิ์ดก ได้ใช้การสื่อสารขอความร่วมมือจากสมาชิกของคนในชุมชนด้วยความสมัครใจโดยใช้วิธีการสื่อสารไปยังสมาชิกในชุมชนซึ่งเป็นผู้รับสาร โดยพูดให้เห็นประโยชน์ร่วมกันหลังจากได้จัดกิจกรรมที่มาร่วมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ว่าทุกคนจะได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไร ในกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น โดยในกิจกรรมนั้นมีการร่วมแรงร่วมใจกันทำ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการ ปลุกข้าว ก็ต้องอาศัย ญาติพี่น้องทั้งชายหญิงมาใช้ในการปลุก เช่น จะต้องมีคนแทงสั๊ก (หรือเจาะหลุม) เดินข้างหน้า แล้วให้คนปลุกหยอดเมล็ดข้าวอยู่ข้างหลัง แล้วกลบหลุม ขั้นตอนการเก็บเกี่ยวข้าว ก็ต้องอาศัยญาติพี่น้องที่อยู่ในชุมชนช่วยกันเก็บเกี่ยวข้าวเม่า ขั้นตอนการตำข้าวเม่าก็เช่นกันจำเป็นต้องอาศัยญาติพี่น้องในชุมชนมาร่วมกันตำข้าวเม่าแล้วแปรรูปข้าวเม่าเป็นอาหารแต่ละชนิด แล้วจำเป็นที่จะต้องอาศัยความสมัครใจของสมาชิกในชุมชนบ้านคาลาล ทั้งสิ้นที่จะเสียสละเวลาส่วนตัวมาช่วยการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมโดยทั่วกัน

“...ผมทำหน้าที่แทงสั๊ก(เจาะรู)เพื่อให้พวกผู้หญิงที่เดินตามหลัง ได้หยอดเมล็ดข้าว แล้วกลบในขั้นตอนการปลุกข้าวเม่า ...”

(อิสรา ละประเสริฐ, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

“...พอผมว่างจากการเก็บยางในวันนี้ผมก็ไปช่วยเก็บข้าวเม่าที่สุกกับพี่น้องบ้านบังมาหาญ โพธิ์ดก ที่จะต้องนำไปคั่วแล้วเอาไปต้มเป็นข้าวเม่า ...”

(ประเสริฐ หมดน้อย, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

“...วันนี้หลังจากเสร็จภารกิจในครอบครัวของผม ผมไปช่วยทีมเม่า บ้านบังมาหาญ โพธิ์ดก ในงานทีมเม่าที่แกได้จัดขึ้น รู้สึกว่ามีคนมาเยอะมาก ทั้งชาวบ้าน ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้าน นายอำเภอท่านผู้ว่าฯประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด พระก็มาทำให้มีความสุขที่พี่น้องมาช่วยกันเยอะๆครับ ...”

(วินัย หมดกาเต็ม, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

ภาพที่ 4.46 ร่วมกันแทงสัดหรือเจาะรู เพื่อปลูกข้าวเฒ่า

ภาพที่ 4.47 ร่วมกันปลูกข้าวเฒ่า

ภาพที่ 4.48 ร่วมกันเก็บข้าวเฒ่าที่สุกพอจะนำไปแปรรูปเป็นอาหาร

ภาพที่ 4.49 ข้าวเฒ่าที่เก็บแล้วพร้อมที่จะนำไปคั่วแล้วกิน

2.4 กลยุทธ์การสื่อสารสองทาง

ผลการวิจัย พบว่า จากกิจกรรมการอนุรักษ์การทำข้าวเฒ่าของชุมชนบ้านดาหล่า กลยุทธ์การสื่อสารสองทาง นั้น แบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ คือ การสื่อสารแบบเป็นทางการนำมาใช้ในขั้นตอนการวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเฒ่าของบ้านดาหล่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยคณะกรรมการผู้จัดกิจกรรมมีการประชุมร่วมกับที่ปรึกษา และมีการปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเฒ่า ทั้งนี้การประชุมดังกล่าว เป็นการประชุมกับบุคคลภายในชุมชน จึงเป็นการประชุมที่มีลักษณะเป็นทางการ ซึ่งทางคณะกรรมการฯ จะร่วมพูดคุยเพื่อปรึกษาหารือกันอย่างอิสระ เนื่องจากมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันทุกๆ คน ดังนั้น การสื่อสารในสถานการณ์นี้จึงเป็นการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการที่มีปฏิกิริยาตอบโต้มาก

การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการนำมาใช้ในการพูดคุยกลุ่มย่อย เป็นการพบปะพูดคุยระหว่างกรรมการจัดกิจกรรมฯ ในการประสานการทำงานในการวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่ารวมกัน

และยังค้นพบว่า คณะกรรมการจัดกิจกรรมทีมเม่าใช้กลยุทธ์การใช้เครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เป็นการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการจัดกิจกรรมฯ กับองค์กรภายนอกต่างๆ เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ(DSI) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สำนักงานจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล วัฒนธรรมจังหวัดสตูล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดสตูล ที่ว่าการอำเภอละงู อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา ศูนย์บริหารทรัพยากรป่าชายเลนจังหวัดสตูล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร วัดชนาธิปเฉลิม โรงเรียนปฐุม โรงเรียนมัธยมในพื้นที่ ศิลปินพื้นบ้าน องค์การภาคเอกชนทั้งในและนอกพื้นที่ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง ชมรมสื่อมวลชนจังหวัดสตูล บริษัทหาดทิพย์ จำกัด (มหาชน) บริษัทอิเล็กทรอนิกส์ คอรัปอเรชั่น จำกัด บริษัทโตโยต้าสงขลา สาขาละงู สหกรณ์อับดุลอาฟจำกัด หจก.เรือกุลศิลาทอง หจก.โมเดิร์นคอมไอยูที เกียรติเจริญชัยการประมง แพลลารุ่งโรจน์ แพลลารวูดี ถักนางวงศ์ ชีชีริสอร์ทและอื่นๆ โดยใช้รูปแบบการสื่อสาร เป็นแบบสองทาง คือทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

“...วันนี้หลังเสร็จงานประจำเวลาค่ำๆ ผมมาประชุมวางแผนการจัดงานกิจกรรมทีมเม่ารวมญาติให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ที่จัดขึ้นอีกในปีนี โดยปีนี้มีแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนว่าใครทำอะไร ตรงไหน รู้สึกเป็นทางการมาก ...”

(มาหาญ โพธิ์ดก, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

“...พอใกล้ถึงวันที่จะมีการจัดงานกิจกรรมทีมเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ที่บังมาหาญ โพธิ์ดก จัดขึ้นจะต้องมาช่วยกันทุกปี ปีนี้ก็เช่นกันที่ต้องมาช่วยกันวางแผนว่าจะจัดกันอย่างไร แบบไหน ใครพอจะช่วยเหลือตรงไหนได้ก็จะต้องช่วยอย่าให้หมู่บ้านของเราเสียชื่อ ...”

(สมพล คงสิห์, สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2563)

ภาพที่ 4.50 การประชุมเพื่อเตรียมงานทีมอย่างไม่เป็นทางการ

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) กระบวนการสื่อสารการอนุรักษ์อนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชน ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล 2) กลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่า โดยบทที่ 5 ซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยสรุปผลอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ประเด็นกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลการศึกษาวิจัยได้ข้อมูลตรงกันว่าผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1) ผู้ส่งสารในการสื่อสารภายในตัวบุคคล
- 2) ผู้ส่งสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล
- 3) ผู้ส่งสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่

โดยได้นำแนวคิดจากการวางแผนการสื่อสารระหว่างบุคคลในขับเคลื่อนกิจกรรมจนเกิดเป็นการสื่อสารกลุ่มใหญ่มากขึ้นตามลำดับมีการพูดคุยในระดับเครือข่ายใกล้ชิด ระดับกลุ่มเพื่อนใกล้ชิด พร้อมทั้งมีการประชุมนอกกับผู้นำศาสนา และการประชุมกับผู้นำชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมจัดกิจกรรม อนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล เมื่อขั้นตอนการสื่อสารภายในชุมชนได้ผลตอบรับและดำเนินกิจกรรมการทิ่มเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนกับคนแต่แรกแล้ว ผู้จัดกิจกรรม นายมาหาญ โพธิ์ดกและชุมชนได้ดำเนินการสื่อสารประสานหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเกิดเป็นกลุ่มวิสาหกิจขนมพื้นเมืองบ้านเกาะเกล ทั้งนี้ผู้ส่งสารควรมีคุณสมบัติในการส่งสารทั้งความรู้ความเข้าใจและทักษะในการสื่อสารที่ดีจะไม่ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสารเหมือนที่ผ่านมาได้ สารในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีการกำหนดเนื้อหาสารและข่าวสาร

เป็นระยะประกอบด้วย ความเป็นมาของชุมชน ตำบลเขาขาว / สภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านดาหลา / วิถีวัฒนธรรมชุมชนบ้านดาหลา / ภูมิปัญญาชุมชนบ้านดาหลา และกิจกรรมทีมแม่ร่วมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก โดยมีการสาธิตการทำข้าวเม่าเริ่มตั้งแต่ การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งบันทึกเป็น วิดีโอแล้วนำมาเปิดให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับชม และสาธิตการทำข้าวเม่าที่เก็บเกี่ยวมาแล้วมาแปรรูปเป็นอาหารแต่ละชนิด ช่องทางการสื่อสารสื่อสาร ในช่วงแรกเป็นกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิม ที่ใช้ความสัมพันธ์ ความตั้งใจในการพัฒนาท้องถิ่นมาพูดคุยกันอย่างเข้าใจ เปิดใจคุยกันระหว่างบุคคลจนเกิดข่าวสารการจัดกิจกรรมทีมแม่ร่วมญาติ แล้วส่งต่อข่าวสารผ่านช่องทางสื่อมากมาย ดังนี้ 1) สื่อชุมชน 2) การประชุม จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 3) บอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน 4) สื่อสิ่งพิมพ์ 5) สื่อบุคคล 6) สื่อสารมวลชน 7) สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์ ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 1) ผู้รับสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล 2) ผู้รับสารในการสื่อสารระหว่างบุคคลกลุ่มเล็ก 3) ผู้รับสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่ ผลการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล จนเป็น วิสาหกิจชุมชนขนมพื้นเมืองบ้านเกาะเกล ส่วนผลการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีพัฒนาการเริ่มจากความต้องการให้ชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อช่วยสร้างความรักความสามัคคีและใช้การมีส่วนร่วมของเครือข่ายต่างๆที่นำมาหาญาติ โป้จักมีความตั้งใจสูงให้กิจกรรมนั้น ได้มีการจัดขึ้นในทุกๆปี และสามารถพัฒนา กิจกรรมทีมแม่ร่วมญาติสืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนโดยผ่านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต่างๆในจังหวัดสตูล โดยสามารถใช้คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีชุมชนสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดาหลาต่อไป

และเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีกระบวนการสื่อสารมีความสอดคล้องกับของ กิตติมา สุรสนธิ, 2540: 6-17; บุญเลิศ ศุภคิด, 2523:16-18 สืบเนื่องจากการสื่อสารเป็นกระบวนการและภายในกระบวนการสื่อสารนั้นก็มียุทธศาสตร์ประกอบย่อยๆ ที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ

1.2 กลยุทธ์การสื่อสารการทีมแม่ของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลการศึกษาวิจัยได้ข้อมูลตรงกันว่ากระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลใช้กลยุทธ์ดังต่อไปนี้

1) กลยุทธ์เครือข่ายซึ่งประกอบไปด้วยเครือข่ายญาติใกล้ชิด / เครือข่ายเพื่อนสนิท / เครือข่ายองค์กรภาครัฐและเอกชนและกลุ่มเครือข่ายชาวบ้านชุมชนบ้านดาหลา โดยการสื่อสารจากกลุ่มเล็กๆแล้วนำไปเป็นการสื่อสารที่ทำให้เกิดผู้ส่งสารเพิ่มมากขึ้น ประกอบไปด้วย กลุ่มญาติ

ใกล้ชิด/กลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจการทำขนมพื้นเมืองบ้านเกาะแกล จนทำให้กลุ่มต่างๆมีการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในกลุ่มเพื่อเอื้อในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกันและมีการสื่อสารระหว่างบุคคลข้ามกลุ่มในการส่งต่อกิจกรรมและดูแลผู้มาเยือนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งได้แบ่งหน้าที่ ตามความถนัด ในการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้าน ชุมชนบ้านดาหลา เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารนโยบายทั้งในและภายนอกในการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นบ้านเกาะแกล สื่อสารกิจกรรมการอนุรักษ์ กิจกรรมทำขนมต่างๆแปรรูปข้าวเม่าไปเป็นอาหารแต่ละชนิด 3) การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนบ้านดาหลา ที่มาช่วยดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

3) กลยุทธ์ความสมัครใจ ซึ่งนายมาหาญ โพธิ์คอก ได้ใช้การสื่อสารโดยวิธีขอความร่วมมือจากสมาชิกของคนในชุมชนด้วยความสมัครใจ ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารไปยังสมาชิกในชุมชนที่เป็นผู้รับสาร โดยพูดให้เห็นประโยชน์ร่วมกันหลังจากได้จัดกิจกรรมทิมเมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ว่าทุกคนจะได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างไรในกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น

4) กลยุทธ์ในการสื่อสารสองทาง เป็นแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ คือ การสื่อสารแบบเป็นทางการนำมาใช้ในขั้นตอนการวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของบ้านดา หลา ตำบลเขาขาว อำเภอละลุ จังหวัดสตูล โดยคณะกรรมการผู้จัดกิจกรรมมีการประชุมร่วมกับที่ปรึกษา และมีการปรึกษาหารือเพื่อร่วมกันวางแผนการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า ทั้งนี้การประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมกับบุคคลภายในชุมชน จึงเป็นการประชุมที่มีลักษณะเป็นทางการ โดยทางคณะกรรมการจะร่วมพูดคุยเพื่อปรึกษาหารือกันอย่างอิสระเสรี เนื่องจากมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันทุกคน ดังนั้นการสื่อสารในสถานการณ์นี้จึงเป็นการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการที่มีปฏิกิริยาได้ตอบมาก

และเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้วก็จะใกล้เคียงกับ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531:17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงเข้าร่วมแข่งขัน และอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนา ชนบทโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดนั้น จักได้รับการรับรองการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น สิ่งที่ทำไปนั้นจะ ตรงกับความต้องการแท้จริงและ มั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนได้รับประโยชน์เสมอกัน และผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการนั้นด้วย วันรักษ์ ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความรู้สึกเป็นเจ้าของเนื้อที่ทำให้การมีส่วนแตกต่างจากการร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา อันได้แก่

การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา การดำเนินงานตามแผน และการติดตามประเมินผลจึงจะถือว่าประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. อภิปรายผล

2.1 กระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

1) กระบวนการสื่อสารผู้ส่งสารในกระบวนการสื่อสารออกเป็นกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ผู้ส่งสารในการสื่อสารภายในตัวบุคคล 2) ผู้ส่งสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล 3) ผู้ส่งสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่

2) สารในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูลมีการกำหนดเนื้อหาสารและข่าวสารเป็นระยะประกอบด้วย 1) ความเป็นมาของชุมชน ตำบลเขาขาว 2) สภาพแวดล้อมของชุมชนบ้านดาหลา 3) วิถีวัฒนธรรมชุมชนชุมชนบ้านดาหลา 4) ภูมิปัญญาชุมชนบ้านดาหลา 5) กิจกรรมที่มาร่วมอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก

3) ช่องทางการสื่อสาร ในช่วงแรกเป็นกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิม ที่ใช้ความสัมพันธ์ ความตั้งใจในการพัฒนาท้องถิ่นมาพูดคุยกันอย่างเข้าใจ เปิดใจคุยกันระหว่างบุคคล จนเกิดข่าวสารการจัด กิจกรรมที่มาร่วมอนุรักษ์ แล้วส่งต่อข่าวสารผ่านช่องทางสื่อมากมาย ดังนี้ 1) สื่อชุมชน 2) การประชุม จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 3) บอร์ดประชาสัมพันธ์ในชุมชน 4) สื่อสิ่งพิมพ์ 5) สื่อบุคคล 6) สื่อสารมวลชน 7) สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์

4) ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 1) ผู้รับสารในการสื่อสารระหว่างบุคคล 2) ผู้รับสารในการสื่อสารระหว่างบุคคลกลุ่มเล็ก 3) ผู้รับสารในการสื่อสารกลุ่มใหญ่

5) ผลการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล จนเป็น วิสาหกิจชุมชนขนมพื้นบ้านเกาะเกล ส่วนผลการสื่อสาร ในกระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีพัฒนาการเริ่มจากความต้องการให้ชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน

2.2 กลยุทธ์การสื่อสารการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีการใช้ดังนี้

2.2.1 กลยุทธ์เครือข่าย ประกอบไปด้วย

- 1) เครือข่ายญาติใกล้ชิด
- 2) เครือข่ายเพื่อนสนิท
- 3) เครือข่ายองค์กรภาครัฐและเอกชน
- 4) กลุ่มเครือข่ายชาวบ้านชุมชนบ้านดาหลา

โดยมีการสื่อสารจากกลุ่มเล็ก ๆ แล้วนำไปสู่การสื่อสารที่เกิดผู้ส่งสารเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย / กลุ่มญาติใกล้ชิด / กลุ่มผู้นำท้องถิ่น/ชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจการทำขนมพื้นบ้านเกาะแกล จึงทำให้กลุ่มต่างๆ มีการสื่อสารระหว่างบุคคลภายในกลุ่มเพื่อเอื้อในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกันและมีการสื่อสารระหว่างบุคคลข้ามกลุ่มในการส่งต่อกิจกรรมและดูแลผู้มาเยือนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2.2.2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วม หลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ ได้แบ่งหน้าที่ ตามความถนัด ในการสื่อสาร ประกอบด้วย

- 1) การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้านชุมชนบ้านดาหลา เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารนโยบายทั้งในและภายนอกในการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา
- 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มขนมพื้นเมืองบ้านเกาะแกล สื่อสารกิจกรรมการอนุรักษ์ กิจกรรมทำขนมต่างๆแปรรูปข้าวเม่าไปเป็นอาหารแต่ละชนิด
- 3) การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนบ้านดาหลา ที่มาช่วยดำเนินกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

2.2.3 กลยุทธ์ความสมัครใจ ซึ่งนายมาหาญโพธิ์ดก ได้ใช้การสื่อสารขอความร่วมมือจากสมาชิกของคนในชุมชนด้วยความสมัครใจโดยใช้วิธีการสื่อสารไปยังสมาชิกในชุมชนซึ่งเป็นผู้รับสาร โดยพูดให้เห็นประโยชน์ร่วมกัน

และเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาจะไปสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์รวมพลังภาคีเครือข่ายร่วมกันขับเคลื่อนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยสอดคล้องกับ นนทญา หงส์รัตน์, 2550:40 การสื่อสารในการพัฒนากลยุทธ์ด้านต่างๆ นั้นนอกจากจะต้องศึกษากระบวนการการสื่อสารแล้ว “กลยุทธ์การสื่อสาร” เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น โดยจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดเป็นกลยุทธ์การสร้างสาร กลยุทธ์การใช้สื่อ และกลยุทธ์เกี่ยวกับผู้รับสาร เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างกลยุทธ์การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ

3. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยกระบวนการสื่อสารในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ควรมีการนำกระบวนการสื่อสารแบบมีโครงสร้างมาใช้ในการสื่อสารการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา เพราะจะทำให้มีระบบมากขึ้น จะทำให้ทุกคนรู้หน้าที่ที่รับผิดชอบได้อย่างชัดเจน และควรนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงสร้างและควรจัดกิจกรรมทิมเม่าในทุกๆปีตามฤดูกาลก่อนการเก็บเกี่ยวข้าว และให้มีการพัฒนากิจกรรมการทิมเม่านี้ให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชนให้ได้ และจะต้องพัฒนาให้อยู่ภายใต้ความเข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

3.2 การอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านคาลา ควรใช้กลยุทธ์ได้แก่ที่สามารถดึงเยาวชน คนหนุ่มสาว ของชุมชนบ้านคาลา เข้ามาเป็นหลักในการดำเนินการอนุรักษ์ เพราะจะได้เป็นการสร้างการสืบทอดในลักษณะ รุ่นสู่รุ่น โดยให้เยาวชนใช้ทุนภูมิปัญญาด้านต่างๆ ของชุมชน มาสร้างเป็นจุดแข็งในการดำเนินการ เช่น ด้านอาหาร ทุนมนุษย์ที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และ ลักษณะการตั้งบ้านเรือน การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ ในการพัฒนาของการสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรมนำไปสู่มูลค่าทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อไป

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.3.1 ควรมีการศึกษาการต่อยอดในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าให้ไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน

3.3.2 ควรมีการศึกษาการเชื่อมโยงกิจกรรมการทำข้าวเม่า ให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2544). ระบบการวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน. กรุงเทพฯ : กรมฯ
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลความรู้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2542). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 2) นครปฐม : สถาบันราชภัฏนครปฐม
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2540). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์
- กิตติมา สุรสนธิ. (2529). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. “กระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่ม” ม.ป.ป. (เอกสารอักษรา)
- ถิรนนท์ อนุวัชรวิวงศ์. (2526). การสื่อสารระหว่างบุคคล. กรุงเทพฯ: สารมวลชน.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์ โสภาการพิมพ์
- นงลักษณ์ ศรีอำไพพร เจริญงาม. (2541). ความสามารถในการสื่อสาร: แนวคิดเชิงวัฒนธรรมในองค์กรไทยโลกของสื่อ. ปีที่ 1 ลำดับที่ 2 (มิถุนายน) ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ศักดิ์ โสภาการพิมพ์
- ปรมะ สตะเวทิน. (2533). แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา สื่อสารเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- ประชิด สกณะพัฒน์. (2545). วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุทธินสาร.
- ประเวศ วะสี. (2538). วัฒนธรรมกับการพัฒนาในโครงการสืบสารวัฒนธรรมไทยเรื่องภูมิปัญญาไทย : มิติใหม่ในการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุทธินสาร.
- พูนทรัพย์ สิทธิพรหม. (2539). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2529). หลักและทฤษฎีการสื่อสาร. เอกสารหน่วยที่ 9-15 พิมพ์ครั้งที่ 2 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยฯ
- ยุบล เบญจรงค์กิจ และคณะ. (2534). บริบทการสื่อสารระดับบุคคล กลุ่มองค์กรและสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อรรวรรณ ปิณฑน์โอวาท. (2542). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยเป็นการกำหนดคำถามกว้างๆ ไว้ล่วงหน้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบ อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสามารถพูดได้อย่างเต็มที่ตามที่ประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ และยืดหยุ่นในประเด็นแนวคำถามตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนบ้านดาหลา หมู่ที่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

1. ท่านเข้าร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า และพื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชน ของชุมชน ตั้งแต่แรกหรือไม่?
2. คณะผู้จัดกิจกรรมทำข้าวเม่า มีวิธีการสื่อสารอย่างไรในการชักชวนให้สมาชิกชุมชนรวมตัวกัน และร่วมกันดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า และพื้นฟูการท่องเที่ยวชุมชน
3. ท่านมีวิธีการสื่อสารอย่างไรกับเพื่อนสมาชิกในชุมชน ในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและพื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชน ประเด็นเรื่องอะไรบ้าง มีการพูดคุยกันบ่อยมากน้อยเพียงใด
4. ท่านได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นต่อดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและพื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนมากน้อยเพียงใด ถ้ามีเป็นเรื่องอะไรบ้าง
5. ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ที่เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและพื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชน

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์กลุ่มพันธมิตรที่ให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของประชาชนบ้านดาหลา

1. ในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าของชุมชน ท่านได้เริ่มต้นดำเนินการอย่างไรบ้าง และใช้วิธีการสื่อสารกันอย่างไร
2. ในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านดาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีวิธีการสื่อสารอย่างไรเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดความตระหนัก และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและพื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนและสมาชิกให้ความร่วมมือมากน้อยเพียงใด
3. ในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่สมาชิกในชุมชน ใช้วิธีการสื่อสารอย่างไรใช้สื่ออะไรบ้าง

4. ในการสร้างความสัมพันธ์และประสานกับกลุ่มพันธมิตรที่เข้ามาให้การสนับสนุนชุมชน มีประเด็นอะไรบ้าง และมีวิธีการสื่อสารอย่างไรบ้าง

5. ในการดำเนินงาน มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร และมีการแก้ไขปัญหานั้นด้วยวิธีการสื่อสารอย่างไร

แนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์เครือข่ายที่ช่วยเผยแพร่เรื่องราวการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า

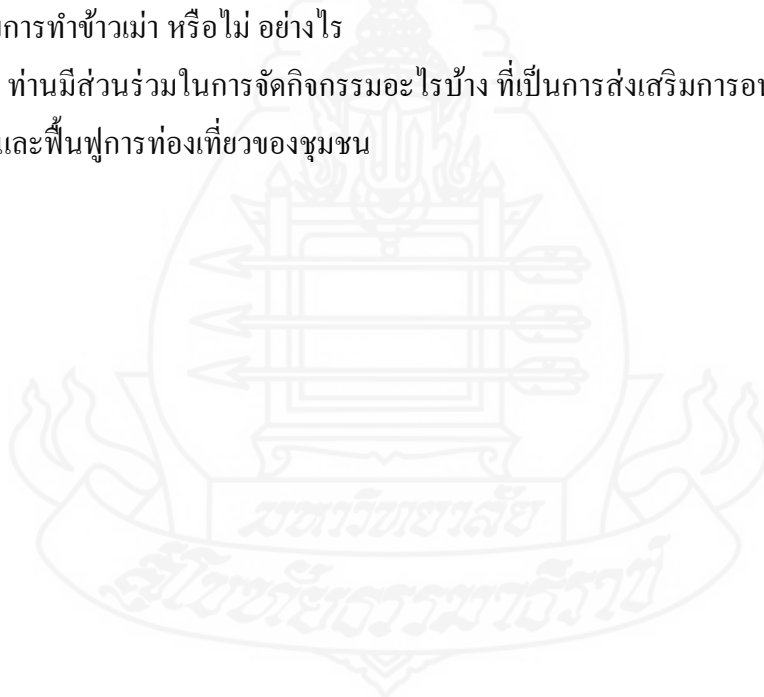
1. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทำข้าวเม่าในชุมชนบ้านคาหล้า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ท่านได้ติดต่อสื่อสารกับใคร และใช้วิธีการสื่อสารอย่างไร

2. ท่านใช้วิธีการอย่างไรในการสร้างความรู้จักและคุ้นเคยกับคณะผู้จัดกิจกรรมการทำข้าวเม่า และสมาชิกในชุมชนบ้านคาหล้า และใช้สื่ออะไรบ้าง

3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นต่อการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนมากน้อยเพียงใด ถ้ามีเป็นอะไรบ้าง

4. ท่านมีส่วนช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของชุมชนบ้านคาหล้าในการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่า หรือไม่ อย่างไร

5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอะไรบ้าง ที่เป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำข้าวเม่าและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชน

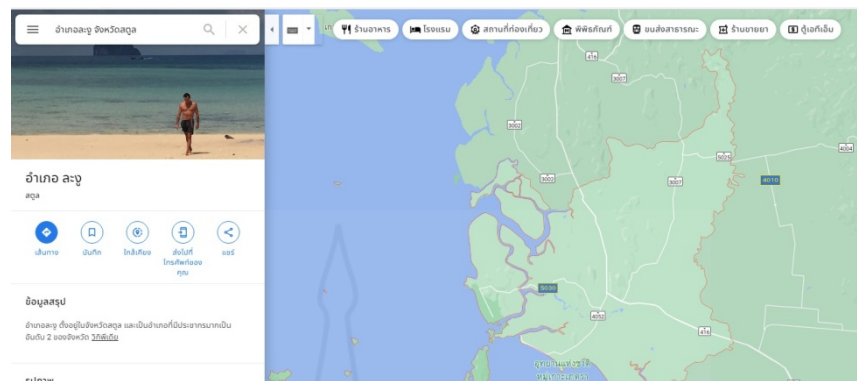

ภาคผนวก ข

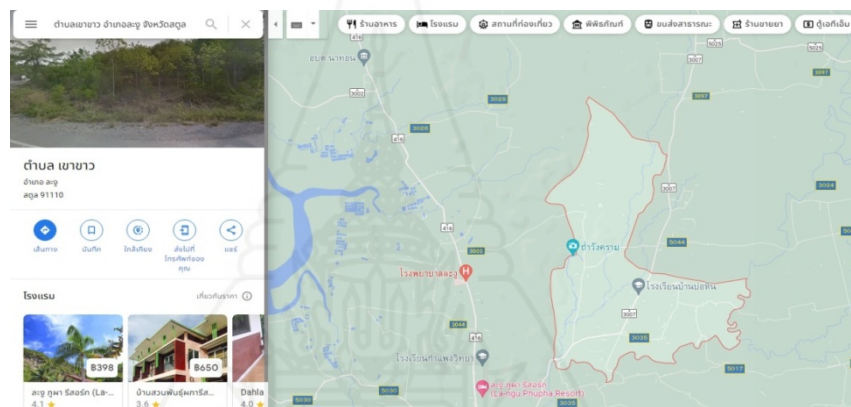
แผนที่ตั้ง อำเภอตะลุง จังหวัดสตูล

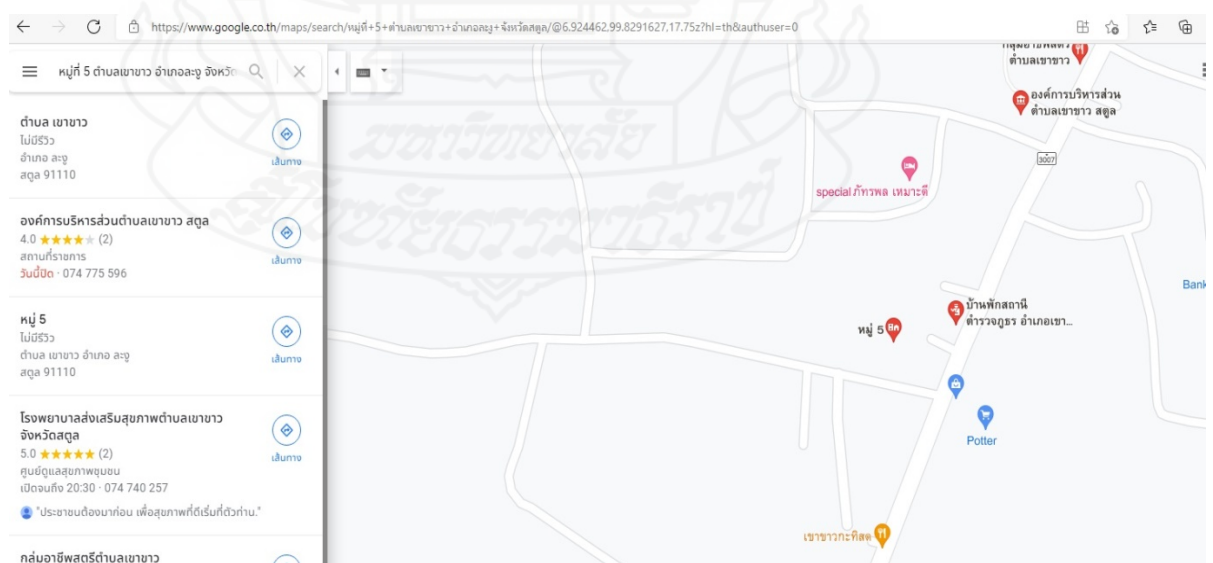
แผนที่ตั้ง อำเภอละงู จังหวัดสตูล

แผนที่ตั้ง ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

แผนที่ตั้ง หมู่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบลงพื้นที่

ภาพประกอบลงพื้นที่

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมแม่รวมญาติฯผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมมารวมญาติผ่านผู้นำศาสนาและพี่น้องประชาชนในมัสยิด

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมมารวมญาติผ่านแผ่นพับ

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมแม่รวมญาติฯผ่านเครือข่าย

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมแม่รวมญาติฯผ่านสถานีวิทยุ

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมเมารวมญาติผ่านสื่อออนไลน์

Hikmah Channel เต็มเต็มชีวิต ให้สมบูรณ์

รับชม 880 ครั้ง · ถ่ายทอดสดไปแล้ว · 16...

รายการ Hikmah วาไรตี้ Ep.13

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมเม่ารวมญาติฯผ่านทีวีและหนังสือพิมพ์

●อนุรักษ์ตำเฒ่าพื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน
 สตูล-เมื่อวันที่ 13 ธ.ค. ชาวบ้าน หมู่ 8 และ
 หมู่ 17 ต.ละงู อ.ละงู ได้ร่วมกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรม
 พื้นบ้านโดยการทิ่มเฒ่าหรือตำข้าวเฒ่าที่ลานหน้าบ้าน
 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 17 ต.ละงู อ.ละงู มีนายภัทรพนธ์
 วัฒนพิชฎฐชัย ผวจ.สตูล พร้อมนายกเหล่ากาชาด
 และ นอภ.ละงู เข้าร่วมกิจกรรม งานนี้เป็นกิจกรรม
 ที่ชาวบ้านใน ต.ละงู อ.ละงู ได้อนุรักษ์ไว้และสืบทอด
 กันมาที่มี ข้าวเฒ่าที่คั้นแล้วจะขายกิโลกรัมละ 200
 บาท สำหรับการทิ่มเฒ่าหรือตำข้าวเฒ่าในอดีตนั้น
 นิยมทำกันตอนกลางคืน หลังจากเสร็จภารกิจแล้ว
 การทำข้าวเฒ่าก็ไม่ได้ทำทุกปี หากมีพื้นที่ว่างก็จะ
 ปลุกกันไว้อาจจะเป็นปีละครั้งหรือ 2 ปีครั้ง จึงต้อง
 มีการสืบทอดไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้การทำข้าวเฒ่า
 ที่เป็นของประจำถิ่นไม่ให้หายไป.

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิ่มเฒ่ารวมญาติผ่านสื่อประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล
 รับชม 1.3 พัน ครั้ง · 18 ธ.ค. 2018

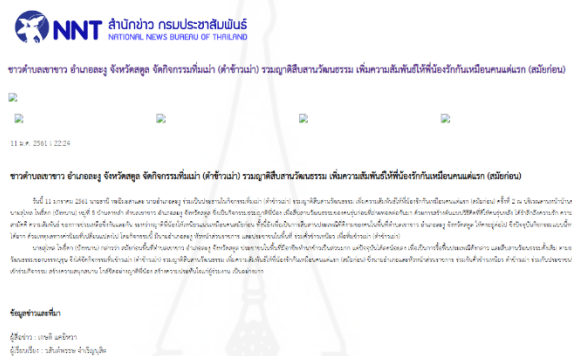
กิจกรรมทิ่มเฒ่า

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล
 รับชม 135 ครั้ง · 20 ธ.ค. 2018

ปชส.สตูล ร่วม "ทิ่มเฒ่า"

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติผ่านเครือข่ายสื่อออนไลน์

ชาน ศรีจันทร์ อยู่กับ นาวา สีสต ...
สตูดิโอ

3 ม.ค. 2020 • 🌐

9ม.ค.63 งาน #ทีมเมารวมญาติ
สปอร์ตงานไม่ได้ทำ
คอมพ์ห้องอัดเสีย
ขอมาอัพ บังในควนหลังเขาด้วยคับ 😞

ถูกใจ

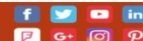
แสดงความคิดเห็น

แชร์

ข่าวสารบ้านเมือง

Main Menu

สตูล สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน "ทีม
เมา" รวมญาติ เผยแพร่ของดี สร้างราย
ได้ให้ชุมชน

hoeng มกราคม 15, 2561 0

สตูล สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน "ทีมเมา" รวมญาติ
เผยแพร่ของดี สร้างรายได้ให้ชุมชน

บุงดี กัวลาบารา อยู่กับ บังคนในควน
หลังเขา

23 ธ.ค. 2563 · 🌐

ขวัดบุงดีขวัด เรื่องขวัดบุงดีขับ
ไม่ได้ขวัดต้องเปลานะ มีข้าวมาด้วย
#ทีมมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม
ขวัดเล็จ ร้องเพลงต่อ ว่ากันไป ขอบคุณเจ้าภาพ
บังคนในควน หลังเขา (น้องหนาน)
👤 Thepsanti Deangrit 📷 Jon Salad

👍 คน เตแระ นัย โฉน และคนอื่นๆ อีก 181 คน

บังดี กวลาบารา อยู่กับ Jon Salad
และคนอื่นๆ อีก 3 คน

23 ธ.ค. 2563 • 🌐

#ทีมมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม

สุดยอดมากทุกคนต่อละ บังคนในควน หลังเขา
จัดได้ดี ยิ่งใหญ่ขึ้นทุกๆ ปี
ทำดี เนียดดี ริสก็เพิ่มพูนคับ 🥰🥰

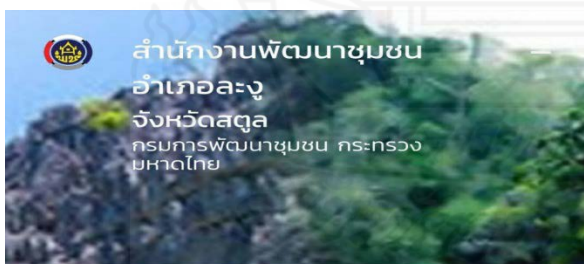
👍 คุณ, เตแบร์ นัยไลน์ และคนอื่นๆ อีก 314 คน

👍 316

💬 56

🔗 1

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมมารวมญาติผ่านเครือข่ายสื่อออนไลน์

<http://www.satunpao.go.th> > activity

นายกฯ ร่วมงานทีมมารวมญาติ
สืบสานวัฒนธรรม ณ บ้านดาหล่า
(20ธ.ค.61 ...

กิจกรรมทีมมารวม
ญาติสืบสาน
วัฒนธรรม เพิ่มความ
สัมพันธ์ให้พี่น้องรักกัน
เหมือนคนแต่แรก ครึ่ง
ที่ 5

2 ม.ค. 2562 – รายละเอียด : วันที่ 20 ธันวาคม
2561 เวลา 14.00น นายสมฤทธิ์ เลียงประสิทธิ์
นายก อบจ.สตูล ร่วมงานทีมมารวมญาติ สืบสาน
วัฒนธรรม ...

คุณไปที่หน้าเว็บนี้เมื่อ 7/7/2021

คำที่ขาดไป: ช่าง | ต้องมีรายละเอียดดังนี้ ช่าง

โดย langu วันที่ 23 ธ.ค. 63 เวลา 20.29 น.

๑ละงู เมืองนำอยู่ ประตุสู่ตะรุเตา ลือลั่น ถ้ำ-เกาะ
แหล่งเพาะเต่ากระอาณ อุทยานธรณีโลก๑
วันที่ 23 ธันวาคม 2563 สำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอละงู โดยนายอนุชา ภัทรมงคลเขตต์ พัฒนาการ
อำเภอละงู เข้าร่วมกิจกรรมทิมเมารวมญาติสืบสาน
วัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือน
คนแต่แรก ครั้งที่ 5 ณ ชุมชนบ้านเกาะแกล หมู่ที่ 5
ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งกิจกรรมตั้ง
กล่าวจัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่เด็กและ

Sirisak Prateepratsameekul

อยู่กับ นอ. ละงู และคนอื่นๆ อีก 3 คน

10 ม.ค. 2020 • 🌐

ขอชื่นชม บัง คนในควน หลังเขา
"สุไหล ไพรีดก " ที่ริเริ่มจัดงาน"ทิมเมารวม
ญาติสืบสานวัฒนธรรม " ครั้งที่ 4 และพิธีเปิด
ธนาคารพันธ์ข้าวพื้นเมืองจังหวัดสตูล (ปะ
ขาว) ในฐานะคน #ห้องถิ่นครับ

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่มาร่วมญาติฯผ่านเครือข่ายสื่อออนไลน์

งานทีมแม่รวมญาติครั้งที่ 5

สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำ ข้าวแม่รวมญาติครั้งที่ 5

🕒 23 ธ.ค. 2563

ภูมิภาค

สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นชาว บ้านร่วมกันทีมแม่รวมญาติ

17 มกราคม 2563 - 18:06 น.

👁 220 —

Made with KINEMASTER

TikTok - วิดีโอค...
โฆษณา 4.4 ★ ฟรี ดาวน์โหลด

สตูล สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทิมเม่า
รวมญาติ เผยแพร่ของดี สร้างรายได้ให้...
การดู 31 ครั้ง · 3 ปีที่แล้ว

1 0 แชร์ ดาวน์โหลด สร้าง

หนังสือพิมพ์ สยาม...
ผู้ติดตาม 5.53 หมื่น คน ติดตามแล้ว

[https://m.youtube.com > watch](https://m.youtube.com/watch)

สตูล สืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทิม
เม่า รวมญาติ เผยแพร่ของดี สร้าง
รายได้ให้ ...

อัปโหลดโดย:
หนังสือพิมพ์ สยามโ...
โพสต์แล้ว:
16 ม.ค. 2561

คุณไปที่หน้าเว็บนี้เมื่อ 7/7/2021

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติฯผ่านเครือข่ายสื่อออนไลน์

วันที่ ๒๓/๑๒/๒๕๖๓

กิจกรรมทีมมารวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกัน เหมือนคนแต่ แรก ครั้งที่ ๕

ผู้เขียน : นางสาว ศุภาพิชญ์ ดงวิชัย | ผู้เข้าชม : 67 (20 ธันวาคม 2561)

ชาวตำบลเขาขาว อำเภอละงู จ.สตูล จัดกิจกรรมทีมมารวมญาติ (คำข้าวเมา) รวบรวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพื่อความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ 5

วันนี้ (20 ธ.ค. 61) นายจารุวัฒน์ เกียรติมงคล ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เป็นประธานในกิจกรรมทีมมารวมญาติ (คำข้าวเมา) รวบรวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพื่อความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก (สมัยก่อน) ครั้งที่ 5 ณ บริเวณลานหน้าบ้านของนายสุโหล ไชย์คอก (บึงหนาม) หมู่ที่ 5 บ้านตลาดเก่า ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีนายธานี หะมีปะสา และนายอำเภอละงู กล่าวต้อนรับ พร้อมด้วยนายภักดี เหลืองสุพรรณ ร่องนายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล ประธานสัมพันธ์จังหวัดสตูล หัวหน้าส่วนราชการ และประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ เป็นจำนวนมาก

นายสุโหล ไชย์คอก (บึงหนาม) ผู้ริเริ่มงาน กล่าวว่า การจัดงานครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้พี่น้องญาติ และพี่น้องร่วมชุมชนทั้ง ใกล้และไกล เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนก่อนเกิดภัยพิบัติต่อภพมา ด้วยการสร้างต้นแบบวิถีชีวิตที่ดีในชุมชนแห่งนี้ ได้รำลึกถึงความรัก ความสามัคคี ความสัมพันธ์ ของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างญาติพี่น้อง ให้เหนียวแน่นเหมือนคนสมัยก่อน ทั้งนี้ ยังเพื่อเป็นการสืบสานประเพณีที่ดีงามของคนในพื้นที่ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ได้ยาก ด้วยเหตุผลทางด้านนิคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนบรรยากาศในกิจกรรมฯ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล นายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล รองนายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล ประธานสัมพันธ์จังหวัดสตูล หัวหน้าส่วนราชการ และประชาชน ในพื้นที่ ได้ร่วมกันทำข้าวเหนียว ทีมเมา (คำข้าวเมา) และผู้ที่มีมาร่วมงานได้มีส่วนร่วมประกอบ เช่น นำตาลทราย มะพร้าว ฟักทอง เพื่อมาปรุงของหวานรับประทานร่วมกันหลังจากเสร็จกิจกรรมก็ดื่มเมา (คำข้าวเมา) นำข้าวเม่านำเป็นขนมไม่ให้ลืมกัน ทำให้มีภาพที่สวยงามบรรยากาศดีตั้งแต่แรก (คนสมัยก่อน) ที่มีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง

ชาวตำบลเขาขาว อำเภอละงู จ.สตูล จัดกิจกรรมทิมเม่า (ตำข้าวเม่า) รวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ 3

แสดงที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์สตูล
วันที่ : 20 ธันวาคม 2561

วันนี้ (20 ธ.ค. 61) นายจรรณน เกสียงกลา ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เป็นประธานในกิจกรรมทิมเม่า (ตำข้าวเม่า) รวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก (สมัยก่อน) ครั้งที่ 3 ณ บริเวณลานหน้าบ้านของนายสุโหล ไพธัต (บึงหนาน) หมู่ที่ 5 บ้านตาหลา ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีนายธานี หะยิมะสา และนายอำเภอละงู กล่าวต้อนรับ พร้อมด้วยนายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล รองนายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล ประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล หัวหน้าส่วนราชการ และประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ เป็นจำนวนมาก

นายสุโหล ไพธัต (บึงหนาน) ผู้ริเริ่มงาน กล่าวว่า การจัดงานครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ญาติ และพี่น้องร่วมชุมชนทั้งใกล้และไกล เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของคนก่อนแต่ก่อนทอดต่อกันมา ด้วยการสร้างต้นแบบวิถีที่ดีให้คนรุ่นหลัง ได้รักถึงความรัก ความสามัคคี ความสัมพันธ์ของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างญาติพี่น้องให้เหนียวแน่นเหมือนคนสมัยก่อน ทั้งนี้ ยังเพื่อเป็นการสืบสานประเพณีที่ดีงามของคนในพื้นที่ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล ให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งปัจจุบันกิจกรรมแบบนี้หาได้ยาก ด้วยเหตุผลทางค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนบรรยากาศในกิจกรรมฯ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล นายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล รองนายกเหล่ากาชาดจังหวัดสตูล ประชาสัมพันธ์จังหวัดสตูล หัวหน้าส่วนราชการ และประชาชนในพื้นที่ ได้ร่วมกันตำข้าวเหนียว ทิมเม่า (ตำข้าวเม่า) และผู้ที่มีส่วนร่วมได้นำส่วนผสม เช่น น้ำตาลทราย มะพร้าว พริกทอง เพื่อมาปรุงของหวานรับประทานร่วมกันหลังจากเสร็จกิจกรรมทิมเม่า (ตำข้าวเม่า) นำข้าวเม่าทำเป็นขนมให้ได้อิ่มกัน ทำให้มีภาพที่สร้างบรรยากาศที่ดีคนแต่แรก (คนสมัยก่อน) ที่มีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง

ข้อมูลข่าวและที่มา

รายงานโดย : 401

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติผ่านเครือข่ายสื่อออนไลน์

News

 Share
 Tweet

รายละเอียด

วันพฤหัสบดีที่ 20 ธันวาคม 2561 เวลา 14.00 น. นางกัญญา เกลี้ยงเกลา ประธานแม่บ้านมหาดไทย จังหวัดสตูล พร้อมด้วยรองประธานแม่บ้านมหาดไทยจังหวัดสตูลและสมาชิกชมรมแม่บ้านมหาดไทยจังหวัดสตูล ร่วมกิจกรรม “ทักแม่วรรณ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ 3” โดยมีนายจรัส วัฒน เกลี้ยงเกลา ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล เป็นประธานเปิดกิจกรรมฯ ณ บ้านดาหลำ หมู่ 5 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

 NNT สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์
NATIONAL NEWS BUREAU OF THAILAND

A - | A +

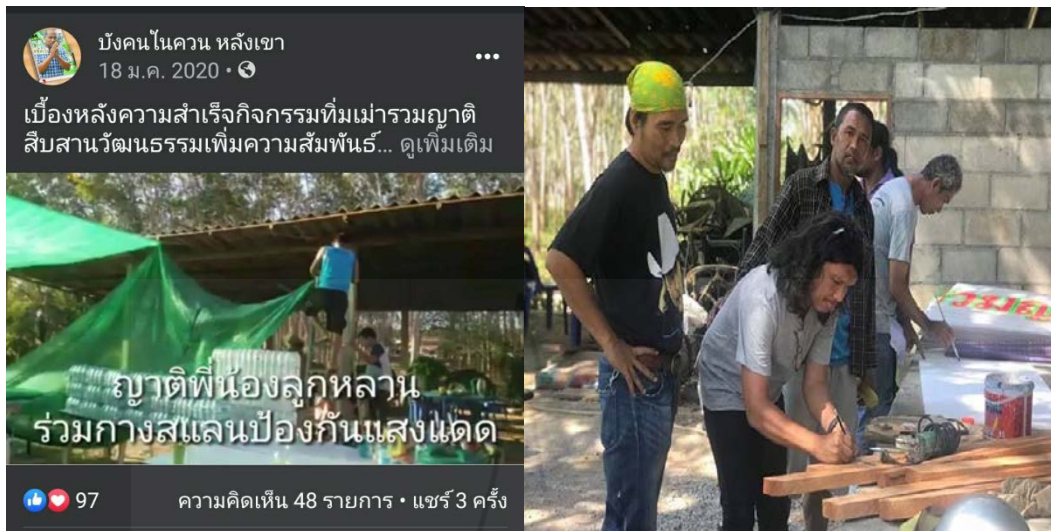

ชาวชุมชนบ้านดาหลำ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล จัดกิจกรรมทักแม่วรรณ (ตำข้าวแม่) รวมญาติ สืบสานวัฒนธรรมเพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก (สมัยก่อน) ครั้งที่ 5

ภาพประชาสัมพันธ์เครือข่ายสนับสนุนกิจกรรมทีมเฝ้ารวมญาติฯผ่านเครือข่ายสื่อออนไลน์

ภาพเครือข่ายสนับสนุนกิจกรรมทีมแม่รวมญาติฯ

ภาพเข้าร่วมกิจกรรมทีมแม่รวมญาติฯ

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทีมแม่รวมญาติฯผ่านเครือข่ายนักเรียน

ข่าวสาร...บาราย

ฉบับที่ 8 เดือน ธันวาคม พ.ศ.2563

กิจกรรม ทิมเมารวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม
เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกัน เหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ 4

วันที่ 23 ธันวาคม 2563 โรงเรียนบ้านบาราย โดย นายพิพัฒน์ หวันสุ ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้มอบหมายให้ นายประพันธ์ วรรณศรี ครูโรงเรียนบ้านบาราย นำนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เข้าร่วมกิจกรรม “ทิมเมารวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกัน เหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ 4” ณ บ้านเลขที่ 78 หมู่ที่ 5 ต.เขาขาว อ.ละงู จ.สตูล ของนายสุไศล โพธิ์ดก เพื่อสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงาม สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่เด็กและเยาวชนให้เห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีการทิมเมาในชุมชน

โรงเรียนบ้านบาราย เลขที่ 48/2 ม.7 ต.นาทอน อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล 91120

โรงเรียนบ้านบาราย สฟ.สตูล

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิมเมารวมญาติผ่านเครือข่ายนักเรียน

นายสิริวุฒิ ยุน้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนกำแพงวิทยา มอบหมายให้กลุ่มสาระศิลปะ นำนักเรียนช่วยเหลือสังคมวงดนตรี "ลัมลาตุ" แสดงในงานทิมเมารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก

ณ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู
พฤษภาคม 9 มกราคม 2563

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิ่มเม่ารวมญาติผ่านเครือข่ายนักเรียน

ทิ่มเม่าขอนแก่น

โรงเรียนบ้านขอนแก่น อำเภอทุ่งหัว จังหวัดสตูล
“เรียนดี มีวินัย ร่วมไ้มพัฒนา”

ทิ่มเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม

เดือนธันวาคม พ.ศ.2563

พุธที่ 23 ธันวาคม 2563 นายประเวช จี๊จวบ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขอนแก่น คณะครูและนักเรียน เข้าร่วมกิจกรรม “ทิ่มเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม ครั้งที่ 5” ซึ่งประเพณีการทิ่มเม่าหรือตำข้าวเม่า ถือเป็น ประเพณีดั้งเดิมของชาวบ้านเมื่อข้าวเริ่มจะมีน้ำนมข้าว ไกล่ เป็นข้าวที่ได้มาจากรวงข้าวสีเขียวไล่มาจนถึงสีเขียว ออกน้ำตาล เมื่อเก็บมาแล้วมาแช่น้ำ จากนั้นนำมาคั่ว ตำ แล้วนำไปรับประทานได้เลย ถ้าทำสุกใหม่ ๆ ก็จะมีน้ำ หรือ บางคนก็จะนำไปคลุกเคล้าด้วยน้ำตาลทราย มะพร้าวและ เกลือ เรียกว่าข้าวเม่าคลุก รับประทานแทนขนม แต่ สำหรับหมู่บ้านแห่งนี้นิยมกินคู่กับผักทองแดงบวชโดยจะบวชผักทอง เผือกมันแล้วนำข้าวเม่าที่ตำเสร็จแล้วมาใส่ กินด้วยกัน และอีกชนิดหนึ่งคือกินคู่กับมะพร้าวอ่อนพร้อมน้ำมะพร้าว ณ ตำบลเขาขาว อำเภอลงู จังหวัดสตูล

31 หมู่ 3 ต.ขอนแก่น อ.ทุ่งหัว จ.สตูล

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิ่มเม่ารวมญาติผ่านเครือข่ายนักเรียน

บธม

โรงเรียนสมาคมเลขาธิการสตรี 3

Welcome To Samakom 3

ฉบับที่ 4 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563

กิจกรรมทิมแม่ รวมนชาติสืบสานวัฒนธรรม

เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ 5

วันพุธ ที่ 23 ธันวาคม 2563 ผู้บริหาร ครู และนักเรียนโรงเรียนสมาคมเลขาธิการสตรี 3 ร่วมงานทิมแม่ รวมนชาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ 5 ณ บริเวณหน้าบ้านนายสุไศล โพธิ์ดก(บังหนาน) หมู่ที่ 5 บ้านดงเหล่า อำเภอลงทุ่ง จังหวัดสกล ซึ่งมีการผลิตข้าวแม่ตามวิถีคนโบราณ โดยใช้กำลังคน ไม่ใช่เครื่องมือทางเทคโนโลยี ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำและได้ลงมือปฏิบัติจริง

โรงเรียนสมาคมเลขาธิการสตรี 3

ที่อยู่ : ม.5 ต.สาคร อ.ท่าแพ จ.สกล 91150

facebook : สมาคมเลขาธิการสตรี จ.สกล

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิมมารวมญาติผ่านเครือข่ายนักเรียน

สารประชาสัมพันธ์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑

ฉบับที่ ๔๔/๒๕๖๓ : ธันวาคม

ผู้อำนวยการโรงเรียน

ร่วมกิจกรรมทิมเม่ารวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม ณ บ้านเกาะแกด ดาลา

วันพุธที่ 22 ธันวาคม 2563 นางนิรันดร์ พนมอุปการ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านดาลา และตัวแทนนักเรียนระดับชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดาลา เข้าร่วมงาน ทิมเม่ารวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ณ บ้านเกาะแกด ม.5 ต.เขาขาว อ.ละงู จ.สตูล ซึ่งภายในงานมีกิจกรรมนักเรียนต่างได้ทดลองคั่วและตำข้าวเม่าเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น ทำให้นักเรียนทุกคนร่วมถึงคุณค่าและผู้บริหารให้ความสนใจพร้อมทั้งสนุกกับการร่วมกิจกรรมตลอดงาน

ม.5 ต.เขาขาว อ.ละงู จ.สตูล 91110

เบอร์โทร 074-775640

ภาพประชาสัมพันธ์กิจกรรมทิมเม่ารวมญาติผ่านเครือข่ายนักเรียน

โรงเรียนสตูลสานติศึกษา ชุมชน ได้เพิ่ม รูปภาพใหม่ 34 ภาพ

23 ธันวาคม 2563 • 🌐

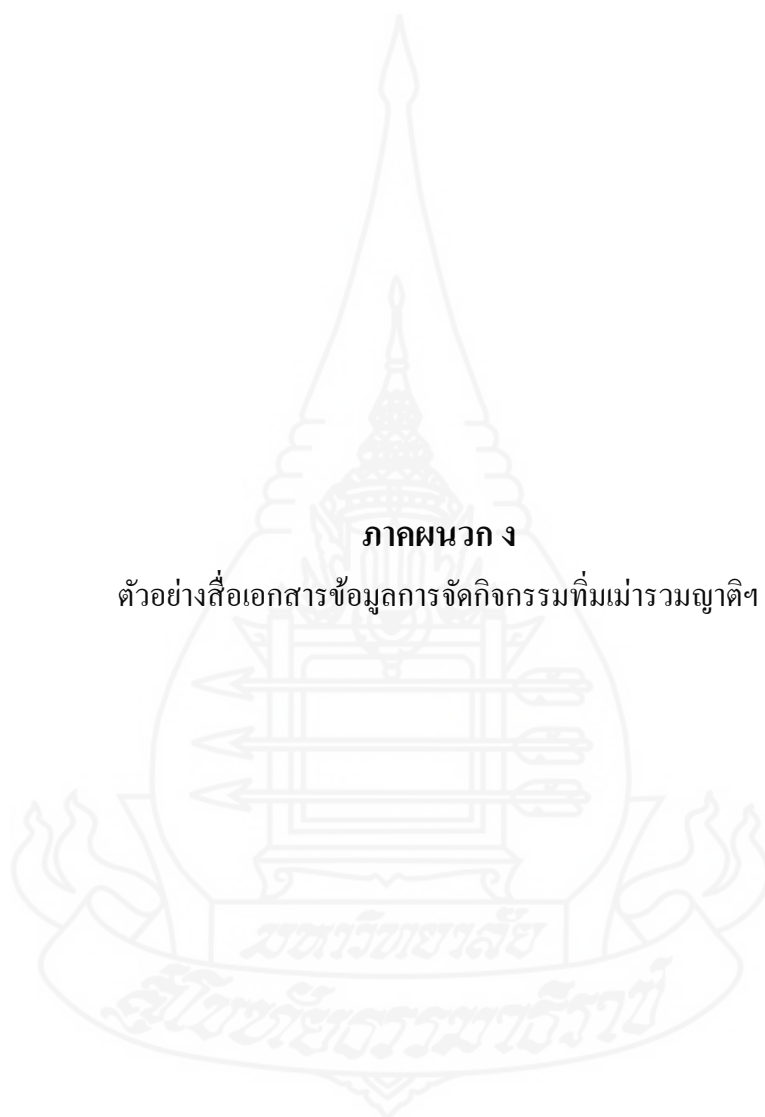

วันที่ 23 ธันวาคม 2563 ทางโรงเรียนสตูลสานติศึกษา
ได้นำนักเรียนบางส่วนเข้าร่วมสืบสานวัฒนธรรม
การทอผ้าบ้านเกาะแกร

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างสื่อเอกสารข้อมูลการจัดกิจกรรมที่มาร่วมงานฯ

ตัวอย่างสื่อเอกสารข้อมูลการจัดกิจกรรมทิมเมารวมญาติฯ

บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๕ ต.เขาขาว
อ.ละงู จ.สตูล

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้เครื่องมือ

เรียน ผู้จัดการบริษัทหาพิพย สาขาสตูล

เนื่องด้วยกลุ่มทิมข้าวเมารวมญาติ ต.เขาขาว อ.ละงู จ.สตูล ร่วมกันจัดกิจกรรมประเพณี
ทิมข้าวเมารวมญาติมาเป็นเวลาดิตต่อกันมา ๕ ปี และในแต่ละปีมีประชาชนจากพื้นที่ต่างๆทั้งในจ.สตูล
และญาติจากต่างจังหวัดไปร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งประมาณ ๕๐๐ คน โดยในปีน้กำหนดจัดในวันพุธที่ ๒๓
ธันวาคม ๒๕๖๓ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ น.เป็นต้นไป ณ.บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๕ ต.เขาขาว อ.ละงู จ.สตูล

ดังนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนประเพณีอันดีงามของประชาชนในพื้นที่ให้สืบสานต่อไป
กลุ่มทิมข้าวเมารวมญาติ ต.เขาขาว จึงขออนุญาตเคราะห้เครื่องมือ - เครื่องดื่มจากบริษัทหาพิพย สาขาสตูล
ไว้บริการประชาชนที่ไปร่วมงานในวันดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุโฮล โพธิ์टक)
ประธานกลุ่มทิมข้าวเมา ต.เขาขาว

กลุ่มทิมข้าวเมา ต.เขาขาว

๐๘๓-๑๙๕๗๑๗๑๙

ที่ พิเศษ/๐๐๒

บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาขาว
อำเภอละงู จังหวัดสตูล ๙๑๑๑๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผอ. ศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดสตูล

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยข้าพเจ้านาย สุโหล โพธิ์ดก และญาติพี่น้องในชุมชนได้กำหนดจัดกิจกรรม "ทีมแม่รวมญาติ สืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก ครั้งที่ ๕" ในวันพุธที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ณ บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามของพี่น้องในชุมชนให้ดำรงสืบต่อไปและเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่เด็กและเยาวชนของชุมชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีการทีมแม่ในชุมชน อีกทั้งก่อให้เกิดความสมัคสามัคคีในชุมชนยิ่งขึ้นไป

ในการนี้ ข้าพเจ้านาย สุโหล โพธิ์ดก และญาติพี่น้องในชุมชนจึงขอความอนุเคราะห์

นายวิชา นาคสง่า ผู้อำนวยการศูนย์บริหารจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดสตูล

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน

และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุโหล โพธิ์ดก)

ประธานผู้จัดกิจกรรม

โทรศัพท์ ๐ ๘๓๑๙ ๕๗๗๙๗

และ ๐๖๖-๐๒๕-๐๕๐๖

กำหนดการ

กิจกรรม “ทิมเม่ารวมญาติสืบสานวัฒนธรรม เพิ่มความสัมพันธ์ให้พี่น้องรักกันเหมือนคนแต่แรก” ครั้งที่ ๕

วันพุธ ที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๓

ณ บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล

(ชุมชนบ้านคาหล่า ไกล่มีสยัคเคียะซาน)

โทร ๐๘๓ ๑๕๕๗๗๘๗

เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น.	ชมการแสดงดนตรีวงโรงเรียนกำแพงวิทยา
เวลา ๑๑.๐๐-๑๒.๓๐ น.	ชมการแสดงดนตรี บังดี กัวลาบารา
เวลา ๑๒.๓๐-๑๓.๐๐ น.	พบนายเจตนา เหมมุ่น ผอ.ส่วนวิเคราะห์ข้อมูลอาชญากรรมและการข่าว กองเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบสวน DSI
เวลา ๑๓.๐๐-๑๓.๒๕ น.	พบนายอรุณ อูมาจิ ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล
เวลา ๑๓.๒๕-๑๓.๕๐ น.	พบพระครูสุนทรธรรมนิเทศก์ ผจก. วัดชนาธิปเฉลิม จ.สตูล
เวลา ๑๓.๕๐-๑๔.๑๐ น.	พบนายธานี หะยีมะสาและ นายอำเภอละงู
เวลา ๑๔.๑๐-๑๔.๒๐ น.	ชมการแสดงนักเรียนโรงเรียนกำแพงวิทยา
เวลา ๑๔.๒๐-๑๔.๓๐ น.	กล่าวรายงานโดย นายสุไพล์ โพธิ์ดก
เวลา ๑๔.๓๐ น.	พิธีเปิดโดย นายเอกรัฐ หลีเส้น ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล

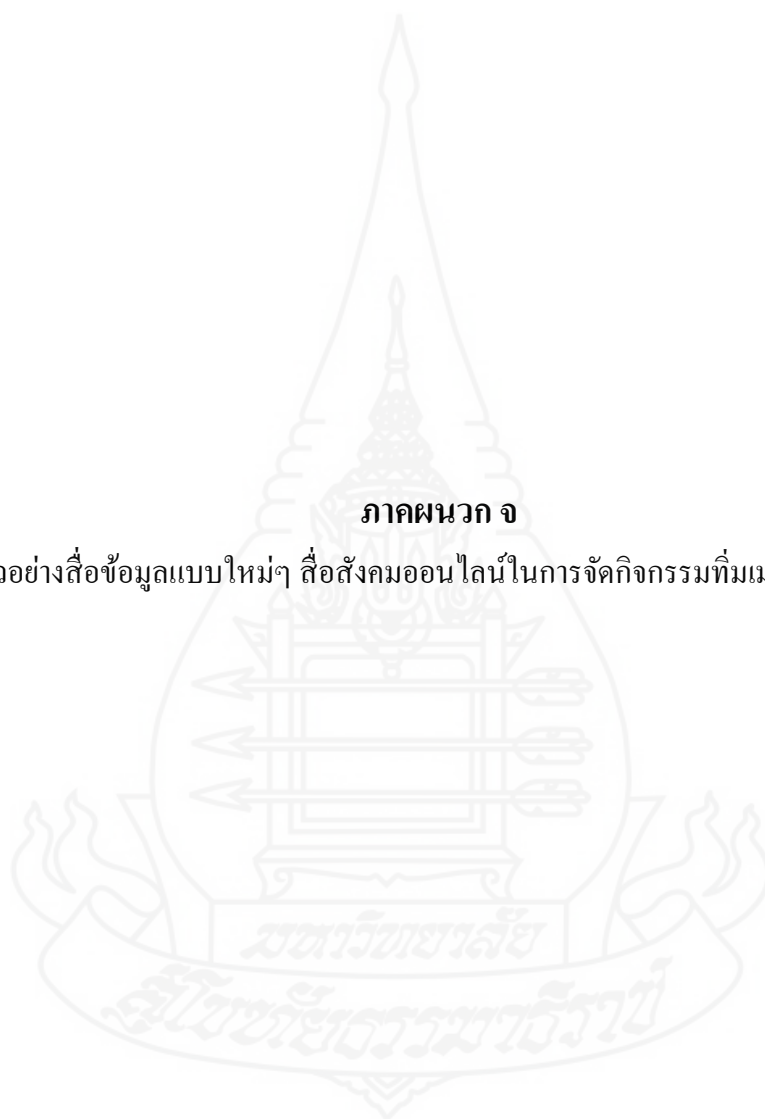
หมายเหตุ

-กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

-มีอาหารคาว หวาน บริการตลอดงาน

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างสื่อข้อมูลแบบใหม่ๆ สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมที่มาร่วมงานฯ

สื่อข้อมูลแบบใหม่ๆ สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดกิจกรรมที่มาร่วมงานญาติฯ

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างสื่อป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลในการจัดกิจกรรมประเพณีทิมเม่ารวมญาติ

ตัวอย่างสื่อป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลในการจัดกิจกรรมประเพณีทึ่มเม่ารวมญาติ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายสุไพล โปธีก
วัน เดือน ปีเกิด	1 พฤศจิกายน 2514
สถานที่เกิด	อำเภอละงู จังหวัดสตูล
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี
อาชีพ	เจ้าหน้าที่ของรัฐ
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ศาลากลางจังหวัดสตูล
ประวัติการทำงาน	11 พ.ค. 2540 ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว 12 ธ.ค. 2550 บรรจุเป็นสมาชิกกองร้อยอาสารักษาดินแดน ที่ 4 อ.ควนกาหลง จ.สตูล
ผลงานจากการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้	<p>10 ก.พ. 2552 ได้รับประกาศนียบัตรผู้ปฏิบัติงานดีเด่นระดับกองร้อย</p> <p>10 ก.พ. 2553 ได้รับประกาศนียบัตรผู้ปฏิบัติงานดีเด่นระดับจังหวัด</p> <p>10 ก.พ. 2553 ได้รับประกาศนียบัตรผู้ปฏิบัติงานดีเด่นระดับประเทศ</p> <p>25 ก.ย. 2554 ได้รับพระราชทานผู้มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นในรอบปี ของจังหวัดชายแดนใต้ สาขาเสริมสร้างสังคมสันติสุข</p> <p>10 ก.พ. 2555 ได้รับเข็มอาสารักษาดินแดนสดุดี</p> <p>1 ก.พ. 2556 ได้รับคำสั่งปฏิบัติหน้าที่ประจำสำนักงานเลขานุการ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล</p> <p>26 ธ.ค. 2559 ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติงานด้านการข่าว ความมั่นคง ปราบปรามยาเสพติด และการกระทำความผิดทางกฎหมายทุกประเภท</p> <p>1 พ.ย. 2563- ปัจจุบันได้รับคำสั่งปฏิบัติหน้าที่ประจำสำนักงานเลขานุการ ผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล</p>
ด้านสังคม	<p>ปี 2552-ปัจจุบัน ได้รับคัดเลือกเป็นรองประธานชมรมสื่อมวลชนจังหวัดสตูล - ผู้สื่อข่าวทีนิวส์ /คมชัดลึก</p> <p>ปี 2564 ประธานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มขนมพื้นเมืองบ้านเกาะเกล</p> <p>31 พ.ค. 2564 คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ</p>